

ANNOTATA IN

EXPOSITIONEM PRIORVM EPI

stolarum Gulielmi Budæi Parisiensis à Secretis
Regis Franciæ: cum Chartarum & uer
siculorū indice in hunc modum.

Pagina 3. uersu. 4.

Itio uerti posset.] Liuius, neminē id Fabio pœa
nam deprecanti suam uitio uersurum. Dicitur &
in crimen uertere, uel in uitium. Idem Romano
mihī obijcis, & ea quæ gloriæ esse debent, in cri
men uertis. *δι' ατι'ίας ε'χεις.*

Regius caduceator.] Caduceatores à prouincijs appella
tiones accipiunt. *Versu. 18.*

Satin salue ageret.] Liuius libro primo de Lucretia lo
quens. Quærenti quæ uiro, satin salue? minime, inquit. Quid
em̄ salue est mulieri amissa pudicitia? Alibi. Vix enim salua
te mutua reddita quum obuiam egressus esset: Satin salue,
inquit, Luci uolumni? ut sese res in Samnio habent? *Versu. 19.*

Pagina 4. uersu. 1.

Quanta gratia apud regē flagrares.] Flagrare gratia sic
dicitur, ut flagrare inuidia. Tacitus. Flagrantissima tum gra
tia Pallas, & Appianæ cædis molitor Narcissus, agitauere,
num Messalinam secretis minis depellerent amore Sillij.
Cicero in Ver. Graui diuturnoq; iam flagramus infamia.
Idem; Syraculis flagrabat domus tota prætoria studio ho
minum atq; cupiditate. Nec mirum, omnibus comitijs tot
ciuitatum, unam in domū reuocatis, id est celebris erat, in
ore omnium erat. Alibi. In conuiujs quæ domesticis stu
pris flagitijsq; flagrabant, Id est, celebrabantur. *Versu. 4.*

Ob oculos obtrudēs.] Inuitis & auersantibus ostētans,
ut inquit Donatus in Ecyram.

b

- Versu 10. Minoris iudicare.] Iudicare aestimare. Videbis latius in Annotationibus.
- Versu 11. Arbitratoribus.] Est in glos. de cōtemptu rerum fort.
- Versu 13. Tabularum mearum.] Tabularum mearū. Vide in pri. Annotationibus.
- Versu 15. Nullam dum pagellam.] Nullam dum: nullam ad hunc diem. Cicero ad Planc. At ego ei literas tuas dedi, nihil dū enim sciebat οὐδ'ένπω. Liuius. Nullo dum certamine incli- natis uiribus.
- Versu 21. Subsidiū afferre.] Subsidiū est ultima acies, quæ ad extremum discrimen succenturiata est. Id quod Græci ἐπίε ταγμα dicunt. Vnde fit, ut subsidiū sit auxiliū & opitu latio penè ad extremū casum seruata. Cæs. Cæsar subsidia ad omnes casus parabat. Plin. lib. xxxi. Quia sæpe nauigan- tes defectu aquæ dulcis laborāt; hæc quoq; subsidia demon- strabimus. καταφυγία, κρησφυγία. Tacitus. Subsidiū rei fa- miliari oraret deprecabundus, ἀφορμῶ.
- Versu 22. Ad rem factitandam.] Ad patrimonium augēdum. Te- rentius. Nunq̄ rem facies. Sic Cicero uti solet.
- Versu 24. Insani literarum amoris.] Est in gloss. de contemptu re- rum for.
- Versu 25. Væcordē esse putāt.] Insanus est, immodicus, immēsus. Cicero pro Milone. Quo in fundo ppter insanas illas sub- structiones facile hominum mille uersabatur. Et insanæ ui- tes Plinio, id est triferæ. Vnde natū prouerbiū. Optimū est aliena insania frui. Cuius idem meminit lib. xvij. Id im- modicis ædificijs aliorū. Vnde apud græcos ἰππομανία, ὁ πλομανία, pro insano studio equorum & armorum, & mul- ta alia. Hunc autem immodicum amorem literarū non mo- do insanum multi, sed etiam furiosum putant esse.
- Versu 28. Exoticas.] Peregrinas, lōge petitas, ut exotica unguen- ta Plauto, quæ Cic. de Orat. aduentitia latine uocat.
- Versu 29. Propius factum.] Cicero ad Quintū fratrem: Propius
nihil

nihil factum quàm ut ille occideretur. Et itidem pro Clu-
entio. Sic nunc propius nihil factum est. Id est paulum ab-
fuit quin exoscularet. *παρ' ουδεν ηλθορ πω βίβλορ πω εμω κα
ταφιληρ.*

Accessione.] Accessione, id est incremēto & additamē- *Versu 32.*
to. Accessiones etiam sunt quæ capiti accedunt, id est prin-
cipali, ut uulgo loquimur. Cice. in Ver. act. quarta. Ad sin-
gula medimna multi sestertios duos, multi quinque acces-
sionis cogebant dare. Idem. Nec nummorum accessionē
cogebatur arator dare, nec ternas quinquagesimas frumen-
ti addere. Id est *προσκατάβλημα*, hoc ipse postea corollariū
uocat. Accessio etiam est *προσαγογή η αλ' επίρ' υσις προσθηκη*,
id est, quod sensim accrescit, ut quum dicimus accedit his,
id est, cumulum auget, *επιγίνεται τοντοις.*

Pagina 5. uersu 5.

Si quādo res ita nata fuerit.] Si unquam occasio fuerit ē
rerum euentu. *δι ημ τυχοι αφορμω.*

Fixo nec circūductili decreto.] Circūductile decretū *Versu 32.*
dicitur, antiquabile, delebile. Circumducere em̄ delere est,
& abrogare. Paulus de re iudicata. Acta apud se habita, si
partes consentiant, potest iubere iudex ea die circumduci,
nisi uel negocium uel lis terminata est. Ulpia. de Iudicijs.
Quod si is qui edictum peremptoriū impetrauit, absit die
cognitionis, tunc circumducendum erit edictū perempto-
riū. Circumducere etiam inducere dicit Lii. lib. ix. de bell.
Maced. Vectigalium locationes quū Senatus precibus &
lachrymis publicanorum uictus, induci, & de integro lo-
cari iussisset, Censores omnia eadem paulū imminutis pre-
cijs locauerunt, Id Cícero circūscribere uocat in prat. urba-
na: quamobrem omni tempore Syllano ex accusatione cir-
cūscripto legationē præclaram cognoscite. Et in Finibus:
Circūscriptis igitur ijs sententijs quas modo posui, relin-
quitur &c. Id est sublati inductis, oblitteratis.

Pagina 6. uersu 5.

Curionum aliquis.] Curionum aliquis, id est, eorū qui in curia ordines ducunt, hoc est in Aula, ubi summa est curia, quæ de rerū summa statuere potest, pro potestate & imperio. Maximus Curio Romæ dicebatur, cuius autoritate curiæ, omnesq; Curiones regaban, tūc autor est Festus. Liuius lib. septi. Secundi bel. Punic. Inter maiorum rerum curas, comitia maximi Curionis uetus excitauerūt certamē. Qui nunc Curati sacerdotes uocantur, Curiones latine melius dicerētur. Et Curiæ sunt uicinitates sub eodem Curione constitutæ, quæ uerbo græco paroeciæ uocantur, quasi accolatus & curiales sunt, qui uulgo parochiani dicuntur.

Versu 22.

Nō à Secretis.] A Secretis sunt, qui ab ore principis imperia accipiūt diplomatum subscribendorū, edictorumq;, quæ in concilio selecto decerni solent. Secretarij ueluti scribarum uice funguntur in rescriptis subsignandis, quæ iure & æquitate nituntur; quæq; ex bono & æquo postulantis bus conceduntur sine conscientia principis; neq; id modo in aulico fit comitatu, sed etiam Parisijs, propter curiam centenariam, eam partem Reip, pro potestate administrant secundum Cancellarium Octouiri prætoriani libellorū magistri, in quorum collegium Budæus postea adoptatus est principis beneficio. Quare ab urbe in comitatum commensandi necessitate alligatus est. Vtrobicq; em̄ munere suo fungitur, licet nomen id munus habeat à prætorio principis.

Versu 30.

Functus sum.] Rege tum Ludouico scilicet superstitite.

Pagina 7. uersu 4.

Belli pacisq; munia.] Nō alia, inquit, munia mea sunt in bello quàm in pace, quia urbanam uitam ago.

Versu 11.

Superfuimus.] ἐπεβιώσαμεν περιεγεγόμεθα, superstitites fuimus.

Versu 16.

In sinu tuo.] Quasi arcanis uerbis & quæ à paucis exaudiantur. Pauci enim græce intelligunt.

Pagina

EPISTOLAS PRIORES

Pagina 8. uersu 20.

Vel fœnerato reddas.] Fœnerato reddere est *σὺρ ἐπικέρει
πίνα μείβεσθαι*, Plaut. in Menech. Næ illam mecastor fœne-
rato abstulisti. Id est, hoc furtum cum fœnore reddes.

Perscribe.] Est in annotationibus secundis.

Versu 22.

Pagina 9. uersu 16.

Per tuam facilitatē.] Id est, tanta est tua facilitas, uel quæ
tua est facilitas. Liuius. Quietum inde uidebatur fore reli-
quū æstatis, fuisse t̄ per Pœnum hostem. Persius; Per me
equidem sint omnia protinus alba.

Pagina 10. uersu 10.

Insignibus.] Insignia in unaquaq̄ re dicuntur quæ ma-
xime conspicua sunt. Cice. in Orat. de translationibus lo-
quēs: Hæc & reliqua ex collocatione uerborū quæ sumun-
tur, quasi lumina magnū afferunt ornāmētum orationi. Sūt
enim similia illis quæ in amplo ornatu scenæ aut fori appel-
lantur insignia, non quod sola ornent, sed quod excellant.
Eadem est ratio horū quæ sunt lumina, & quodam modo
insignia. Idem in pri. de natu. deorū. Solem & lumina stel-
lasq̄ insignia mundi uocat. *καλλωπίσματα* & ad uerbum
πρασήματα, ut sunt insignia magistratuum *τὰ ἐπιπρεπῆ*, τὰ
διαπρεπῆ.

Exemplo in seipso prodito.] Edito exemplo in persona
regia, quod alij æmulari contenderēt, reges. s. & magni po-
tentatus. Tacitus. Non tamē adeo sterile uirtutum seculū,
ut non & bona exempla prodiderit.

Versu 27.

Inter superos referat.] Ut referre inter diuos dicunt τὸ
ἀπὸ θεῶν σαι, & hic significat eloquentiam posse reges in cœ-
lum laudibus ferre, aut ad infimam plebeiorum sortem de-
primere. Cice. Philip. quarta. Quid expectas Marce Anto-
ni iudicia grauiora? Cæsar fertur in cœlum, qui cōtra te ex-
ercitum cōparauit. Id est summis laudibus celebratur. Vn-
de in cœlo esse pro *ὑπερθεοδοκιμῆν* idem dicere solet. Et de

Versu 29.

cœlo detrahi, pro de summis laudibus deturbari. In Philip.
ij. Collegam tuum de cœlo detraxisti.

Versu 32.

Præsentaria.] Ex tempore representata, ut præsentariū
argentum Plauto, pro in numerato existenti.

Pagina 11. versu 14.

Nunquam constitit operæ præcium.] Curtius. In opem
consilij Regē senior quidā adiit, si præciū operæ esset, aditū
se monstraturū promittens. Id est si præmiū dignū opera.

Pagina 12. versu 9.

In æde Saturni.] In æde Saturni erat ærarium Romanū
tanquam in loco tutissimo. Saturno em̄ regnante in terris
nullū unquam fuisse furtum cōmissum aiunt, ut inquit Ma
crobius lib. 1. Satur. Aedem autem Palladis hic intelligere
oportet, officinas chalcotyporū, quarum præsidio ingenis
orum monumenta posteritati asseruantur in alia aliāq; secu
la. Sanctiores autem rationes ut sanctius ærarium dixit, de
quo ipse in primis annotationibus loquutus Budæus.

Versu 11.

Quid enim futurum est, si te non ex stipulatu.] Actio ex
stipulatu oritur quū uno paciscentiū percunctante ecquid
hoc uel illud se daturum, alter aut facturum spondeat, ipse
spondere se & promittere dicit. Pollicitatio uero est ultro
promittentis, καὶ ἀνδαιρέτως ἐπαγγελῶν. Vlpia. Pactum
est duorum consensus atq; conuentio; Pollicitatio uero of
ferentis solius promissum.

Versu 27.

Ac ne id quidē primo quoq; tēpore] Nec id exigam quū
dabitur occasio, quod & prima quaq; die dicitur à Plinio in
epist. Et prima quaq; occasione. Idem. Proinde prima qua
que occasione mitte. ὅταν τάχιστα ἐγχαρῆ. καὶ τὸν εὐδεχόμενον
καὶ ὁρ. ἐπειδ' ἂν ἡ πρώτη ἐγχαρῆ ἀφορμὴ.

Versu 28.

Antiquiora nomina exegero.] Nomina pro debitoribus
ponuntur, uel pro syngraphis creditarū pecuniarum. Inde
illud prouerbiale apud Columel. In pri. Vel optima nomi
na non appellando fieri mala scenerator Alphius dixisse fer
tur, id

tur, id est quamuis locupletes habeas debitores, tamē si diu iudicium ipsis nō dictaueris, usuras que non petieris, mala tandem fieri, id est, ipsos tandem nō soluendo tanto æri alieno fieri, sicq; inanem tandem persecutionē, & nomina ipsa cassa factum iri. Sic Seneca. Segnes & tardi, lenta nomina non mala hos ego nō appellabo, sed commonefaciam. Exigere autem est ad dissolutionem cogere. Cic. Nomina sua exegisse, pecunias sumpsisse mutuas, prædia uendidisse dicitur. Sic Tranq. Votum exegit ab eo qui pro salute sua gladiatoriā operam promiserat. εἰσεπράξατο. Quid sit autē diem nominum cedere & uenire, uidebis in glos. de contemptu rerum fort. Calendarium pars est tabularum domesticarū ad nomina facienda instituta, id est, ad fœnus exercēdum, ex eo dictum, quia usuræ erant menstruæ. Calendis enim usuræ exigebantur. Vide in pri. annotationibus.

In meo foro possim.] Ied est patria.

Syngraphas.] Epistolas ab eis ad me scriptas.

Pagina 14. uersu 9.

Et pro Moro Oxymorū te uocem.] Oxymoron est sententia ex periculo petita, ut utar uerbis Quintiliani, hoc est ita acute & affectate enunciata, ut fatua uideatur, ut apud Vergilium in Aeneid. vij. Num capti potuere capi. Quod ὀξύμωρον Seruius esse ait. Cice. in Diuinar. Si tacent satis dicunt. Vbi Asconius: Tale est, inquit, quū tacent clamant, & ut uictoriam ipsam uicisse uidearis. Et philosophandum est, etiam si non est philosophandum. Hæc in loco nec Oxymora nec Cacozeia iudicanda sunt. Aut em̄ inferioribus dictis, aut suprapositis leniunt. Vt est illud: Vereor ut hoc quod dicam perinde intelligi possit auditu, atq; ego ipse cogitans sentio. Quæ uerba Asconius ex Cicerone retulit in oratione pro Marcello: Sequitur enim post ipsa: Victoriā ipsam uicisse uideris. Sic apud Hora. in Epilt. Strenua nos exercet inertia, ut inquit Porphy.

b 4.

Versu 28.

Versu 31.

ANNOTATA IN G. BUDÆI

¶ Quoniã uero Oxymoron ex acuto & fatuo nomẽ est compositum. Ideo Morum amicum suũ Budæus appellat Oxymorum, hoc est nomine quidem fatuum, reuera autem acri ingenio hominem, & ex eo genere hominum stemma suũ habentẽ, quos Erasmus in Moriaẽ encomio laudasse uidet̃.

Versu 14. Qui tot mihi pondo elogiorũ grauiss.] Pondo elogiorũ libras significat, & alludit ad grauitatem testimoniorum. Pondo enim quasi pondera dixit, quũ pondo pro libra ponatur, nõ pro pondere, & præterea congruit libro de Ase dictio ipsa pondo.

Versu 22. Mea semper fuit ratio.] Ratio interdum consiliũ & propositum significat. Cice. In Ver. Act. iij. Fecerunt etiam ut me propè de uitæ meæ statu dolore ac lachrymis deducerent, ut ego istum accusarem, à quo mea lōgissime ratio uoluntasq; abhorrebat. Idem act. secund. id est in præ. urb. Mea quidẽ ratio cum in præteritis rebus est cognita, tum in reliquis explorata atq; prouisa est. Lingua uernacula casum uocat. τὸ ἐμὸν Græce dicunt. & τὸ κατ' ἐμὲ.

Versu 23. Panegyricis] Panegyrici, oratiões sunt q̃si theatrales theatralesq; fiducia præditæ. Figurati aut̃ ideo dicunt̃, quod nõ simpliciter indicant, quod intelligi uolunt, sed quibusdã in locis allegorice & subobscore scripti sunt. Inde figuratæ controversiæ Quintiliano lib. nono quũ aut palam dicere parũ tutum est, aut etiam parũ decet, aut quum uenustatis gratia figura quæsitæ est: quæ omnia in digressionibus Budæi figuratam locutionem poposcisse uidentur.

Versu 27. Ad murmurationem secundam.] Intelligit rumorem truiualium lectorũ huiuscemodi scriptionibus non fauentem. Cice. ad Quintum fratrem: Claudiũ accusauĩ tanquam reum multis & secundis ad murmurationibus. Translatio est à populari corona cõcionibus murmure applaudẽte, ut pro lege Manilia: Vestra admurmuratio facit Quirites, ut cognoscere uideamini, qui hæc fecerunt. Impræsentiarum
autem

autem significat, ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ παρόντι, & de tempore alio quam praesenti melius dicitur. Cato, de lege oleae legendae. Extra quam si quem socium impraesentiarum dixerit. Ulpia, de tab. exhibend. Quid enim si occultatae tabulae postea prolatae sunt, cur noceat ei qui responderit quod impraesentiarum ei uidebatur? Idem tempus enim ei dandum est si non potest impraesentiarum exhibere. Dicitur & impraesens. Liuius: Id modo esse salutare etiam impraesens credebat, cedere inde quantum posset. Caesar in praesentia dixit. Quoniam obsidibus in praesentia cauere inter se non possent. Plinius tamen in Panegy. de tempore praesenti dixit: In praesenti etiam. Cicero de tempore quo loquebatur dixit: Haec ad te in praesenti scripsi, ut graeci ἐν τῷ παρόντι. *Quod si scriptura spreuisse in praesentia. Et quilibet*

Ut sententiarum numero emerendo.] Alludit ad illud Plinij Iunioris de quodam Senatusconsulto improbabili: Sed hoc pluribus, inquit, uisum est. Numerantur enim sententiae, non ponderantur; nec aliud in publico consilio potest fieri, in quo nihil tam inaequale est quam aequalitas ipsa. Sensus est igitur Budaeum pluris eruditorum paucissimorum iudicium facere, quam plurimorum qui iudicio carent in rebus huiuscemodi. Aristocratia est Resp. optimatum imperio administrata, in qua uulgi nullum est arbitrium.

Pagina 15. uersu 1.

Præiudicata opinione.] Sic Cice. de nat. deorum: De Pythagoricis enim accepimus, quum ex ijs quaereretur, quum ita esset, respondere solitos, ipse dixit. Ipse autem erat Pythagoras. Tantum opinio præiudicata poterat, ut etiam sine ratione ualere autoritas.

Uersare scripta mea uidear.] Uersare scripta per translationem dictum est, ducta metaphora à fabricis super incude ferum uersantibus quum incanduit, sicque formatibus, ut Verg. lib. iij. Georg. Illi inter sese magna uir brachia tollunt, In numerum, uersantque tenaci forcipe ferrum. Sic Horat. Et ma-

Idem in 5. Salinus, quos in praesentia tribunos militum circum se habebat, & primorum ordinum retentiones, se sequi iubet. Et Torrey. in Historia si scriptura spreuisse in praesentia. Et quilibet

Versu 27.

am. lib. 8. et in praesentia. Et quilibet
gat itaq; primum illu. Propos
et oib; optima, et tradat
ca demum in praesentia que
plurim, remota refutandi
et era mora. Toul. in Adel.
Nulli adeo astutus fui, qui quid
posse, mallo auferre ipsam.

Versu 28.

le tornatos incudi reddere uersus. Pagina 16. uersu 8.

Nihil me magis mecum in gratiam reducit.] Id est, quū mecum ipse indignari solitus sim, mibiq; , ut dicitur, succensere ob id solitus sim, quod mihi me non approbo, nec quauis industria satisfacio, tamen in futurum iam commodius de me spero, sicq; placabilius iam mecū agere & benignius cœpi, postquam, & cætera.

Versu 11.

Quas etiam conflatas esse.] Conflatas sententias appellat, quæ ex composito idem censent, & quasi compacto in idem iudiciū coeunt, id quod fieri non potest, nisi ab ijs qui capita cōferunt, ut fieri uidemus in curia Centenaria, in ijs quidē controuersijs quæ post causidicorū altercationes, aut plane dijudicant, aut aliâs interlocutione curiæ cōstituunt. Solet em̄ is qui præsidis tum officio fungit, circulatim de xtrum sinistrumq; confessum consulere, atque ita de consilij sententia pronunciare. Liuius de Decemuiris lib. iij. Iudicia domi cōflabant, pronunciabāt in foro. Cic. in Verrem act. tertia: Accusatorū et quadruplatorū quicquid erat habebat in potestate: quod cuiq; negocij conflari uolebat, nullo labore faciebat. Alibi: unde hoc totū ductū & conflatum mendaciū est, id est, coitione & cōsensu multorum ad ornatū *σωεσκευασμένον, ἐσκευωρημένον, συγκεκροτημένον*. Censere uero est iudicium in confesso sententiam dicentium.

Versu 21

Quum rationes meas calendatim recognosco.] Rationes calendatim recognoscere, est per singulos menses per scripta nomina recensere, ut sciatur quid nominum quoq; mense factum sit. Prouincialia nomina hic appellat externa, nō domestica, nec patria. Olim enim prouinciales ab Italicis distinguebantur, quasi externi. Inania autem nomina sunt quorum inutilis est persecutio: ut debitorum, qui quū iudicati sunt, iudicatum facere nequeunt. Sic enim inanes actiones appellant Iurisconsulti. Cicero in Verrē, act. iij. Multorum testimonium audistis antea, uicerunt Agrigen
tinen

etnenses fratres, ita ut egentes inanesq; discederent. Id est, pecunia exhausti à Verre.

Qui mihi sese obstringere amicitiae.] Amicitiae se obstringere sic dicit, ut Plaut. in Penulo. Iuratus quidē homo furti se astringet. Et alligare se furti, & similia, quae apud auctores leguntur, ut apud Graecos ἐνέχεσθαι κλοπῆς. In his em̄ locutionibus ablatiuus, a cōtione uel iudicio subauditur, ut damnatus, iudicatus, reus, postulatus crimine scilicet, ut κρι νόμου τῆς ἐπιτροπῆς ἀφοβοῦς Demostheni. Neratius: Nā & ipsius rei quae petebatur si tutor indicatus fuerit, & eorū quid acciderit, non esse dandam in eum actionem. Liuius libro sexto, ab Vrbe condita, Centurionem nobilem militibus factis iudicatum pecuniae quā duci uidisset, medio foro accurrat. Alioquin obstringo ablatiuo iungitur. Cic. Postest, ne cuiquam esse utile foedissimum parricidium patriae, quamuis is qui se eo obstrinxerit ab oppressis ciuibus parēs nomine? & Liuius. Nulla sum tibi uerecundia obstrictus.

Iuppiter cognomēto Philius.] Iuppiter Philius est deus disceptator amicitiae & ditae, ut Hetæreus sodalitatē, de quibus & alijs Iouis cognominibus uidebis in secundis Budæi annotationibus.

Versu 30.

Vel iusta uel libera legatione.] Iusta legatio est, quā legationis causa prouincias exteras adimus; Libera, quā prouinciae gratia adeundae legationem impetramus. id est legati personam assumimus ad praetextum aut ornatum, ut in istis dem annotationibus ipse docuit.

Versu 33.

Pagina 17. uersu 6.

Mirum quantum me totum.] Mirum quantū, pro maxime positum est. Liuius lib. 1. Mirum quantū illi uiro haec nūciantī fides fuerit, & à Graecis tractū, qui θαυμασὸν ὄσον dicūt, & θαυμάσιον ἠλίκορ. Demosthenes: ταῦτα ἢ θαυμάσια, ἠλίκα, καὶ σύμφεροντ' ἐδόκει τῇ πόλει.

Vt tanquam genituram philosophicam.] Genituram

Versu 12.

Philosophicam dixit fatalem affectionem et syderalem. Genitura enim est genesis id est, sydus natalitiū. Vtopiana autē instituta sunt, qualia à Moro in Vtopia descripta sunt. & rursus inferius.

Versu 20.

Maritam hanc nostram tolerandā Philologiam.] Maritam philologiam amoris studiū cum re uxoria cultū. Casto, Arbores, inquit, uti bene maritæ sint: & uidua statumina Columellæ. Statumina sunt, quibus palmes nullus applicatus est. Sic Iuuenali: Stratus humi palmes uidas desiderat ulmos. Marita igitur philologia est, quæ uirum sibi coniugem assumpsit, ut arbores maritæ uocantur quibus uites copulant. Sic Venus marita Ouidio in epistola Paridis. An pudet & metuis Venerem temerare maritam, Castaque legitimi fallere iura thori. Et maritare uerbū Plinio. Varro, & Tranquillo.

Pagina 18. uersu 6.

Corporis infirmitatem prædicentiū atque denūciantīū.] Denunciare est minari. Cic. pro domo sua: Quū equitibus Romanis mortem, proscriptionemque minitarentur, meterrere minis, & mihi cædem & dimicationem denunciant. Et in Philip. denunciare inimicitias. Alibi, denunciare seruitutem. Sic Cæsar: Quum neque pollicitationibus neque denunciatione periculi permouere posset, oppugnare institit.

Versu 8.

Et fastigij familiaris attollendi.] Attollere fastigium familiare, est augere nomen existimationemque gentis suæ. Fastigium enim est dignitas & maiestas & amplitudo. Curtius lib. viij. Per uos gloriamque uestram, quæ humanum fastigium exceditis, oro quæsoque, id est, ὑπὲρ ἀνθρώπινον μέτρον εὐδοκιμῆτε uel εὐδοξοὶ ἐγένεσθε, μείζονες ἢ κατ' ἀνθρώπους γέγονατε. Vulgus statum uocat id quod fastigium Romani uocauerunt, ut Liuius quodam loco eiusdem fastigij ciues uocat, ἴσους πλὴν ἀξίαν.

In

In spe et cogitatione acquiescerē.] Acquiescere interdū *Versu 19.*
 est affectum animi sistere & oblectari. Cicero in Lælio: Vi-
 cissim autem senes in adolescentiū charitate acquiescimus.
 Et pro Deiot. In tuo ore, in tuis oculis uultuq; acquiesco.
 Te unum intueor, ad te unum omnis mea spectat oratio.
 Sic Curtius: Parum est enim tot modo liberorū parentem,
 in unico filio acquiescentem, eo quoq; orbari: ἐνὶ μόνῳ ἀρε-
 σκόμῳ, ἀνασμενίζοντα, ἐπαπαπαυόμῳ.

Bonaq; in idem spe in æternū hausta.] Haurire, est sen- *Versu 26.*
 sibus uehementer apprehendere, & percipere, intusq; con-
 cipere. Cice. pro domo sua. Si utile Reipu. fuit haurire me
 unum pro omnibus illam indignissimam calamitatē, id est,
 deuorare & cōcoquere, hoc est perferre. Et pro Cælio: Vi-
 di enim uidi, & illum hausi dolorem uel acerbissimū in uita
 quā. Q. Metellus abstraheretur è sinu gremioq; patriæ. Li-
 uius: Tunc enim uero omnis ætas currere obuī, primus quis
 que oculis auribusq; tantum gaudium haurire cupientes.
 τὸσάυτης χαρᾶς ἐμφορῆσιν ἐφιέμενοι.

Quæ in uulgus non probantur.] In uulgus probari, po- *Versu 30.*
 pulare est & plausibile. Cic. in Parad. Et ea sentit, quæ non
 sanè probantur in uulgus. Idem: Sed tamen hoc euenit, ut
 in uulgus insipientiū opinio ualeat honestatis. Idem, ad po-
 pulum, hoc est apud populū. Idem in Bru. Quare tibi cen-
 dixerit discipulo sane frigenti ad populū, mihi cane & Mu-
 sis. Liuius etiam ad uulgus dicere solet.

Página 19. uersu 13.

Nomina de nomine Gallico supprimūt.] Nomina sup-
 primere, est hominum famam silentio obruere, hominesq;
 ipsos præterire. Tractum est ab ijs, qui nomina dant in mili-
 tiam, uel ad aliquod incœptum, quū eorum nomina frau-
 de supprimuntur. Cice. in Philipp. Rem et ueritatem nobis
 milites sine ulla recusatione, summo etiam cum studio no-
 mina dant, id est, se perscribi uolunt. Arria. Qui post deser-

tionem in aliam militiam nomen dederunt, legi'ue se passi sunt, Imperator ut noster rescripsit hos militariter puniendos. Sic Tacitus dare nomen in coniuratione dixit, & respondere ad nomina. Liuius de militibus; qui ad delectum præstò sunt.

Versu 10.

Homines huius culpæ uel autores uel affines.] Affinis culpæ est confors et conscius delicti. Cic. pro Sylla. Hic ita quieuit, ut eo omni tempore Neapoli fuerit, ubi neq; homines fuisse putantur, huius affines suspicionis. Alibi in eadē: Circumspicite paulisper mētibus uestris homines, qui huic affines sceleri fuerint. *τούτους τοὺς ἀνδρώπους οἷς τι προσήκα τοῦδε τοῦ κακουργήματος.*

Versu 32.

Et sartas tectasq; eorum fortunas.] Sartas tectasq; fortunas, id est, illæsas in tactasq;, ut in annotationibus docuit ipse. Pagina 20. uersu 6.

Vtriq; nostrum familiaritate complacita.] Id est, quæ nobis placuit, placitum est, licitum est, coeptum est, libitū est, Cic. dicere solet. Gel. consiliū quod dabat, acceptū ab uniuersis & complacitum est.

Versu 9.

Imaginaria pro ueris cedūt.] Id est, uicem præbēt, *χρείων πρέχουται, χρείων ἀποπληροῦσι.* Paulus de excus. tutorū. Putarē recte facturum Prætorem, si etiam unam tutelam sufficere crediderit. Si tam diffusa & negtiosa sit, ut pro pluribus cedat, id est loco & numero plurium sit, *ἀντὶ πολλῶν ἔη.*

Versu 26

Expeditionem quandā conflatura.] Id est cōsensu principis coactura atq; cōparatura. Cice. pro P. Sylla. Quū exercitus perditorum ciuium clandestino scelere cōflatus, crudelissimum ac luctuosissimum patriæ exitum comparasset. & pro Cluen. Maxime eius opera, quū quæstor esset, in exercitu seditionem esse conflata, *σωεσκένοι.*

Versu 28.

In eandem spem incumbam.] Id est totopore nitari, & omni ope pariter assequi coner. Cice. ad Atticū. Atq; utinā ipse Varro incumbat in causam. Quod profectò quū sua sponte

sponte, tum te instante faciet. Idem alibi. Facis tu id quidē,
& eò maxime incumbis.

Pagina 21. uersu 25.

Mox equum admissurus. Id est ascēsurus. Cice. in secun-
do de finibus. Publ. Decius princeps in ea familia consula-
tus, quum se deuoueret, & equo admissō in mediam aciem
Latinorū irruebat, aliquid de uoluptatibus suis cogitabat.
Valerius lib. iij. Nocte admissō equo Teanam contendit.
Liuius lib. ij. Superbus in Posthumium equum infestus ad-
misit, Id est ascendit & incitauit ad cursum.

Pagina 22. uersu 6.

Gratiæ cessurū etiam me uidebam.] Cedere gratiæ est
æquare non posse gratiam. Plin. in epist. Nec cedit gratiæ
marmoris ramos, insidentesq; ramis aues imitata pictura, id
est non minor est gratia picturæ, *δουχ ἡτῶται τῆς χάριτος.*
Paulo superius, cedere honori, munificentiæ, est non posse
paria facere, *δουχ οἰόντε εἶναι τῆς ἰσοις ἀμείβεσθαι.* Sic cedere au-
toritati Plin. de sorbis loquens. Ab ijs locum amplitudine
uendicauerunt (quæ cessere autoritati) nuces iuglandes, id
est cum amplitudine præstant, gratia tamē inferiores sunt,
ἐλλείπονται. εἰκονσι. Cedere famæ. Cicero ad Marium. Pus-
dori tamen malui, famæq; cedere, quàm salutis meæ rationē
ducere, id est, ueritus sum si ad Pompeium non transissem,
ne existimationem meam læderem & minuerem. *ἐνδιδόναι,*
ὑπεξίστασθαι. Sic infra, cedere cōscientiæ, est imparem esse fe-
rendæ conscientiæ, *ὑπείχθαι, ἡτῶσθαι.*

Per me licet, in aliam quamuis paginam tabularum *uersu penult.*
tuarum, ut transcribas.] In rationibus paginæ sunt mul-
tiplices, ut acceptorum pagina & expensorum, & pagi-
næ eorum quæ gratis accipiuntur, & eorum quæ pretio,
aut legato, aut hereditate, aut fide commisso, aut alia cau-
sa. Sensus est ergo, si tu ita ratiocinatus es, quasi do-
num id fuerit gratuitum, me autore tu poteris mutare

sententiam, & ita apud te habere, quasi pignus suffragij tui, mihi eo munere auctorati & obstricti, etiam si reposcitoris munerum appellationem auerfer; Sed tamen hac contestatione uolui te intelligere quid eo munere ageretur. Transcribere autem proprie est ab uno capite in aliud transferre, aut ab uno nomine in aliud, ut apud Vergi. Et tua Dardanij transcribi rura colonis, Seneca: Philosophia te in uirum transcripsit.

Pagina 23. uersu 17.

Sycophanticam obseruationem.] Sycophantice obseruare est delatoris, quadruplatoris que more obseruare, hoc est diligentissime; propterea quod huiuscemodi homines miluini oculis omnia lustrent ut præde inhiantes. Vlpia. de iuris & facti igno. Vt neque negligentia crassa aut nimia securitas satis expedita sit, neque delatoria curiositas exigat.

Versu 22.

Vt citra prouocationem iudicatum.] Si enim, inquit, ea quæ ego notanda utcumque censui, in exemplaris tui marginibus adnotassem, ibique quod mutabam ascripsissem. Officium atque auctoritatem mihi assumpsissem criticam: quæ enim Critici iudicant tanquam pro potestate iudicant & tanquam ab ipsis prouocatio non sit: sed semel iudicatum sit, quicquid pronunciarint; de quibus Quintil. in pri. Quo quidem iudicio ita sunt seuerè usi ueteres Grammatici, ut non uersus modo, censoria quadam uirgula notare, & libros qui falso uiderentur inscripti, tanquam subdititios summouere familia permiserint sibi, sed autores alios in ordinem redegerint, alios omnino exemerint numero. Critici olim uocabantur: qui postea Grammatici dicti sunt, utraq; autem professio ab Aristotele coepit, ut Dion tradit.

Pagina 25. uersu 2.

Et mihi prouincia obuenisset.] Nisi cum ad me delatus est liber tuus ut eum mandato tuo legerem, animum uarijs curis districtum habuissem, obuenit annuus redditus. $\pi\sigma\sigma\delta$

$\sigma\iota, \pi\sigma\sigma\delta$

σι, προσέχεται. Obuenit etiam hæreditas, quo Cice. utitur, Et obuenientia bona dicuntur quæ aliunde deferuntur ad quempiam. Obuenit hæreditas homini, philosophia homini non obuenit, sed eam sibi quærere debet, inquit Seneca. Plin. in epist. Domus mihi hæreditate obuenit. Vlpianus. An pecuniam pupillus habeat uel in numerato, uel in nominibus quæ conueniri possunt, uel in fructibus conditis, uel in reddituum spe atq; obuentionum, προσόδωμ.

obuenientia
bona

Intra cubiculum geniale.] Significat se curas familiares solitum esse uxori mandare, ipsumq; se omnium operum patris familiæ immunitate donare, præterquã in lecto geniali, id est coniugali. Interim enim ex uxore liberos non paucos sustulisse.

Versu 126

Pagina 28. uersu penultimo.

Nec sub manu tabellarios habere.] Id est in promptu & in proximo. Plancus ad Cice. Vocat in sub manu ut essent, per, quorum loca fideliter mihi pateret iter. Sub manus significat faciliter, non ægre, apposite. Plaut. Si quam rem accures sobrie & frugaliter, solet illa recte sub manus succedere. Idem alibi. Lepide hoc succedit sub manus negocium. In manu esse, est penes aliquem esse, & ἐπ' αὐτῶ ἐιναι. Liuius: Suam cuiq; fortunam in manu esse, & in manibus. Idem. Quicq; toties penè uictoriam in manibus habui. Lucanus. In manibus uestris quantus sit Cæsar habetis. Cice. aliter in libro de senect. In manibus est laudatio. Idem, hodierno tempore legitur & circumfertur. διὰ χερσῶν ἐσι. Idem. Septimus mihi Originum liber est in manibus, id est, nunc à me scribitur. μετὰ χερσῶν ἐσι. Ibidem. Villa urbana est uilla elegantior, mihi non colono ædificata. Videbis in annotationibus.

Idem alibi. In manu habere
est sub manu habere
in manu habere

Pagina 29, uersu 3.

Ad capitis grauedinem.] Grauedo non modo destillationem grauem significat, ut est apud Celsum, sed etiam dolorem capitis et grauitatem. Plin. lib. xxi. de uiolis purpureis:

Crapulam & grauedines capitis impositis coronis discutunt. Et lib. xxij. de uuis recentibus. Grauedinem enim capiti, morbumque lethargicum faciunt. Cicero ad Atticum: Pro languore & marcore, qui à febre uel morbo alio manet. Tu quoniam quartana cares, & nedum morbum remouisti, sed etiam grauedinem, te uegetum nobis in Graecia siste.

Versu 7.

Quod iam quater minimum sub prela missum fuit.] Minimum est, τὰυλάχισον hoc est ut minimum, seu non minus quam quater. Var. de re rust: Harum singula genera minimum in duas species diuidi possunt. more Graecorum dixit, Plin. ut, addidit lib. xxxij. Ergo ut maxime duo tantum misilia pondo quam capta est Roma fuere. Sic Columel. lib. tertio: Ne passus fueris plusquam duas, aut ut maxime tres gemmas habere. Cice. aliter in Orat. perse. Sed loquor de uno pede extremo, adiungo quod minimum sit proximum superiorem. Terentius in Phomio. Domum ire pergam ubi plurimum est, id est plerunque, siue ut plurimum. ὡς ἰπὸς πλῆσον.

Versu 32.

In gazophylacium quod tuenda sarta tecta.] Gazophylacium hic officinas Chalcotyporum significat. Librorum enim in ijs officinis editio tuetur musæum, id est literarum bonarum studium. Sartum & tectum, hoc est munitum ab librorum interitu, unde elegantiae literarum internitio sequeretur. De sartis tectis in annotationibus copiose dictum est.

Pagina 30, uersu 2.

Cuius opes ingenij absque eruditionis copia trierarchiae censum inter Graecos.] Trierarchia munus erat Athenis eorum qui primi census erant, hoc est τοῦ πρώτου τιμίματος, hoc est triremium publice praebendarum necessitas. Budæus lib. v. de Aste, de hoc munere ut censibus alijs, copiose differuit. Ut autem apud Graecos tres erant census, sic apud Romanos erant quinque classes, in centurias suas diuisae, ut docet Liuius lib. primo ab urbe condita. Classici erant qui censum conferebant

his censibus
quibus classibus

conferebant. Capitecensi & Proletarij erant extra censum.
Sicut Athenis. ρ δηλοῖ.

Delicias nunc faciam.] Delicias facere est quod Græci *Verfu 10.*
δελειν dicunt, unde Latinā loquutionē manasse puto, hoc
est morosula cunctatione ludificari, dissimulatiunculis io-
cularibus uti, Plaut. in Pœnulo. Enimvero ære meo me las-
cellis, ludos et delicias facis, hoc est, ludificari te iuuat, & io-
culari, frustratione mecū agere, id quod ego solitus sum fa-
cere. Idem in Menæch. Eia delicias facis mi Menæchme.
Quin amabo is intrò? Hic tibi erit rectius. Vulgo, id est ut
uulgaris sermo est: nimiū est hoc frustrari & illudere: quid
te tandiu rogari uis?

Sed compactum quoque esse autumas.] Compactū, ex *Verfu 20.*
hoc uerbo significat illud opus esse compositionē libri cu-
iusdam, hoc est chartas multas colligatas, & librum compa-
ginatum. Quod autem sequitur. Iamque præberi quasi ex pa-
cto postulas, est translatio ab opere, quod faciendū locat le-
ge locationis in syngrapha concepta, ut apud Demosth. *πε-
ρι σεφάνου, ὡς περ ἀνδρίαντα ἐκδεδωκώς ἢ τὴν συγγραφὴν, εἶτα οὐκ
ἔχοντα, ἃ προσήκερ ἐκ τῆς συγγραφῆς, κομιζόμενος.*

Ab expectatione publica uestraque amicorum.] Id est, *Verfu 26.*
quantum pertinet ad omnes qui hoc à me expectant, & ad
uos amicos meos. Similis est locutio Ciceronis de Orato.
Erat tum ab oratoribus solitudo quædam in foro, hoc est fo-
rum erat uacuum, quantum ad oratores attinet. Sic Teren.
Narratque ut uirgo integra etiam tum fiet à se, *αὐτοῦ γε ἕνεκα,
τό γε κατ' αὐτὸν.* Dicimus etiam caueo mihi abs te. Id est sa-
tis dari uolo, et expromissores dari mihi fraudi nō futurum,
hoc est, quod uulgo dicunt, de indemnitate promitti, & fide-
iulsores dari. Solennis præstatio est, uectigal uel solariū an-
niuersarium quod pro solo & agro depēditur, uel alia pen-
sio usitata. Solenne enim solitum & consuetum significat.
Plin. de apibus. Effecto opere, educto foetu, functæ mune

re omni, exercitationē tum solennem habent. Pli. ad Traia. Solenne est mihi domine ea de quibus dubito ad te referre, id est, à me obseruatum.

Pagina 31. uersu 25.

Rancidulæ similitatis.] Id est, iam uetustæ, Rancescere em̄ est uetustate putrescere. σίπειω. Lucretius: Vnde cada uere racenti iam uiuere uermes expirant? Idem. Rancida quo perolent proiecta cadauera ritu. Iuuen. Nam quid rancidius quàm quod se non putat ulla Formosam, nisi quæ de Thusca Græcula facta est: id est putidius. Quia quæ rancescunt, etiam putere solent.

Versu 26.

Tragulas figuris inuolutas.] Scommata dicit occulte lancinantia, quasi spicula cæca & inuoluta. Liuius. Vndiq; in eum tragulæ coniectæ ab Hispanis. Cæsar. Tito Baluentio utrunq; femur tragula trañcitur. Quod autem sequitur uersu penultimo. In bonam utiq; partem fidem magis facturum. Hoc significat, elogium illud Erasmi ambiguum & anceps, inter laudem candidam, & subdolam uituperationem, potius in bonam partem olim acceptum iri.

Pagina 32. uersu 14.

Cum aulæ mancipibus.] Id est, primarijs aulicis. Mancipes sunt magistri societatum, et proprie publicanorū, hoc est τελωνάρχαι, ἀρχιτελώναι. Quo fit ut mancipes dicantur in unaquaque re διτὰ πρῶτα, λαχῶντες. διτὰ πρῶτα φερόμενοι. Sic apud Pli. libro decimo: Manceps sutrinæ dicitur officinæ magister uel propla. Et apud Trāquil. in Vesp. Māceps operarum, redemptor appellatur ὁ ἐργολάβος. Manceps etiam eum significat, qui dat aliquid mancipio, hoc est, mancipator. Plaut. in Gurgul. Ego mācipem te nihil moror, nec lenonē alium quenquā: supra enim dixerat: Egon' ab lenonone mancipio aliqd accipiā? Quibus sui nihil est, nisi una lingua, qui abiurat si quid creditum est. Quid sit autē mancipium in annotationibus Budæus copiose docuit.

Ve

Vt essem repente in ære meo.] Id est, pecuniã satis multam haberẽ, ac nihil deberem. Aes alienũ est id quod quis debet. Salust. Simul æs alienũ per omnes terras ingēs erat, id est multi erant obæratĩ. Et æs alienum cõflare apud eundem; Aes uero suum dicitur cuiuscq̃, quod nulli ipse debet. Cice. pro Roscio Amerino: Roscio cur tantĩ fuerit socium fraudare causam requiro, egebat? imò locuples erat: debeat? imò in suis summis uersabatur. Idem in Verrem act. quinta. At hominem uideo auctiõnem fecisse nullam, uendidisse præter fructus suos nihil, non modo in ære alieno nullo, sed in suis nummis multis semper fuisse. Idem in ære meo esse aliter accipit lib. xij. epist. Et me hercule semper sic in animo habui, te in meo ære esse, ppter L. Lamiaẽ nostri coniunctiõnem, id est, inter amicos meos esse. In ære enim meo est, quod meum est. Et in bonis meis est, atq̃ in censu meo. Idem ad Cassium: M. Cassium quod mihi amicum tua commẽdatione das, nullum in eo facio quæstum. Multi enim anni sunt, quum ille in ære meo, id est, eum inter bona mea retuli. In ære igitur meo eram satis multo, ut unus hominum studiosorum, id est, pro instituto hominũ literis studentium. Cice. in Bru. At hi quidem ut Atheniensium secula numerantur, adolescentes debent uideri. ὡς γὰρ κατὰ τοὺς τῶν ἀδελφῶν χρόνους.

Numeratæ pecuniæ impotens.] Est qui parcere pecuniæ non potest, id est, ἀκρηατῆς. Curtius: Itaq̃ impotens animi currit ad regiæ uestibulum. Id est continere animũ non poterat. Lactant. de ira dei. Ne mentis impos aliquod inexpiabile facinus admitteret.

Proscriptiones prædiorum existerent. Qui uenundaturi sunt aliquid, aut auctiõnem facturi, ij solent præscribere res uenales, hoc est in domibus uel prædijs programmata apponere, significãtia res esse uenales. Cice. in offi. Ille quod non placebat proscripsit, tu quod placebat emisti. Idem.

Qui proscribunt uillam bonam beneq; ædificatam, nō exi-
stimantur fefellisse, si illa nec bona est, nec ædificata bene.

Pagina 35. uersu 2.

Vt affectam ualetudinem.] Affecta ualetudo est nō in-
tegra, sed læsa. Affectum enim corpus Celso est, corpus ma-
le habitum. Cic. in Ver. Nemo Agrigēti neq; ætate tam af-
fecta, neque uiribus tam infirmis fuit. Sic affecta fides iam
collabefacta. Tacitus lib. xix. Nam Flauius Sabinus priua-
tis utriusq; rebus autoritate pecuniæq; Vespasianum ante-
ibat, & credebantur affectam eius fidem præiuisse domo
agrisq; pignori acceptis. Corpus autē accisum est tabe con-
fectum. Accidere est extenuare, & oblineare, & accisum
κατὼ αλωμλίον. Li. accisæ à Camillo Volscorū res, ἐκ τετρα-
χωμλίαι περιτετμημλίαι. Idem. Ita prælio uno accidit Vesti-
norū res, ut ne uallo quidem freti, in oppida dilaberentur.

Versu 13.

Quū expeculatio mihi esse cōrigit.] Expeculatus est,
qui pecunijs exhaustus est. Metaphora à seruis ducta, qui
peculium cōsumpserunt. Plaut. in Penulo. Hæc quē uideo
fieri, crucior pecunijs emptos maximis apud nos expeculia-
tos seruos fieri. Contra peculiosus, qui opimum habet pecu-
lium, apud eundem; & peculiatu. Asinius Pollio ad Cice.
Galbus quæstor magna numerata pecunia, magna ponde-
re auri, maiore argenti coacto, traiecit se in regnum Bogus-
dis planè bene peculiatu.

Versu 19.

Quum inter inquilinos censerer.] Quum annumeras-
tus essem inter eos qui domum propriam non habent. In-
quilinus est qui in alieno & conducto habitat ἐνοικῶ & græ-
ce dicitur: & ἐνοίκιον precium conductæ domus. Sic autem
Latine inter Inquilinos cēseri ut Græci dicunt, εἰς ἐνοίκου
τελεῖν.

Versu 26.

Hæc quum à uicinis mihi est accommodata.] Id est
quod ad uicinos pertinet, quod supradictum est. Sermo est
antiquis frequens. Cicero de Orat. Hæc quum Crassus di-
xisset,

xisset, parumper & ipse conticuit et à cæteris silentium fuit.
 Cælius ad Cice. Ego quidem præcipuum metum quod ad
 te pertinet habui, qui scirem quàm paratus ab exercitu es-
 ses. Plancus ad eundem Cic. quum deum benignitate ab
 omni re simus paratiores. Idem eorū magis quod ab equita-
 tu Antonius firmissimus esse dicebatur. Sic à uicinis τόγῃ
 καὶ τοῖς ἐν γειτόνων.

Pagina 34. uersu 1.

Rediuiuo lapide.] Id est uetusto lapide renouato. Cic.
 in Verr. Vtrum existimatis maius opus esse columnam ef-
 ficere ab integro nouam nullo lapide rediuiuo, an quatuor
 illas reponere? Idem. Qui etiam ad extremum conscripse-
 rit, rediuiua habeto redemptor quasi quicquã rediuiui ex il-
 lo tolli posset, ac non totum opus ex rediuiuis constituere-
 tur, hoc est ex lapidibus interpolatis. Rediuiuum à Græcis
 ἐπισκευασόν dicitur. Vnde irrediuius pons Catullo pro ira
 reparabili ἀνεπισκευασος, & rudus rediuiuum Vitruuio.

In urbe necessitatis expressæ fuit.] Expressæ necessita-
 tis, id est cui resisti non potui, quum cuperem. Liuius. Ex-
 pressit hoc necessitas patribus. Est enim exprimere, extor-
 quere, ἐκβιάξασθαι. Idem. Expressa fuit necessitas hoc agen-
 di, & expressa necessitate Senatusconsulta. Tranquilo. ἐκ-
 βιαθέντα.

Versu 46

Non uí aut casu sublatum.] Non uí maiore sublatum
 de medio. Cice. pro Roscio. Perfacile hunc hominem in-
 cautum & rusticum, & rure & Romæ ignotum de medio
 tolli posse. Idem. Reginae stuprum intulit, eaque adiutris
 ce regem dominū interemit, sustulitq; quos arbitrabat ob-
 stare: ἀνέλε. ἀναρπάσσει ἐπίσημα ὑπεξήρει.

Versu 21

Lapidatione confectum & obrutum.] Hæc uerba allu-
 dunt ad ædificationis impensam, Plutum em̄ suum, id est,
 diuitias suas ædificando obrutas. Cicero pro Sylla. Ille am-
 bitus iudicium tollere uoluit lapidatione atq; concursu.

Versu 20.

Nisi etiam Iliadis molestiarū.] Ex prouerbio græco ductum est: *ἰλιάς κακῶν*. Demosth. *ἢ κακῶν ἰλιάς πρῆσις ἢ θεβαίσε*: malorumque Iliade Thebani circumuēti erant. Quod prouerbium à magnitudine poëmatis tractū est. Quod sequitur, *οὐδ' οὕτω κακῶς*, ne sic quidem male, & subintelligendum, cessit. Huius prouerbij meminuit Plato in Symposio. Adolescens, inquit, quum canem allatrantem ferire lapide destinasset: lapis à ca. .e aberrās in nouercam incidit, eamque sautiauit, quod quū adolescēs animaduertisset, exclamauit, ne sic quidem male: unde prouerbium enatum.

Versu 16.

Quod nisi *τοὺς ἀποτροπαίσε θεοὺς*. Id est qd' nisi diuos maiorū noxarumque depulsores ac tutelares, propitios habuissem. Antiqui apotropæos deos uocabant, qui mala ab hominibus arcebant, auertebantque, ob idque ijs sacrificabant. In his erat Apollo & Hercules Alexicacus. Inauspicata autem auis est quæ contrarium auspiciū facit, quæ etiam obscœna dicitur. *ἀπαίσιος. ἄζαίσιος δυσάντητος*. Plin. in præfa. libri duodeuicesimi, in obtrectatores excandescens: Vt inauspicatarū animantiū uice obuī quocque uolent agere, aut prodesse uitæ. Et lib. xij. Inauspicata est & incendiaria auis propter quam sæpe lustratam urbem in annalibus inuenimus. Luius: Animalium obscœni foetus pluribus locis nunciabantur, Plinius obscœna pastu auis.

Pagina 35 uersu 15.

Non modo Iconice, sed etiam ethice elaborata.] Iconicæ imagines dicuntur, quæ ad uiuos uultus expressæ sunt. Plin. lib. xxxv. Adeo autem iam colorū usus increbuerat, adeo ars perfectæ erat, ut in eo prælio Iconicos duces pinxisse tradatur Atheniensium Miltiadem, Callimachum; Barbarorum Thissaphernem. Ethicæ autem imagines sunt, quæ non modo uultuum similitudinē, sed etiam sensuum et affectuū referunt. Cice. in Orat. perfect. Duo sunt, inquit, quæ ab Oratore bene tractata, admirabilem eloquentiam faciant.

Quo

Quorum alterū est quod Græci ethicon uocant, ad naturā & ad mores & ad omnem uitæ consuetudinē accommodatum. Aristoteles libro viij. Politicōn, Polygnoton & alios quosdam fuisse scribit pictores, et statuarios ethicos & hermonias quasdam esse dicit ethicas. Plinius libro supradictō de Aristide. Is omnium primus animum pinxit, & sensus omnes expressit, quos uocāt Græci Ethe. Idem, Pinxit & currentes quadrigas, & suppl. cātem pene cum uoce &, uenatores cum captura.

Omnes principis apparituras.] Id est aulæ interioris coronam principem circumstantem, et ita principi præsto semper existentem, ut Cōsuli aut Prætori apparitores, ad omnē nutum intentos.

Versu 25.

Rhapsodijs canoras.] Rhapsodia est poëmatū recitatio. Rhapsodias autem hic uocat lectionem & pronunciationē carminum, ut fit in ambulando ruri ab hominibus literarū amantibus. Rhapsodiæ olim inter acroamata numerabantur epidictica, & Romæ uidimus Rhapsodos ab epulo inductos post alia acroamata. Rhapsodias autem solutas omnibus numeris securitatis, id est liberrimas, opponit apparituris aulicis libertate mulctatis, id est priuatis, ut Plin. lib. xiiij. Domitius pronunciauit mulierem uideri plus uini bibisse quā ualetudinis causa uiro insciente: ac dote mulctauit.

Versu 28.

Pagina 36. uersu 23.

Quum omnes animi mei potestates.] Potestates animæ ad res dijudicandas, quibusque homines ad cognitionem ueri & falsi euadunt: multæ sunt, ut sensus, imaginatio, opinio, intellectus, scientia: ut docet Themisthius ex Aristotele in primo & in tertio de anima. Sensus autē quinque per sensoria corporis fiunt. Sensus etiam dicitur γνώμη uoluntas & propositū, & cogitatio, et mentis cōceptus: quod etiā sensus dicit, id est νόημα, διάνοια, διανόημα, διαλογισμός, ἐνθύμημα. Vt Cicero in Philippicis de Octauiō loquēs. Omnes ha

beo cognitos sensus adolescentis, nihil est illi Repub. chari-
rius. Dicit igitur hic sensus huiusmodi suos è statione sua e-
missos, hoc est è studio literarum, & philosophiæ præsidio
diu esse euagatos: quandiu scilicet ipse circa spectacula hæ-
sit aulica, et curiosus esse uoluit: quo uerbo ad curiam supra
allusit, quo nomine aula uocatur. Tantisper enim ipse totus
in illis spectandis fuit, & æstimandis. Quoniam uero statio-
nem dixerat, quod uerbū est castrense, ideo emanfores sub-
iunxit, translatione à militibus ducta. Modest. Iurisconsul.
de re milit: Emanfor est, inquit, qui diu uagatus ad castra re-
uertitur. Desertor est, qui per prolixū tempus euagatus re-
ducitur. Is, qui in exploratione emanet hostibus insistenti-
bus, aut qui à fossa recedit, capite puniendus est. Qui statio-
nis munus relinquit plusquam emanfor est. Errones autem
serui sunt, qui non plane fugitiui sunt, sed uagari soliti. Ar-
rianus itidem de re militari. Leuius itaque delictum eman-
foris habetur, ut erronei in seruis desertionis grauius, ut in
fugitiuis.

Pagina 38. uersu 11.

Vide tuò ne præiudicio mihi grauis sis.] Sicut præroga-
tium suffragiū trahit ad se plæruncq; senquentia: sic in sen-
tentiam primo loco censentis sæpe multi transeunt. Quod
quū fit, præiudicium factum esse dicitur. Quintil. lib. v. tria
genera præiudiciorum ad oratorem pertinentium ponit.
Quorum unum est in iudicijs ad ipsam causam pertinenti-
bus, ut in Opianicum facta dicuntur præiudicia, et à Senatu
aduersus Milonem. De primis Cicero pro Cluen. Quod
si hoc, inquit, uidetis, illo iudicio reum condemnari (præser-
tim ab iisdē iudicibus, qui duo præiudicia fecissent) necesse
fuisse, simul illud uideatis &c. Quæ autem in Milonē præ-
iudicia facta sunt, ex Asconio intelligimus. Duæ em̄ leges
fuerunt à Pompeio & Senatusconsul. latæ statim post cæ-
dem Clodij. Tranq; Præiudicij uocabulo significāter usus
est

est in Cæsare ijs uerbis. Iunctus cōsulatu. Prætoribus de superioris anni actis referentibus, cognitionem Senatui detulit, nec illo suscipiente in prouinciã abiit, & statim Quæstor eius in præiudiciũ aliquot criminibus arreptus est, id est, ut damnato quæstore præiudicata opinio maneret apud omnes, Cæsare etiam esse damnandũ. Tanta em̄ erat cōmunio inter Consulẽ & Quæstorẽ, ut alter uix sine altero reus esse posset. Hoc uerbum etiam aliter inter Iuriscōsultos accipitur, sed non ad rem pertinet.

Pagina 40. uersu 10.

Sin tute causificationibus non auscultare statuisti.] Causificationibus non auscultare, id est causis alijs atq; alijs excusandis aurem accommodare. Est enim causificari, quod Græci αἰολογοῦν dicunt, & προφασίζεω, σκίπτω. Causificari etiam est, recusare & detrectare. Plautus in Aulu. Ergo quia sum tangere ausus, haud causificor, quin eam ego habeã potissimũ, id est nõ recusor. Quod etiam & frequentius causam dicere uocat. Idem. Nũquid causam dicis quin te hoc mulctem matrimonio? Si deliqui, nulla causa est. Cicero, causari dixit pro Roscio Comædo; Si planũ facio post hanc recentem stipulationem Rosci H S. cccliii. à Flauio te abstulisse, nũquid causare, quin ab iudicio abeas turpissime uictus? Id est, quid causæ est, uel nũquid causæ est? ut ipse dicit. De hoc etiam dictũ est in gloss, de contemptu rerum fort.

Quasi mora iam iam intercessura sit.] Id est quasi in mora iam iam futurus sim, & eo nomine tu mecum agere quanti interest, possis. In mora est is, qui ὑπὲρ ἡμέρας est & ἐκ πρόθεσμος τὸν ὀφλήμαρ, ἢ τῶν ὑποχέσεωρ. Qui intra diem non persoluit debitum, uel implet quod promisit.

Vices meas occuparunt ut caducas.] Id est ad quas uices ipse uelut substituti successerunt. Caducum legatum dicitur, quod uel ad fiscum defertur uelut legatario de medio

Versu 26.

Versu 36.

sublato, uel ad substitutum, ut si is cui relictum legatum est capere legatum non possit, uel quia ante mortem testatoris mortuus est, uel alia de causa, tunc legatum ad substitutum legatariū defertur, uel ad eum qui in legato cōiunctus erat, si forte duobus simul legatum erat factum. Similiter etiam caduca hæreditas eadem ratione dicitur. Cice. in Philip. de Antonio loquēs: Quem nisi caducæ hæreditates in uia retardassent, uolasse eum, nō iter fecisse diceres. Sic etiam caduca bona dicuntur. Marcel. de ijs quæ in test. delent. Proxime in cognitione principis, quum quidam nomina hæredum induxisset, & bona eius ut caduca à fisco uendicarent, diu de legatis dubitatum est, quoniam uero iucundū erat, substituto legatum caducum accipere, quasi rem minime speratam, ideo Iuuenalis dixit: Legatū omne capis, nec nō & dulce caducum: quasi scilicet lucrum abruptū. Propterea Budæus hic caducas uices dixit, quasi ad alios delapsas huic muneri substitutos sua sponte. Cicero, qui libens uerbis iuris usus est, ut si quis unquam autorum Latinorū, huius translationis autor fuit primus in tertio de Orat. Nostra est enim, inquit ille, omnis ista prudentiæ doctrinæq; possessio, in quam homines, quasi caducam atq; uacuum abundantes ocio nobis occupatis inuolauerunt. Sic Iustinus. Quam prædam possessione uacua fortuitis dominorū mortibus sicuti caducam occupauerunt. Caducæ autem literæ à Plinio alia ratione dicuntur, quasi γράμματα ἐυκατάπρωτα. Scabritia leuigatur dente concaue, sed literæ caducæ fiunt, id est fugaces uel fugiētes, ut Cicero loquitur, διεξυγκότα. Lampadem autem tradere est à prouerbio ductum.

Pagina 41. uersu 2.

His literis quid factū sit.] Id est quo peruenerint. Plau. Quin responde tuo quid factum est pallio? Idem. Quid argento factum est quod dedi. Idem. Cedo mihi hic marsupium. Mes. Quid eo uis? Id est, ad quid marsupium petis?
quid

quid de eo facturum es? Sic Cice. pro Cluen. Quid hoc homine factum est? Id est is iam non comparet quo tandem ablatum est? & in Ver. Quid te futurum est? quo confugies?

Per manus tibi trado.] Id est qua in re manum tantum accommodo, nec quicquam aliud præsto. Salust. Et iam tū alios magistratus plebs. Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat. Idem. Alter nobiliū cōsulatu perfunctus, alterum consulē sibi successorē designabat. Cicero de provincijs cons. ut Caius Iulius omnibus à Senatu eximijs, à Senatu rebus omnibus ornatus, per manus hanc prouinciā tradat ei, cui minime uos uelitis adduci ad suspicandum nullo modo possum. Sic per manus traditur error à Seneca dictum est.

Versu 21.

Pagina 43. uersu 14.

Appellandi amici.] Appellare est alloqui, & uerba cum aliquo facere. Cæs. Legatos quàm mitissime potest appellat Cæsar, τῶν πρῆσβεσιμ ἄντιγχανεὶ ὅσοι δύνανται ἐπικέσασα. Plaut. in Aulul. Non temerarium est ubi diues blande appellat pauperem. Idem. Paucis Euclio est, quod te uolo de communi re appellare mea & tua, κοινολογεῖσθαι. Est autē eius qui uerba prior facere cœpit. Cice. in Ver. Appellat hæredem. L. Annium qui erat institutus secundum filiam. Non enim mihi persuadetur istum ab illo potius appellatum. Appellare aliquando est nomē alicuius efferre & prodere. Idē in Præt. urba. De quo iudicio si uelim dicere omnia, multi appellandi lædendiq; sunt, id est nuncupatim prodendi, habet & alia significata.

Dictionis etymon.] Id est ethymologia. Vnde ethymologi, dicti rationem origenis uerborum indagare soliti.

Versu penult.

Pagina 44. uersu 12.

Opinatione magnifica.] δοξασμα ἢ μεγαλοπρεπεί. Cicero de uniuersitate. Etenim sensus mouentia quæ sunt eadem, in opinatione confidunt.

Versu penult.

Expromissores dare possum.] Expromissor est, qui pro alio promittit, quare & expromittere fideiubere est, & expromissores fideiussores sponsoresq; dicuntur. Vlpia. de iure dotiū. Debitor mulieris iussu eius pecuniam uiro suo expromisit. Idem de donationibus: Si quis seruo pecuniā crediderit, deinde liber factus eam expromiserit. Hic expromittere est pro alio promittere. Seruus enim liber factus ex contractibus seruilibus non tenetur, nisi liber factus promittat. Pompo. de uerbis oblig. Satisfactio est stipulatio quæ ita obligat promissorem, ut expromissores quoq; ab eo petantur, id est, qui idem promittant; hætenus Pompo. Hoc loco expromissores pro sponsores & fideiussoribus exposuit. Expromissor, ἐξεγγυώμενος dici potest. Sic autem dicitur expromitto ut repromitto, quod promitto significat. Cice. in Bru. Non me hercule repromittere isthuc quidem ausus sum neminem amplius eo nomine petiturum. Plau. Verum istud argentum tamen si uis mihi denuerare, repromittam istoc nomine solutam rem futurum. Id est, stipulatione à te concepta me obstringam. Repromissio est simplex sponsio stipulanti facta. Satisfactio est adhibito fideiussore. autor Paulus in cap. non solum de noui operis nunciacione.

Versu ult.

Qui de ea re ita constituerunt.] Cōstituere est uerbum iuris. Vlpia. de constituta pecunia. Hoc edicto prætor fauet naturali æquitati qui constituta ex consensu facta custodit. Idem: Si is qui iure ciuili & prætorio debebat, in diē sit obligatus, an cōstituendo teneatur, et Labeo ait teneri constitutum. Nam propter has potissimū pecunias, quæ nondum peti possunt, constituta inducta. Constituere pecuniā Græci κατατάξασθαι τὸ ὄφλημα. Sic enim dicitur, ut constituere conuiuium, & constituere sine adiectione alterius dictionis. Iuuen. Nam si constituit solitoq; decentius optat. Ornatari, κατέταξε, σωεκρότησε. Igitur qui de ea re ita constituerunt, hoc

hoc in loco Budæus intellexit, id est, constitutum fecerunt. Opera enim edita à quibusdam, ut ab Alciato instar habent constituti Reip. facti, solutū iri, quod ex annotationum opere suscepto debere Budæus amplius uidebat, ita ut iam eo nomine ab eo nihil amplius peti possit, quum expromissores dederit atq; constitutores.

Pagina 45. uersu 8.

Quoquo pacto decidere queam uobiscum istam de me enatam expectationem.] Decidere est διαλυσας, hoc est litem consensu mutuo dirimere, quod transigere plerunque Iuriscōsulti uocant. Vlpia. de furtis. Vsq̄uea deo autem diuersæ sunt actiones, ut si quis eorum pro fure damnum deciderit, dici oporteat solummodo actionem sibi competentem amisisse eum, cæteris uero superesse. Idem. Nā si proponas feruum communem esse surreptum, & alterū ex dominis pro fure damnum decidisse, is qui non deciderit habet furti actionē. Decidisse. διαλυσας τὴν βλάβην dixit, cū accus. more Græcorū. Iuuen. Decidere iactu cū uentis cepit imitatus Castora. Cic. pro Roscio Comædo. At em̄ tuum negocium gessisti bene, gere & tu tuū bene: magno tuam dimidiam partem decidisti, magno & tu tuam partē decide. HS. cccliij. tu abstulisti, si sit hoc uerū. HS. quoque cccliij. tu aufer. Sed hanc decisionē Roscij oratione & opinione augere licet: reuera tenuem & mediocrem esse inuenietis. Decidit, inquit, partē suam, id est pro parte sua maluit. cccliij. HS. accipere, ne ultra lite implicaret. Sic in Verr. Renunciat decisionem tutoribus, Rabonius. Græci novas tabulas χειρῶν ἀρκοπὰς appellant, quod ad uerbū decisionem uersurarum factarū significat. Quod sequitur quasi nomen quoddam publice errore hominum contractum, hunc habet sensum. Vestra publica q; expectatio, debitorē me Reip. fecit. Quasi scilicet mecū Resp. nomia multa fecerit, & multa ego opera officinæq; meæ opificia post hac edi-

turum me sponderim : id quod non mea pollicitatione aliqua factum est, sed erronea atq; fallaci hominū coniectura, qui ita me facturū expectāt. Itaque quasi actor aut procurator publicus ijs nominibus iamiam mecū acturus sit, id est de ijs me appellaturus: ut uelut redempta conductaque opera illa, annua bima, trima die, aut etiā breuiore publice præbeam probemq; bonorum doctorumq; arbitratu: libens ego hoc negociū quod mihi cum Rep. futurum est deciderem, si æquos homines nactus essem quibuscum hanc decisionem facerem: sed uereor ne nō inuenturus sim æquos mihi in ea re homines. Solent em̄ qui soluendo non sunt, eo defungi, quod dependere possunt, nisi cum duris creditoribus rem habeāt, qui etiam nexum eos inire uelint, aut bonorum cessionem turpem facere. Nomina facere est pecuniam mutuam dare, aut aliās debitorem sibi aliquem facere, ut alibi dictum est. Cice. ad Fabium. In Aniani literis hoc erat liberlissimū, nomina te facturum quū uenisset, qua ego uellem die, id est pecuniam crediturum in eam diē soluendam, quā ego postulassem. Seneca. Nomina facturi diligenter patrimonium & uasa debitoris inquirimus. Tabulæ sunt cautiones & syngraphæ chirographaq; nominū factorum. Quare tabulæ nouæ dictæ sunt publica nominū factorum antiquatio, quarum meminuit Cice. in secundo de Offi. circa finem. Græci *χεῖρ ἄνεκωπᾶς* appellant. Solon uero *σείραχθαι* uocauit, quasi oneris iniqui excussionē. Hoc uerbo Seneca metaphoricōs usus est, ingratitude uocans beneficiorum tabulas nouas. Cice. in Top. Multum enim differt in arca ne positum sit argentum, an in tabulis. Tabulas pro nominibus dixit. Huiuscemodi autem elegantiæ sermonis, quibus libri Ciceronis, antiquorumq; iuris peritorū pleni sunt penè in dissuetudinem abierunt, ignorantia maiorum nostrorū, ex qua linguæ Latinæ maiestas magnopere imminuta est, unicuiq; scribentiū certatim constituenda.

tamen

Tamen ne molesti esse pergant.] Tamen ne, particula *Versu 21.*
est orationis urgens cum interrogatiōe, Ciceroni frequen-
tissima: ut pro Flacco: Quid si testium studium cum accusa-
toris studio coniunctum est, tamen ne isti testes habebunt?
Et de Nat. deorū: Quid si istud Vellei falsum omnino est
nullum, tamen ne ista tam absurda defendes?

Amicorum iurgia cognatorumq; extuderunt.] Extude *Versu ult.*
runt pro coegerunt. Extundere, est odiose & cum molestia
impetrare. Tranq. in Vesp. Latum clauum, quanquam fra-
tre adepto diu auersatus est, nec tandem ut appeteret com-
pelli nisi à matre potuit. Ea demum extudit magis cōuicio
quàm precibus. Sic dicit, ut exprimo, ut extorqueo, ut ex-
cudo. Feriendo enim amice aliquem, tandem impetramus
quod postulamus. Seneca: Quid instat etiā ex duro & im-
memori pectori gratiam extundit, id est tandem elicit.
Quintilianus pro obtundere: Alios cōtinuatio extundit, in
alijs plus impetus facit. Horat. Extundere pro expellere di-
xit. Vergilius pro excudere, nisi sit legendum: meditando
excuderet artes.

Pagina 47. uersu 4.

Stipulari q; à se uoluit.] Id est, libens fecit ut sponderet.
Stipulatio enim sponsionem præcedit.

Ego ne si semianimis quidem essem.] Hic ne, particula *Versu 15.*
uim habet geminatae negationis, ac si diceret: non cederem
prouocanti, ne si semianimis quidem essem, Cice. in Aca-
demicis: Anaxagoras nigram niuem dixit esse; ferres me, si
hac dicerem? Tu ne si dubitarem quidem.

Non ita me experti.] Id est, non talem experiundo co- *Veru 14.*
gnouerunt, ut Vergil. in. xi. Haud ita me experti Bitias &
Pandarus ingens.

Pagina 49. uersu 1.

Nec em̄ ante hoc tempus uersuram facere solitus sum.]
Versuram facere, proprie est mutare creditorē, & peggiore
f

cōditione fœnoreꝝ duriore, sumere pecuniam, ut antiquo creditore liberemur. Id est, ἐπὶ μείζονι τόκῳ δανείζεσθαι, & uersura est μεταγραφὴ τῶν δανείων, quasi nominis transcriptio. Accipitur etiam pro mutuari, ut apud Cice. ad Atti. Salaminij quū Romæ uersuram facere uellent nō poterant, quod lex Gabinia uetabat. Videre est hoc latius in annotationibus primis in Pand. Aere autem non suo negociantur, qui pecuniam mutuā fœneratitiāꝝ acceperunt, ut inde negociarentur. Mutuari autem uerbum sæpe metaphoricè accipitur, ut apud Liuiū: Institat ipse secum reputare, quemadmodum promissi fidem præstaret. Quod quū expedire nō posset, ab amore impudens mutuatur consilium. Valerius lib. viij. Misertus est tunc profecto Iuppiter Romanæ uirtutis ab astutia præsidij mutuantis, id est, quod ui & armis efficere non poterat, astutia cōficientis. Et lib. viij. Quas corporis habitus uires negauerat, à labore mutuatus est, de Demosthene loquēs. Quod autem dicit negociari per prouincias, alludit ad librorum editionē, qui statim ab officinis impressorum exeuntes quouis gentium importantur. Est autem mutuari, quæ ab alijs inuenta sunt, in scripta sua uertere, ita ut sua uideri uelit, qui hoc facit; nec modo mutuū est, sed etiam furtum. Furtum em̄ facere, est rem alienam hoc modo cōtrectare. Quare Plin. in præfatione: Obnoxij profecto animi et infelicis ingenij est, depræhendi in furto male q̄. mutuū reddere, quum præsertim fors fiat ex usura. Quibus uerbis significat mutuū reddere, esse quod alienū est, ut alienū agnoscere, nunc nostrū efficere uelle reticēdo auctoris nomē. Vnde illud sumpsimus: quod animi est degeneris & infelicis, maxime quū pœna huiuscemodi debitorum sequat̄, inficiationis scilicet pœna. Nam usuræ interim dum mutuū inficiamur, sorti accedūt, & sortē ipsam augēt. Qd̄ fit in anatocismo quū usuræ usurarū debent̄, id quod sanctione Iustin. uetitū est, quæ est ultima sub tit. de usuris.

Quo

Quo minus nunc in animum inducerem ea trans alpes
mutuari.] Id est si non est instituti mei, nec fuit unquam com
mēdandis ijs, quæ antea scripsi, qualiſcūq; in patria & inter no
strates protuli & edidi, quicquam à quouis mutuari, quod
non bona fide, nominatimq; agnouerim, multo minus nūc
mibi uenisset in mentem ab homine Vincentino uersuram
facere, atq; huiuscemodi res mutuari, quas ego etiam in Ita
lia, ut in omnibus prouincijs uenales circumferre constitue
rem. Hoc est libros meos de Asse externis inuentis locuple
ratos atq; ornatos, ea conditione edere statuerem, ut in Ita
liam simul & quocunq; locorū exportarētur, ubi furtū faci
le deprehenderet, ab ijs scilicet unde mutuatus essem. Quo
minus autem sic dicitur, ut quo magis. Cic. lib. iij de Ora
tore: Sic omnibus in rebus uoluptatibus maximis finitimū
fastidiū est, quo hoc minus in oratione miremur, id est quo
fit ut minus id in oratione mirandū sit. ἢ καὶ ἢ πῶς τοῦτο ἀγα
σάμεθ' ἄρ. Idem ad Atti. Quo minus mirere, si in eam cau
sam descendo, in qua neq; pacis neq; uictoriæ ratio quæſita
sit unquam, id est quapropter minus debet tibi mirum uide
ri. Sic alibi de Orato. Quo etiam feci lubentius. Et de Offi
cijs. Quo magis cauendum est. ἢ καὶ μάλλον, ἢ δὴ μάλλον.

Versu 4.

Quo minus meum totū id esse censeatur, quodcūq; nemo
sibi uel iusto sacramento, uel uindicijs legitimis asserit.] Versu 10.

Olim duæ erant actiōes quibus agere aliquis contra aliū
poterat, & ab eo prædium aut agrum petere, aut mancipiū.
Aut enim sacramenti iudicium reo dictabat actor, aut uin
diciarum legem intendebat, ut docet Cicero his uerbis pro
Milone: Qui non calumnia litium, non iniustis uindicijs ac
sacramentis alienos fundos, sed castris, exercitu, signis infē
rendis petebat. Vindiciæ à uindicando seu uendicando di
ctæ sunt: & uindex est assertor ac uindicator. De ijs uoca
bulis Budæus ut copiose differuit in primis annotatiōibus,
itā hic utendū duxit quo magis antiquatam ignorantia tem

porum elegantiam, pro uirili instauraret, atq; interpolaret. Sensus est autem huius loci; interim dum Leonardi liber edat̄ nihil præiudicij isto tuo testimonio in meos libros de Asse factum esse æquum est, quo minus inuentum meum id esse totum putetur, quoad huiuscemodi liber, aut Porcij, aut alterius exierit, ex quo sit uerisimile eius libri autorem non ex meo Asse ad ipsius compositionem adiutum esse, sed me potius illa ex eo accepisse, quæ in meum Assen congressi. In lite enim uindictiarum apud eum manebat possessio, qui prædes locupletiores dabat, Id quod Budæus fecisse uideat̄, hoc est ante libros de Asse, alia documēta dedisse, multi in literis priscis studiij laborisq; impensi.

Versu. 14.

Veluti institor esse hominis Vincentini.] Institor interdum est qui sub alio negociatur, unde institoria actio nata, in cuius tractatu Vlipia. Institor appellatus est ex eo quod negotio gerendo instet, nec multum facit, tabernæ sit præpositus an aliij negociationi. Idem: Aequum Prætori uisum est, sicut commoda sentimus ex actu institorum, ita etiã obligari nos ex contractibus ipsorum. Significat & alia, ut uidebis in gloss. de Contemptu rerum fortuitarum.

Pagina 50. uersu 11.

Ex uaria lectione regesta.] Regerere, est in librum referre, quæ audiendo excepimus. Quintilia, in secund. Vnde fit, ut ex diuersis congesta oratio cohære nō possit, similisq; sit commentarijs puerorum in quos ea quæ alijs de mantibus laudata sunt, regerunt. Et in tertio: Sunt enim uelut res gestæ in hos commentarios, quos adolescens deduxerat schola. Regesta τὰ ἀρροσημειωμένα τὰ ὑπὸ μνήματα. Vnde uulgus registra uocat, quæ in tabulas publicas perscripta sunt, Hoc enim Cicero perscribere appellare solitus est.

Pagina 51. uersu 3.

In homines nequicquam exhaustisse Accursianæ maiestatis

statis umbra coniectos, quasi scuto Aiacis Homericis,]

Ex Homero sumptum est Iliados, viij. *τευχρος δ'είνατος ἦλθε παλίντονα τόξα ἑταίνωρ. ἢ δ' ἄρ' ὑπ' αἰαντος σάκει τελαμωνιάε* *δαο, & reliqua.* Quo in loco Poëta describit Teucrum arcū cōtentum tenentē, multosq; Troianos sagittis interimentem, ita ut post Aiacis scutum lateret tanquam in præsidio, quum uicissim Aíax Telamonius scutū attolleret uicissim & demitteret, ut Teucro subseruiret occultenti se subinde, atq; in hostes collimanti. Scutum autem ipsum Home. lib. viij. describit his uerbis: *αἶας δ' ἐγύθερ ἦλθε τρέχωρ σάκος ἦν τε πνεργορ, χάλκερ ἑπ' αἰαντόρ, δ' οἱ τύχιος κάμε τεύχωρ.*

Complures nostrū exemplum æmulati, aut fortasse imitantes] Aemulari exemplū, est paria facere & æquare; Imitari est simile quid facere: sic em̄ hic accipi uidetur, hoc est ut si nobiscum audacia incepti non contendant, tamen in eodem genere aliquid audeant. Plin. ad Cornutum: Tu mihi bonum animum facis qui libellos meos de Vltione Heluidij, Demosthenis orationi *ἢ μείδ' ἴσ* confers. Quam fanè quū imponerem illos habui in manibus, non ut æmularer: Improbum enim ac penè furiosum, sed tamen imitarer & sequerer tantum, quantum aut diuersitas ingeniorū maximi & minimi, aut causæ similitudo pateretur. Descendere autem ad causam & in causam sic dicitur, ut in campū descendere, & in certamen. Cice. pro Cælio: Sic cōstituetis iudices, nec descensurum quenquam ad hanc accusationem fuisse, cui utrum uellet liceret, nec quum descendisset quicquam habiturū spei fuisse. Idem ad Atti, in causam descendere dixit, ut in causam incumbere. Dicitur & dimittere se in causam, & adduci ad causam & accedere.

Versu 10.

Et in suam dignitatem liberali causa asserere.] Assertor est uindex, qui aliquem uindicat in libertatem, & ea controversia liberalis causa dicitur. Plautus in Gurgul. Memento promississe te, si quisquam hanc liberali causa manu asserere

Versu. 13.

ret, mihi argentum omne redditum iri. Idem: Ille repromi-
sit mihi, si quisquam hanc liberali asseruisset manu, sine con-
trouersia omne argentum reddere. Et in Pœnulo: Manu li-
berali causa ambas asseras, quasi filiae tuæ sint ambæ. Pli. ad
Traia. Et ideo nec assertionē denegandam ijs, qui ex eius-
modi causa in libertatem uindicabūtur, puto neque ipsam
libertatem redimendam precio alimentorum.

Versu 28.

Causam nō hominē sequi, mihi uideris.] Id est, id quod
quū facis, nō amicitiaē tribuis, sed causæ quam uides æquā
esse, quippe qui me non noris. Sic Lucan. in tertio: Phoca-
is in dubijs ausa est seruare iuuentus. Non Graia leuitate fi-
dem signataq; iura: Et causas non fata sequi.

Pagina 52. uersu 20.

Popularibus tantum in oculos incurrimus.] Popularis
est interdum δημοτικός, id est eiusdem populi: ut Athenis po-
pularis erat alicui, ὁ μετ' ἐκείνῃ δημοτευόμενος. Erat enim ciui-
tas in populos diuisa, ut in tribus urbs Roma. Interdū po-
pularis est δημοικός, id est plausibilis. Popularis etiam est
ciuis eiusdem nationis particeps. Plau. in Pœnulo: Si frugi
esse uis eas iam liberali asserere causa manu. Nam tuum flagi-
tium est, tuas populareis te pati seruire ante oculos domi,
quæ fuerint liberae, id est, mulieres Carthaginenses, quū tu
sis Pœnus. Trāquil. in Nerone: Credit destinasse quicquid
ubiq; hominum Gallicanorū esset cōtrucidare, ut conscios
popularium suorum atq; fautores. τῶν δημοεδνῶν. Salustius
de Iugurtha: Dubitare uirtuti an fidei populariū minus cre-
deret, id est suorum subditorum. & Liuius de Philip. Ten-
tando nunc sociorum, nunc popularium animos. Incurrere
autem in oculos, est offendere aliquē suo aspectu, uel ab
inuito uideri. Cice. ad Atti. Quid enim mihi cum foro sine
iudicijs, sine curia, in oculos incurrentibus ijs, quos æquo
animo uidere non possum? Est enim proprie in oculos in-
currere, oculis admoueri non intentis, & cum quadā offen-
sione.

sione. Quintil. in oct. Nisi tam clara fuerint ea quæ dicemus, ut in animum eius oratio ut sol in oculos, etiamsi nō in eam intendatur, incurrat.

Fati uelut pondere excusso.] Excutere pondus est, ἀποσκεινάζεσθαι, ἀποσείεσθαι τὸ ἄχθος. Qui autem in spe atq; expectatione sunt grādiōris alicuius fati, ij necesse est ut multum sibi negocij exhibeant, quo scilicet fato appetenti cura, ambitu, laboreq; occurrant: ita ut iam suscepisse magnū aliquod pondus curarum, animorumq; & spirituum altiorum uideantur. Inde tollere spiritus, & deponere apud Liuium & Verg. in. xi. Pone animos & pulsus abi. Qui uero sperare maiorem sortem desierūt, ij cum tumidis spiritibus etiā curas, anxietatem, sollicitudinemq; satagentē deponūt. Propterea Luc. in sept. quasi ad Pompeiū loquēs, ex persona sua, ita inquit: Iam pondere fati Deposito securus abis, nunc tempora læta Respexisse iuuat, spes nūquam implenda recessit. Sic Budæus quū statuisset in præsentī sorte acquiescere, nec sibi maiorem fortunam ambigendo fingere, fati pondus excussisse se dicit. Quod ferè homines claris natalibus orti suscipere florenti ætate solēt, ad annos q; iam decliues, atq; ad inclinatum robur corporis & animi perferre: in eorū mentem occupatam magnopere habere.

Pagina 54. uersu 16.

Natura comparatum est.] πέφυκεν, id est, naturæ aptitudine potest.

Pagina 55. uersu 13.

Ecquæ autem prærogatiua præiudicij mei grauior esse potuit.] Prærogatiua interdum significat censendi auctoritatem, in cuius assensum transire debeant, aut soliti sint, qui postea sententiam rogantur: eaq; autotitatis antegressæ species instar habet præiudicij, hoc est rei iam quasi iudicatæ. Sic apud Cic. in Verrem; Dedit enim Metellus prærogatiua suæ uoluntatis. Si prærogatiuæ significationē in gloss,

de Cōtemptu re. fort. uideris, hic locus clarus erit. Nam de praiudicio superius dictum est.

Pagina 56. uersu 7.

Virum non iam eximia doctrina commendabilem prae ut est eius uisenda comitas.] Id est uirum quamlibet doctum, tanta tamen comitate & facundia praeditum, ut longe hoc nomine commendabilior esse uideatur. Ac si diceret, longe maiorem gratiam ab hominibus inire singulari facundia & comitate uidetur, quam doctrina quamlibet eximia mereri possit. Plau. Parum etiam prae ut futurum est praedicas. Idem: Modestior nunc quidem est de uerbis prae ut dum fuit, ὡς γε προτοῦ ἐγένετο.

Pagina 57. uersu 12.

Vt qui nec dum à te mihi delatus, nec in urbe nostra uenalis esset.] A te delatus, id est, ita à te acceptus ut ad me delatus esset. Huiusmodi locutio frequens est apud antiquos. Cic. pro Flacco: Si Praetor dedit ut est scriptum, à Quaestore numerauit. Quaestor à mensa publica; mensa autem exuectigali aut ex tributo, à Quaestore numerauit, id est, à Quaestore acceptam. Idem lib. sept. ad Atti. Frater laborat, ut quod debet, ab Egnatio soluat, nec Egnatio uoluntas de est, nec parum locuples est. Sed quum tale tempus sit, ut Quintus Ticinius uaticum se habere neget, nec hoc ipse, aut domi nummos Quintus habeat, aut exigere ab Egnatio, aut uersuram usquam facere possit, miratur te non habuisse rationem huius publicae difficultatis. Plau. in Epidico ab Trapezita solui. Sic Columella libro nono: Verum suburbanis locis ubi à matre pulli non exiguis precunijs ueneunt, nec plerumque intereunt. probanda est aestiua educatio, id est, recentes à nido accepti. Sic Graeci etiam dicunt: ἀποτίζαι παρὰ τὸ τραπέζιτε. Lucian. οὗτος παρ' ἐμοῦ ἐκκαίδεκα, τάλαντα μίᾳς ἡμέρας ἐκτίσας τῆ πόλει, κατὰ δ' εδίνασο γῆρ ἢ ἐδέδετο οὐκ ἀποδιδούς, καὶ γὰρ ἐλεησάμην. Simile est ferè apud eundem Plautum in

Pseud.

pseudo. Vbi sunt? ubi latent quibus ætas integra est, qui amant à lenone?

Vt in amicorum meorum numerum centuriari te postu- Versu 25.
lares.] Id est *κατανέμεω*, *κατατάπρω*, in albū referri. Sed
hoc uerbo copiam amicorum suorum significare uoluit.
Vnde centuriatim copiose & abundāter significat, inquit
Nonius: Vt continuo ad te centuriatim current. Sic enim
dicitur, ut decuriare quod *σάσις ἕνα* significat, hoc est factio
se cogere, ut apud Cic. Non rursus improbos decuriabit?
Vtitur & Budæus in epist. sequenti. Est autem proprie *συλ-
λοχίζω*, hoc est in decurias distinguere, & *καταλοχίζω*, *κα-
ταχράζω*, *διατάπρω*, *σύγκροτῆρ*.

Pagina 59. uersu 24.

In arena sibi incognita depræhēsus.] Est in gloss. de Con-
temptu rerum fortuitarum.

Homini coitione circunuēto.] Coitio quid sit, uidebis Versu 27.
in secundis annotationibus.

Reoꝝ ipsi peregrinitatis honorifico.] Rei peregrinita Versu 28.
tis dicuntur, *οἱ ξενίας διωκόμενοι*, *οἱ ξενίας φεύγοντες*, hoc est, qui
ob id rei postulati sunt, quod se pro ciuibus gesserunt, iurā-
que ciuilia usurparunt, quum essent peregrini. Tranquil. in
Claudio. Peregrinitatis reū, orta inter aduocatos leui con-
tentione, togatumne an palliatum causam dicere oportet,
mutare habitus sæpius, et prout accusaretur defendereturꝝ
iussit. Idem: Splendidum uirum Græciæꝝ prouinciæ prin-
cipem, uerum Latini sermonis ignarum, nō modo albo iu-
dicum erasit, sed etiam in peregrinitatē redegit. Sic Vlpia,
de in ius uocando: Sed si per pœnam deportationis ad pere-
grinitatē redactus sit patronus, putat Pompo. eum amisisse
honorem.

Pagina 62. uersu 14.

Qui numerū ipsi inter studiosissimos literarū augemus.]
Numerum augere sic dicitur, ut ab Horatio: Nos nume

rus sumus, & fruges consumere nati; hoc est nō eximij, sed in ordinem coacti. Liuius de Hercule: Mater mihi ueridica interpretis deūm, aucturum te numerum cœlestium cecinit. Sic augere ciuitatem. Plau. Ciuitatem maximam, maiorem hodie feci, atq; auxili ciui foemina.

Pagina 63. uersu ultimo.

Quod te in numeris tui functione inspicere obseruareq; gestiebam.] Inspicere est penitus cognoscere, & obseruatione accurata profequi. Liuius lib. primo. Secund. bel. Pucini: Placuit mitti legatos in Hispaniam ad res sociorum inspiciendas. Quoniam si uideretur digna causa, Annibali denunciarēt, ut a Saguntinis socijs po. Ro. abstineret. ε' δ' ε'λοκται πέμπειν τοὺς τὰ συμμάχων πράγματα ἐποφορεύοντες πρέσβεις. Cice. Nos enim augures obnunciationem solum habemus, Consules & reliqui magistratus etiam inspectionem. πῶ ἐπισκοπήρ. Sic inspicere ædes Plauto, inspicere agrum Columellæ, & Ciceroni inspicere prædiū, & inspicere hominem penitus Plinio in epist. καθος ἄρ, ἐφορᾶρ.

Pagina 64. uersu 13.

Nec tecum comperendinatam illam controuersiam epistolari prolusione disceptare.] Comperendinare est, in posterū reijcere, ut in annotationibus ipse docuit. ε'ιστὸ ὕστερον ἀναβάλλει εἰς πῶ ἐπιστολὰν ἀναβάλλει. Prolusio est instantis certaminis meditatio & quasi præludiū. Disceptare interdum est cōtendentis, hoc est τὸ ἀμφισβητοῦτος. Liui. Hæc directæ percunctatio ac denunciatio belli magis è dignitate populi Romani uisa est, quàm de fœderum iure uerbis disceptare Sagūto excisa. Sic Callistratius de Pœnis: Vt qui iactura affectus est damni disceptet, id est, ὡς ἄρ ὁ βεβλαμμένος τῆς βλάβης ἀμφισβητῆ. cum genitiuo iunxit Græcorum more. Sub intelligitur enim ablatiuus. Disceptare controuersiam etiā est cognoscere & arbitrari. Cice. de Legibus. Disceptator qui priuata iudicet Prætor esto. Idem in quarto Tuscu

to Tusculanarum. Quū Academicī Stoicorum controuer-
sias disceptarent, Sensus est igitur hic: Si hilari animo fuiss-
sem, in hac epistola de eo tecū egissem, copioseq; disseruis-
issem, de eo quod inter te & me cōtrouersum est; hoc est de
quo inter nos non conuenit, quod planè disceptabitur co-
ram, quū tu domum redieris. Tunc enim constituetur uter
nostrum rectius rem aestimarit.

Pagina 66. uersu 12.

Enimvero hic uocē attollere opus est.] Enimvero par-
ticula est indignanti accommodata. Plautus in Amphitrio-
ne. Quid igitur hic dubito? aut cur non introeo in nostrum
domū? Me. Qui in nostrā domū? Sost. Ita enimvero. Ver-
bum est ferociter respondentis. Idem in Trinum: Eho tu is
es? Ch. Is enimvero sum. Liui. Blaetius de proditiōe Du-
sium appellabat. Enimvero ille ut in manifesta re exclamat
sub oculis Annibalis & cætera. Idem: Enimvero, inquit,
Cōsul, ferri iam ista ludificatio nō potest. Terentius: In ius
enimvero, si porrò odiosi esse pergitis. Cicero in Verr. Ille
enimvero negat, & ait indignum facinus esse, quod ego in
senatu Græco uerba fecissem. Alibi sine indignatione: Illi
enimvero se ostendūt, quod uellet esse facturos. Plinius in
epist. pro At uero: Enimvero quā commune cōmune q̄ ex æquo,
quod felices nos felicem illum prædicamus.

Quā famæ prærogatiuam sequor.] Prærogatiua hic *Versu 19.*
pro præiudicio ponitur: In tuo, inquit, merito aestimando,
non tam famæ constantis de eximia tua doctrina sententiā
& suffragium sequor, quā meum iudicium qui optime
te noui.

Ne rei literariæ male ominari uideare?] Ominari est o- *Versu 25.*
men bonum aut infaustum afferre. Plau. Melius ominare,
id est εὐφίμα, desine male loqui. Cice. in Verr. O præclare
coniectum à uulgo in illam prouinciam omen cōmunis fa-
mæ atq; sermonis, quū ex nomine istius quid in prouincia

facturus esset homines perridiculi augurabatur, id est, quum à Verre euerendam prouinciam cauillabatur. Quum igitur Salmonius se in castris Palladis tendere inter triarios dixisset, Budæus omninosum id esse contendit rei literatiæ. Rem enim ad triarios rediisse dicebant, quum ad extremum discrimen ultimamque dimicationem uentum erat. Liiius libro viij. ab urbe cond. Inde rem, inquit, ad triarios rediisse quum laborat, prouerbio increbuit, id est, τὰ πράγματα πρὸς τοὺς ἐπιτεταγμένους πρὶεληλυθέναι. τὰ τοῦ ἀγῶνος εἰς τοὺς ἐφεδρεύοντας πρὶσιῶναι. Hoc autem principium epistolæ ludicræ est, & à re militari translatum.

Pagina 67. uersu 6.

Qui utinam cauere etiã posses, neminẽ eo nomine petiturũ.] Quum quis alterius nomine aliquid sibi dari petebat aut fieri, aut id petebat, cuius petitio ad aliũ nõ minus pertinere credebatur, cautionem cum satisfactione exposcebat reus ab actore in hæc uerba cõceptam. Cice. in Bru. At uero, inquã Brute, tibi ego non soluam, nisi prius à te cauero, amplius eo nomine neminem petiturũ, id est, eadem actione, & eandem ob causam. ἢ μὴρ οὐδένα οὐκ ἐτι τοῦτου ἐγκαλέσει, οὐ γὰρ δὴ ἐγκλημά ἐσι.

Versu 19.

Quibus in suo foro ut concedam, æquum esse mihi persuadeo.] Id est, qui quum iuris sint professores & literarũ bonarũ studium huic professioni addiderint, dignũ esse censi sui, ut eis id iam munus capeissentibus cederem. Est aut pro uerbiale: Res in tuo foro agitur, hoc est res hæc tibi melius cognita est. In ea re tu præstas alijs, in qua tu exercitatus es plurimum.

Pagina 68. uersu 4.

Vt ea parte reflaccuit.] Flaccescere est languescere, & flaccescunt uela quum uento destituuntur. Cicero. in Bruto de Seruio Galba: Decij quum ociosus stylum præhenderat, motus que omnis animi tanquam uentus hominem de fecerat

fecerat, flaccescebat oratio. ἐχθαλῶρ.

Ad Spei fanū refert, ut in tuto deponat.] Olim moris Versu 13.
 fuit, ut in ædibus sacris pecuniæ deponerentur. Vnde apud
 Plautum in Aulul. Euclio senex ita inquit: Nunc hoc mihi
 factu est optimum, ut te auferā aula in Fidei fanum, ibi ab-
 strudam probè. Vnde ærarium Romanum erat in æde Sa-
 turni, ut alibi dictū est. Ait igitur Budæus, ueram et rectam
 philosophiam, hoc est Theologicam in scriptis oraculariis
 cōmentantem, summā suorum studiorū, eorumq; rationē
 in fano Spei deponere, hoc est non summū bonum, quod
 philosophiæ obiectū est, in rebus temporarijs, sensuiq; ob-
 noxijs uestigare & indagare, sed in diuinis diuinitusq; pro-
 missis recte atq; ordine eorum bonorum cupientibus. Ha-
 bere aut causam præsentaneā, uerbo iuriscōsultorū dictum
 est. Causam enim præsentaneam præsentem ue habere di-
 cuntur, quorū dies iam uenit, quæq; in futurum non eiecta
 sunt. Hoc enim uocabulum multiplicis est significationis.
 Ulpian. de actione depositi loquens: Hanc actionem bonæ
 fidei esse dubitari nō oportet, & ideo fructus in hanc actio-
 nem uenire, & omnem causam & partum dicendum est, id
 est omnē accessionē. Cic. in Finib. Morte qui affecti sunt,
 in eadem causa sunt, qua antequam nati. Causa pro condi-
 tione & statu, et quasi natura dixit. Idem alibi: Negatq; Pla-
 tonem si sapiens non sit, eadem esse in causa, qua Dionysiū
 Tyrannum: tunc mori optimum esse propter desperationē
 sapientiæ: illi propter spem uiuere, id est, si neuter sapiēs es-
 set, tamen non eandem esse conditionem utriusq;.

Versu 29.

Cineralium die, quæ Hilaria sic excipiunt.] Id est, die
 quo cinere perfricari frontem è ritu est ecclesiastico. Hila-
 ria dies est ultimus hilaritatis, quasiq; licentiæ Saturnaliæ,
 quæ per eos dies intensior esse solet. Ibidem natalem resur-
 rectionis uocat: quem pascham literæ sacre uocant. Eo em̄
 die agnoscitur nobis spes, tandem reuiuiscendī in beatā ui-

tae conditionem | exemplo diuinitus prodito. Sic Cic. nata-
 talem reditus sui dixit his uerbis ad Atti. scribens lib. tertio;
 Diemq; natalem reditus mei ut in tuis aedibus amoenissim-
 is agam tecum & cum meis. Sic Hadrianus Caesar nata-
 lem imperij sui celebrari ab omnibus uoluit autore Spartia-
 no. Hilaria ἡλέσθη dies erat festus apud Assyrios, quo laeti-
 tia exordium celebrabatur ad octauum Calend. Aprilis.
 Quo die primum sol diem longiorem nocte protendit, au-
 tor Macrobius in pri. Satur. Meminit Lamprid. in Alex.
 Natalis autē resurrectionis Liberalia dici potest, ut olim Li-
 beralia celebrabantur. Eo em̄ die à conditione obnoxia li-
 berati fruge deum colimus, dominumq; nostrum in fruge
 sacrosancta agnoscimus, si frugi bonae sumus, solenniq; da-
 pe uescimur, natalitia celebrantes, naturae à somno letali ex-
 uscitatae. Hic dies tertius est à Soterijs, quo die seruatore an-
 niuersario luctu prosequi institutum est, supplicio salutari
 affectum & extinctum.

Pagina 69. uersu 22.

Video & cerno quantopere.] Cernere plus est quam
 uidere, συνοραῖν. Cic. de Orato. Neq; tanta tamē obscuritas,
 ut eas nō penitus acri uir ingenio cernat, si modo aspexerit.
 Alibi: Atq; ut possit is illa omnia cernere, si modo aspe-
 xerit. Paulopost contrahere seipsum, pro dissipatas animi in-
 tentiones in unū cogere dixit, distractumq; in diuersa men-
 tem apud se reuocare.

Pagina 70. uersu 14.

Mineruae, Musarumq; uirginitatē imminuere.] Immi-
 nuere uirginitatem est uitiare uirginem, ut Tranquil. dixit
 post Terentium, quod & uitium offerre dicitur, & afferre,
 ut idem Terent. in Adelph. Qui miseræ indigne per uim ui-
 tium obtulerat. Et Plautus: Pudicitiae huius uitium me absen-
 te est additū. Idem: Pudicitiae huius nunquam nec uim, nec
 uitium attuli. Cicero offerre stuprum dixit in Philippi. Plau-
 tus in Cestell. Neq; pudicitiam meam mihi alius quisquam
 immis-

imminuit. Minuere & imminuere est κολοιερ & ἐλαττωῶ.
Cicero in Verr. Minuisti maiestatem Po. Ro. minuisti aux-
xilia, minuisti copias maiorum uirtute sapientiaꝝ compara-
tas. Lactant. de Ioue loquēs. Omitto uirgines quas immia-
nuis, id est, διεκόρησε, διέφθερε.

Vt communis prudentia, qua hominum multitudo pu-
blice priuatimꝝ ducitur.] Communis prudentia sic dicitur,
ut sensus communis. De utroꝝ autem uocabulo Budæus
in annotationibus scripsit. Cice. in quinto Tusculanarum:
Vt em̄ medicina ualitudinis, navigationis gubenatio: sic
uiuendi ars est prudentia. Prudentia autem communis est
quam idem Cicero lib. iij. de Finib. his uerbis significat:
Omnibus autem artibus uolumus attributam esse eam, quæ
communis appellatur prudentia, quam omnes qui cuiꝝ ar-
tificio præsumunt, debent habere. Sensus est igitur cōmunem
hominū sensum non modo imperitorū & uulgi, sed etiam
eorum qui prudentes in uita ciuili existimantur, à Philoso-
phia partibus præsidijꝝq; desciuisse, in partesꝝ transfu-
gisse stultitiæ, oblitum, sacramenti. Est autē translatio à re
castrensi. Prudentum autem responsa quū sint τὰ δόξαντα
τοῖς τῶν νόμων ἐγκλητῶν, hoc est iuris consultorum placita:
hic pro opinionibus ponuntur, ciuili prudentia præditorū.

Versu 15.

Quarum commentatio propria est philosophorum.]

Commētatio interdum est, meditatio atq; cōtemplatio.
Cicero in Tuscul. Nihil est enim quod tam obtundat ele-
uetꝝ ægritudinem, quàm meditatio conditionis humanæ,
q̄ uita lex commentatioꝝq; pereundi. Id est, σκέψις, θεωρία,
& quod Græci philosophi φροντίζειν dicunt, & φιλοσοφῆν,
hoc Cice. commentari appellat. Et commentata σκέμματα
καὶ φροντισματα, καὶ θεωρήματα & φιλοσοφήματα. Interdum
etiam cōmentata pro scriptis intelligit. Ipse in Bru. Vt sua,
inquit, & commētata & scripta meminisset, πεφροντισμῶνα
τε καὶ συγγεγραμμένα.

Versu 24.

Pagina 71. uersu 11.

At inane id Mangoniū uanitatēq; professionis fuisse. Mangones sunt uanalitarij, qui ueteratores seruos pronouitijs uendunt, ætatem quibusdam lenocinijs ementientes, huiusmodiq; artificium, & ætatum adulteratio in uanalibus Mangonium olim uocabatur. Trās fertur etiā ad alia. Hic autem Mangonium inane appellat philosophiæ Stoicæ dogma, quod principem animæ partem & principatum animi ob culpā primiparentis, quasi obnoxam sensuū Tyrannidi datum, in pristinam libertatem, atq; etiam maiestatem restituisse se gloriatur. Aiebant enim Stoici sapientem infra se omnia habere, ex seseq; ipsum non aliunde pendere, usq; adeo ut Horatius eorum uerbis dicat. Ad summum sapiens uno minor est Ioue. Mangonium autem dixit Budæus, quasi artificium lenociniumq; naturam quæ inueterauerat in erroribus iuris gentium, quos cupiditas peperit, in pueritiam restituēs, hoc est ad priscam animi libertatem, iustamq; innocentiam. Aiunt enim sapientē undiq; à culpa tectum esse, ob idq; peccata omnia exæquarunt. Simul enim homo peccauit, eum ipse de sapientiæ gradu statuq; ad imū stultitiæ deiciunt. Plin. lib. ix. Mangonium in uillis appellat, artificium uillarum ad uoluptatem amœnitatemq; concinnandarum, ut uendibiliore fierent.

Versu. 19.

Qua una magistra & præeūte ratione iustitiæq; diuerticula constitui possunt. } Præire est uerba præfari: & subsequi, est dictata uerba pronunciare. Liuius lib. viij. ab urbe condit. Agedum pontifex publice populi Ro. præi uerba, quibus me deuouea. Plin. ad Traia. quū præeūte me deos appellarent, & imagini tuæ thure ac uino supplicarent, præterea maledicerent Christo. Hoc à Græcis sumptum qui $\delta\epsilon\kappa\gamma\epsilon\acute{\iota}\omega\varsigma$ dicunt, & $\pi\rho\sigma\kappa\gamma\epsilon\acute{\iota}\omega\varsigma$ & $\pi\rho\sigma\sigma\upsilon\delta\omicron\pi\omicron\iota\epsilon\acute{\iota}\rho$. Præit magister discipulis quū prælegit. unde $\kappa\alpha\delta\epsilon\kappa\gamma\epsilon\acute{\iota}\omega\varsigma$ uerbum & $\kappa\alpha\theta\epsilon\kappa\gamma\epsilon\acute{\iota}\omega\varsigma$ de præceptore dictum. Præire etiam dicitur $\delta\eta\gamma\omicron\upsilon\mu\epsilon\lambda\omicron\varsigma$

μὴ ὅς τι πρὸ δόρυ, id est antegrediens: & qui prælucet ὁ δὲ αὐτῶν
 δόρυ. Hic autem alludit ad utranq; significationem. Con-
 stituere autem est interdum, μεταρμότῃ αὐτῶν ἐπανορθοῦν αὐτῶν.
 ut quum Triumviri Reip. cōstituendæ causa creati sunt, ut
 extat titulus in numismatis triumviratus. Sic apud Sallust.
 Maioris nostri parandi iuris & maiestatis cōstituendæ gra-
 tia, per secessionem armati, bis Auentinum montem occu-
 pauere, id est stabiliendæ et restituendæ, denuoq; cōfirman-
 dæ. Constitui enim dicuntur, quæ labare ceperant, quū ab
 inregro firmantur. Potest tamē intelligi tunc primum con-
 stitutam Populi Romani maiestatem propter Tribunos &
 legem de prouocatione ad populum latam. Est enim con-
 stituere firmare & astruere. Cice. de summo bono loquēs:
 Hoc enim constituto, omnia in philosophia sunt constitu-
 ta. καταθεσκηότα, κατῆσκεινασ μὴ α. Sic de Senectū. Sed me-
 memento me eam senectutem laudare, quæ fundamētis iuuen-
 tutis constituta sit, id est, quæ recte acta iuuentute subnixa
 sit. Idem in Verr. prolabantem stabilire dixit: Vt quū hæc
 res ex uolūtate Populi Romani iudicata esset, aliqua ex par-
 te mea diligentia cōstituta iudiciorum autoritas uideretur.
 Budæus autem diuerticula iustitiæ & rationis constituere
 dixit, pro eo quod est, ius gentiū iuraq; & instituta ciuilia,
 quæ à uia Iustitiæ in diuortia erroris cupiditatisq; digressa
 sunt, in uiam iustitiæ reducere, æquitatisq; Euāgelicæ. Cui
 sententiæ cōuenit quod sequitur: Mensq; errore seculi cir-
 circunuēta in integrum restitui. Loquitur enim de ratione
 humana, tanquam de minore annis adolescente decepto,
 cui iuris beneficio datur in integrum restitutio.

[E statuis eius se subducūt aut proripiunt.] Statiua sunt
 castra ad stationē longiorem fixa. Līuius libro decimo: Po-
 stero die castra mota, & Appius Romā dimissus, inde nus-
 quam statiuā Romanis fuere. Negabat Fabius utile esse
 uno loco sedere exercitum, Hic statiuā pro studio sacrosan-

Versu 25.

etæ philosophiæ posuit. Subducere se, est clam abire, hoc est. *ἑαυτὸν ὑπεξάγειν, καὶ ὑπεξαρῆσθαι*, ut proripere repente abire, *ἐκθορῆν*.

Versu 30.

Emeritis stipendijs uoluptatis.] Emerita stipēdia dicuntur quæ peracta sunt, quum iam milites missionem, ut ueterani impetrauerunt. Liuius: Consules cum Tribunis egerunt, ut ad Populum Romanum ferrent, ut Ebutio emerita stipendia essent, ne inuitus militaret. Emerita etiam sunt præmia ueteranorum, ut inquit Modest. Jurisconsultus sub titulo de re militari. Emeritus miles dicitur. *ὁ πάσας τὰς νομίμους στρατείας τετελεκώς, & μισθοφορῆν πεπαυμένος*. Emerita autem sunt stipendia uoluptatis, cupiditatis & ambitionis ijs, qui è uita ciuili secedentes, monasterio se deuouent. ut sodales Franciscani, Dominicalesq; faciunt. Perstat autē in metaphora à prædijs militaribus statiuiscq; suscepta. Quæ autem sequitur, quasi obnoxam primogeniam dedita est uita cōmunis. Dare obnoxam, est noxæ dedere quod uerbū in gloss. de Cōtemp. re. fort. enarratum est. Primogenia noxa est cōtumacia primī parentis. Primogenius enim est primordialis. Varr. de cupresso: Nō enim galbuli qui nascuntur, id semen est, sed in ijs inuis primogenia semina dedit natura. Id est, *ἀρχοειδῆ, καὶ προγονίμνα*. Sic primogenius filius qui primogenitus uulgo dicitur. Cicero em̄ unigenium filium dixit, & primogenia dicuntur *τὰ πρεσβεῖα*, iura primī & maximī natu filij.

Pagina 72. uersu 24.

Imprecat̄ inter diras.] Id est, pro diris imprecationibus habet. Sodales Franciscani inter mendicos imprimis numerantur. Egestatem autē homines inimicis imprecari solent, ultimamq; inopiam. Diræ, imprecationes sunt execrationis plenæ. Liuius: Huius atrocitas facinoris nouā uelut flammam regis inuidiæ adiecit, ut uulgo ipsum eiusq; liberos execrarentur, quæ diræ ab omnibus dijs exauditæ, ut in
langinem

sanguinem suum saeuiret effecerunt. Cice. de Diuinatione:
Crasso quid acciderit uidemus dirarum obnunciatione ne-
glecta. Diras imprecari Graece ἐπιφάνει τὰς παλαμνοϊάτας
ἄρας, dicitur & ἄρας δεινὰς καὶ φρικώδεις ἐπιφάνει.

Pagina 75. uersu 8.

Obiter ad te scripsi equo iam admisso.] Significat se iam
equo incitato substituisse, ut scriberet. Propterea, obiter di-
xit. Vt Iuuen. Atque obiter leget aut scribet uel dormiet in-
tus. Id est, πρὸ τῆρ ὁδοιπορίας.

Pagina 77. uersu 4.

Ad amissim priscam exacta.] Ad amissim factum dici-
mus quod Graeci ἀκριβῆ σάδμη dicunt, & ἀπικριβωμύον,
Varro lib. secundo de Rustica. Nō est numerus ad amissim,
quum dicimus mille naues ἦσσι ad Troiam, Centumui-
virale esse iudicium Romae. Id est, ut exacte numerus colle-
ctus sit. Plures enim aliquanto naues, aut pauciores fuerūt,
ut plures quàm Centumuiri, hoc est, centū & quinque. A-
missis autem norma est fabrilis, unde ad amissim aduerbiū
compositum est. Quod Budæus in nomē commutauit ad-
dendo adiectiuum, priscam. Eruditionem enim significare
uoluit, non qualis hodierno die eximia esse dicitur, sed qua-
lis est exacta & cum antiqua composita.

His animorū insignibus, quasi quibusdam illecebris ho-
nestatis philtisq; adeo philocaliæ.] Insigne qd sit superius
dictum est. Hic insignia animorum appellat eximos duos
animos, qui inter alios cōspicui sint maxime, eo modo quo
Cicero insignia fori dixit. Plinius libro septimo, Cæsari in-
quit, proprium & peculiare fuit, præter iam supradicta, cle-
mentiae insigne. Et de Cicerone: Sed quo te maxime insi-
gni excellentem prædicem: hoc est, qua nota quæ maxime
te insigniat, uel insignitum reddat: ἐπιφανέστατον ἀποτέλεσει.
Quo in loco insigne est, quod Cicero insignitā notam uo-
cat lib. de Diuinatione: Altero, inquit, modo præuidet ani-

Versu 9.

mus, quod plenus aër sit immortalium animorū, in quibus insignitæ notæ ueritatis appareant. Hoc est ut ego opinor *γνωρίσματα ἐπισσημασμένα*. Insignia ingeniorum fuerunt Homerus & Plato apud Græcos, apud Romanos Cicero & Vergilius. Insignia gentilitia hodie sunt, quæ nos arma dicimus, quasi armis quæsita. Vnde illud: *Parmaç̄ inglorius alba*. Et in xi. Aeneidos: *Ense pedes nudo, puraç̄q; interrita parma*. Videlicet quia tunc primum in bellum prodierat, inquit Seruius. Sic enim dici possunt insignia familiaria, ut insignia magistratuum, hoc est, *πράσσημα & γνωρίσματα & κόσμια & χίματα*, ut uarie ab autoribus uocant̄. *κόσμια στρατηγικά*, Præturæ insignia: *γνωρίσματα τῆς βασιλείας* insignia Imperij, hoc est gestamina & specimina. Tranquil. Vetera familiarum insignia, nobilissimo cuiq; ademit, Torquato torquem, Cincinnato crinē. Philocalia honestatis est studium. Philtra sunt amoris illecebræ, quibus amorem hominum cōciliamus. Philtra sunt in homine quæ uulgo gratia dicitur, hoc est corporis habitus, gestus, dignitas aut uenustas, ita oculis hominū grata, ut solo sui aspectu inire gratiam ab omnibus aut quamplurimis possit.

Versu 13.

Honestatem me & probitatem inter numina mortalia colere.] Colunt̄ artes uirtutesq; apud Cice. in Catone, hoc est *ἐκρηνοῦνται ἀσχοῦνται & ἐπασχοῦνται*, exercitatione ac labore quæruntur & coluntur. Et colitur officium. Plautus: Omneis sapiēteis suum officium æquum est colere. Idem: Aan doles quia illi officium suum non colunt, quum tu tuū facias? Coluntur studia literarum. Cice. Colitur etiā deus. Colere honestatem Budæus & probitatem se dixit inter numina mortalia, alludens ad geminam huius uerbi significationem, ac si diceret: colui honestatem & probitatem, ut si quid aliud inter res mortales, id est studiosus fui honestatis, honestosq; et probos homines colendos mihi duxi, non minus quàm præpotentes. Numina enim pro potestatibus ponuntur,

ponuntur, quæ aut iuuare homines, aut nocere ijs possunt. Numen eîm est nutus dei & potestas, inquit Festus, Cic. de Cerere loquens: Etenim multa sæpe prodigia uim eius numenq; declarant, & numine diuino aliquid factum esse discimus *θεία κμπῆ, καὶ δαίμονός ἕνος ὑψηγυμλῆς*

Εμέ τε καὶ τὰ μὰ εἴλτατα.] Id est meos liberos, *καὶ τοῖς ἕμιωτάρις,* id est parentum loco numeroq; esse statui.

Versu 27.

Pagina 78. uersu 7.

Comitate ipsa quidem condita & iucunda.] Ipsa, accusatiuus est. & refert probitatem, animiq; candorem. Sic Læuius: Magna res in principio statim belli Chalcis & Euripus adempta Regi foret, Sallust. Nox & præda hostem remorata sunt.

Ista dignationis tuæ personæq; ornamenta.] Dignatio est quod Græci *ἀξίωμα*, dicunt, id est, dignitas & amplitudo, propter honores gestos aut magistratū, uel propter oris morumq; maiestatem. Vnde *ἡ ἀξιωματικὴ* Græci uocant uenerandam oris maiestatem, qualis in Pompeio fuit, quæ Cicero dignitatē uocare solet. Cice. in Orat. perfecto: Vultus uero qui secundum uocem plurimum potest, quantam affert tum dignitatem, tum uenustatem, in quo quū effeceris nequid ineptum aut uultuosum sit, tum oculorum est magna moderatio. Hæc oris dignitas etiam *σεμνοπροσωπία* dicitur. Dignitas etiam dicitur existimatio quæ sita claris rebus gestis magnificaque opinio. Idem ad Atti. Dices fortassis dignitatis *ἄλλῃ* tanquā *δευόε*, Saluti cōsule. Quibus uerbis alludit ad prouerbium Græcum, hoc est, iam satis gloriæ magnificæq; existimationis tibi comparasti, nunc habeto potius salutis rationem, quàm quid te deceat tanto pere uideas. Plin. lib. xxi. Pollio, Musæus & Hesiodus perungi iubēt dignationis gratia, gloriæq; auidos Pollium tractare colereq;. Tranquil. in Vesp. Exinde sortitus Africā, integerrime, nec sine dignatione administrauit. Cicero ad

Versu 9.

Atti. Vfus est semel his uerbis lib. x. Cælij quidē epistolam scriptam miserabiliter, non sine magno fletu legerunt pueri nostri, & si meus quidem est fortior, eorū ipso uehementius commouet, nec quicquam nisi de dignatione laborat, id est nullius rei tantam rationem habendam nobis censeat, idē agit ut existimationem antehac collectam tueamur, & ne quid agamus quod indignū sit rebus à nobis gestis. Persona autem qualitatem hominis significat & conditionem, translatione ducta ab histrionibus. Idem in Verr. Dubitare etiam sic potestis, quin eum iste ex omni numero delegerit, cui improbam personam imponeret. Sic abijcere personam quæstoriam pro Planc. Et apud Quintil. in iij. fictam orationē imponere personis. Idem Cice. in Finibus: Genus hoc scribendi & si sit elegans, personæ tamē & dignitatis esse negant. Personam & dignitatem pro eodem posuit, id est pro autoritate quæ sita, nominisq; amplitudine. Græce, ut opinor, ἀξιόπρεπεια dicitur & ἀξία.

Versu penult.

Nec in homines incurrerim, qui ardenteis mihi spiritus alerent.] Id est quod æqualis non fuerim, quasiq; condiscipulus hominum literarum studio flagrantium. Tranquil. in Tyb. Natalem suū plebeis incurrentē Circensibus, uix unius bigæ adiectione honorari passus est. Id est in eundē diem incidentē. Sic apud Celsum febris incurrere in tempus exercitationis dicitur, id est σωματισσῆρ, σωμαΐαι, competere. Cicer. ad Sulpit. Nihil enim constitui potest, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. Incurrere interdum est προσβάλλειν, ἀνὰ κροτάφῳ, ut incurrere in oculos quod supradictum est.

Pagina 79. uersu 5.

Valetudine utiq; causarius & curis œconomicis.] Causarij milites à causaria missione dicti sunt. Vlpia. De ijs qui norantur infa. Est enim honesta missio, quæ emeritis stipendijs, uel ante ab imperatore indulget. Est causaria quæ propter

pter ualeitudines à laboribus militiæ soluit. Propterea fit ut
causarij pro ualeitudinarijs accipiantur, Plin lib. xxv. Datur
sanguinem excreantibus causarijs uel latere uel faucibus.
Sic Liuius: Tertius exercitus ex causarijs senioribusq; scri-
batur. Causarij sunt ἀπόμαχοι Aeliano, qui fontico morbo
à militia excusantur. Budæus igitur dignū se esse ait cui sti-
pendia emerita sint, nō quod languore animi causarius sit,
sed corporis infirmitate & curis rei familiari debitis.

Eodē luto factus.] A fabula Promethei tractus sermo,
qui primus è limo hominem finxisse dicitur. Eaq; fabula, ut
opinor, ab historia primordiali emanauit, quam Moses Iu-
dæus scripsit. Sic Iuuenalis Saty. xiiij. Vnus & alter Forst-
tan hæc spernant iuuenes quibus arte benigna, Et meliore
luto finxit præcordia Titan.

Versu 29.

Pagina 80, uersu 19.

Hominem uero te felicem.] Id est, ó hominem te felicē.
Sic Cice. ad Atti. Me miserum cur nō adeo: profecto nihil
te præteriret. Plaut. in Trinum. Aedepol graphicum furē:
surrupuit currenti cursori solum. Particula autē illa, uero, in
terdum principio seruit. Cice. ad Atticum quādam episto-
lam sic exorditur: Tu uero sapienter (nunc enim demum li-
teris quas mihi misisti conuento Antonio Tibure) sapien-
ter igit quod manus dedisti. Plau. Ain uero uerbero: Deos
esse simileis tui putas? Idem: Tu Urbanus uero scurra deli-
tiæ populi, tu mihi rus obiectas?

Tametsi doctrinæ eloquentiæ splendorē comitatis per-
ingenuæ dignitas & species obscurat ac præradiat.] Obs-
curare est tegere & obumbrare, quod Græci ἀποκρύπτειν
dicunt. Cice. de Offi. Tanta uis est honestatis, ut speciē uti-
litatis obscuret. Et in Finibus: Omnia illa quæ bona tu uo-
cas, necesse est obscurari, & non apparere, & in uirtutē tan-
quam in solis radios incurrere, ἀμαυροῦν. Præradiare uero
est ὑπερλάμπειν uel ad uerbum ὑπερακτινοβολεῖν. Ouidiusq;

Versu ult.

Præradiat stellis signa minora suis.

Pagina 81 uersu 9.

In qua suus totus est Sadoletus.] Id est, in qua libere scribit: Habet necesse seruire Pontificiæ formulæ, ut in priore.

Versu 20.

Prædiceres igitur ut lectissimi.] Prædiceres igitur, id est, prædicere igitur debebas. Plinius in episto. Hæc igitur quid agerem: quod iter defensionis ingrederer: Sic Ter. Hem prædiceres, hoc est, at tu prædicere debuisti. Apponere autem tanquam de ferculis dixit *παρὰ τὴν δέουσα*. Apponuntur enim fercula in cœnis.

Versu 23.

Illud saltem mihi cauere ab ipsis non grauabere.] Cauere stipulari significat, & sponsores accipere. De quo uerbo satis multa in annotationibus secundis Budæus scripsit. Cicerone in Verr. Rogat eum, ut quod ab ipsis abesset pecuniæ curet, ab sese caueat quemadmodum uelit, de illa hæreditate cum Epicrate neminem esse acturum, *πισωσάτω δὴ ἑαυτοῦ τοὺς ὅπως ἂν αὐτῶν δοκῆ*, id est stipuletur ille, sponsoresque à se exigat. Paratos enim esse spondere, satisdatoque promittere, id est, *ὑπεγγνωσῆς ὑποσχέσῃ*. Sic Budæus postulat ut Longolius ita cum Sadoleto & Bembo agat, ne arrogantia Budæo detur aut temeritati, quod ultro ad eos epistolas scripserit Longolij commendatrices. Longolius autem sponso derat rem gratam iucundamque hominibus ipsis facturum, seque autore Budæum id facere debere contenderat, amicitiaque iure poposcerat.

Versu 30.

Litemque meam uestræ controuersia faciam.] Id est hominem tibi infensum in me obuertam, ut iam mecum ipse magis quam tecum expostulaturus sit: usque adeo acriter cum eo agam. De hac locutione uide in primis annotationibus in Pandectis.

Pagina 82. uersu 3.

Quantum per officia uitæ iniunctæ licebit.] Iniungere est onus uel iugum imponere, Lilius. Eo uerterunt orationem

onem ut dicerent priuatis id seu æquum seu iniuum onus iniungendū esse. *ἐπιτακτέον εἶναι*. Idē: Scripta plebis iniuncta patribus sub titulo æquandarū legum nostrarū. Translatio est & à iumentis clitellarīs quibus onera iniungūtur. Iniuncta ergo uita est conditio uitæ diuinitus Budæo data. Hoc autem uerbo significat molestiam curarum familiarīū ualitudini incommodaæ accedentium. Iniunctam ergo uitam *ἐπικεκλωτμλίον βίον* dixit, & tanquam *ἐπισεσαγμλίον*.

Iam id mihi nomen expunctū satis cōfido Alciati fide.] *Versu 7.*
Id est, id debitum in Alciati nomen transcriptum, ut qui fide sua id esse noluerit, utq; expromissor operis à me præstandi, obligatiōi pollicitationiq; successerit. Cicero in quadam epistola: Et si quid satisfidendum erit amplius eo nomine non peti, cures ut satisfidetur fide mea. Et pro Flacco: Nā hūc Hermippū ciuem suū, cui debebat esse notissimus, percussit. Eius em̄ fidē sumpsit à Fusijs. Vbi fortasse percussit legendū est. Sed de his dictionibus alibi latius dictū est.

Præsertim in ære suo, aut etiam in suo meoq;.] *Versu 11.*
Hoc est in ijs quæ ad intelligentiam Pandectarum pertinent, quum sit ipse iurisconsultus, aut etiam fortasse tam in ijs quàm in literis bonis doctior.

Hanc ipse redempturam operis quū uicerit.] *Vincere Versu 22.*
redempturam & conductionem operis faciundi is dicitur, infra quem nemo licetur & uincit uectigalium redemptionem is, supra quem nullus licetur. Paulus: Licitatio uectigalium ita demū admittenda est, si fideiussores idoneos is qui licitationem uicerit, offerre paratus sit. Cice. pro Cecinna: Vel quum hoc ipsum cōcessit, uincit tamen sponsonem, si planum facit, aut ui, aut clam, aut precario possedisse. et pro Roscio: Vincere iudicio litem, uel rem aliquam, id est, iudicio obtinere. *νικᾶν πρὸς δίκην*. Vnde euincere uerbum, & euictio apud iurisconsultos. Manceps autem est *ἐργολάβος καὶ τὸ ἐργον μισθον μίλος*.

Versu 26.

Itaq; hanc tibi atque omnibus renuncio pollicitationem quam feceram, digitum ille sustulit.] Id est postquam Alciatus significauit se redemptionem operis faciendi suscipere, ego cessi homini, & redemptionem renunciaui. Id est testatus sum iam me non esse redemptorem. Cicero in Præt. urbana: Itaq; renunciat Rabonius illam decisionem tutoribus. Accurrunt tamen ad tempus tutores, digitum tollit Iunius patruus, id est, significat se esse redemptorē. Hoc ipse alibi digito liceri uocat.

Versu 28.

Abunde est mihi si bona fide mecū egerit.] Id est, si quædam quæ à me occupata iam erant, ipse in cōmentarios suos ita transtulit, ut tamen eorum inuentū meum esse non dissimularit. Quod autem sequitur, id quod mihi uidetur existimasse, hunc habet sensum, & si aliam ipse docendi ea quæ dixit rationē instituerit, quàm ego sequutus eram: quare quædam dicta translaticia uix uidebantur cum ijs quadratura, quæ aliter concepta erant atq; enunciata, non ideo minus tamen ille usus est.

Versu penult.

Quod si quibus in locis in speciem opus ipse ex rediuiuuo quasi nouū extruxit.] Perstat in metaphora operis conducti. Est enim translatio ab operum structura. Rediuiuus lapis est qui ex uetusto renouatus est, ut alibi dictum est. Cicero in Verr. Qui etiam ad extremum conscripserit. Rediuiuua habeto redemptor quasi quicquā rediuiuui ex illo opere tolli posset, ac nō totum opus ex rediuiuuo constitueret. hoc est ex lapidibus interpolatis ac denuo cæsis. Idem alibi: Columnā efficere ab integro nouā, nullo lapide rediuiuuo. Lactan. lib. vii. Deus enim ueniet, & orbe hoc ab omni labe purgato, rediuiuas iustorum animas corporibus innouatis ad æternam beatitudinem suscitabit. Rediuiuū Lactantius pro renouato dixit, ut Cic. Vt sit rediuiuū. ἐπισκευασθῆναι, non autem ἀναβεβιωκός, ut multi loquuntur. Sic rudus rediuiuū ab nouo differt Vitruuio libro septimo. Sensus est
igitur

igitur hoc in loco, & si Alciatus in quibusdam locis, ita scite usus est translatis, ut opus totum eius nonnunquam uideri possit, propter aptam compositionem, et propter plurima quæ propria eius sunt & noua, æquum tamen est & fidei bonæ congruit ut rediuiua eius sint, à quo sumpta sunt mutuò, id est, probi & æqui hominis est agnoscere bonam fidem, & cuius ius suum tribuere. Itaque rediuiua illa & transcripta tanquã tigna alieno operi iniuncta eius semper manent, cuius primum fuerunt, licet inde eximi nequeant, nec debeant quã apte conferta sint. In speciem autem est ὁψέως ἐνεκα, hoc est ut speciem præbeant faciemque operis planè noui, Liuius; Ducentes paucos in speciem captiuos.

Pagina 84. uersu 12.

Colophonem imposuerit.] Id est ultimam manum, & suffragium rei decretorium. De quo uerbo alibi dictum est.

Nonnullas etiam eiusdem marmoris.] Id est aliquis eiusdem scriptoris auctoritates citasse me existimarẽ, ad id quod dicebam confirmandũ Liuij testimonijs, quãquam iam demonstratum & planè comprobatum.

Versu 14.

Architectonico oculo mensus.] Id est, quasi architecti iudicio aestimauit Architecton, Græce architectus dicitur, unde architectonicus deriuatur. Vnde artes architectonicæ Aristoteli libro primo Ethicorum & Architectonice architectura à Fabio dicitur.

Versu 25.

Luculento errore Decumanoque.] Decumanũ pro magno ab antiquis dicebatur, autore Festo. Vnde decumanũ ouum, & decumana porta in castris, quæ in postica parte castrorum erat, ut ex Cæsare lib. tertio belli Gallici intelligimus. & ex Liuiio his uerbis libro decimo: Ab tergo castrorum decumana porta impetus factus. Itaque captum quæstorium. Quæstorque ibi occisus, & decumanus acipenser apud Ciceronẽ in secun. de Finibus ex Lucillij carminibus: Cœnasti in uita nunquam bene, quum omnia in isto consumis

Versu 36

sq̄illa acipensere cū decumano. Inde illud Lucani in quinto Phar. Hæc fatum decimus dictu mirabile fluctus Inualida cum puppe leuat. Hic autem Budæus allusit ad significationem ambiguum huius dictionis. Significat enim magnum errorem fuisse Alciati, qui decuplicato in eo loco lapsus est, quem errorem ipse Alciatus sua sponte in altera editione agnouit antequam à Budæo admoneret. Vt postea patuit.

Pagina 85. uersu 30.

Sine qua iacere multis uidetur scriptorū opinio.] Iacere interdum est languere, & quasi exanimem esse. Quintil. lib. nono de figuris sententiarum loquens: Motus est in his orationis atq̄ actus, quibus detractis iacet, & uelut agitante corpus spiritu caret. ἀθυμῆ ῥαθυμωεῖχα. Interdū iacere pro frigere ponitur, hoc est non uigere. Cice. in pri. Tusculan. Honos alit artes, omnesq̄ incenduntur ad studia gloriae, iacentq̄ ea semper, quæ apud plerosq̄ improbantur. ἀναπέπρωκε, πῶ ακμάζει. Idē in Finibus: Maximas uero uirtutes iacere necesse est uoluptate dominante. Et pro Milone: Iacent his testibus ij qui Clodium negant eo die Romam, nisi de Cyro auditum esset, rediturum, id est, uim testimonij habere non possunt, stare non possunt, manifesto reuincuntur. Idem pro Roscio: Iacebant tum prædia prædiorū, id est, prædia uili uenundabant κατεβέβληντο. Sic iacet scriptorum opinio, id est, friget. Plausu non excipitur & deiecta esse uidetur.

Pagina 86. uersu 2.

Tum etiam minus metuum ab oculis fascinantibus.] Fascinatio est inuidentiis, Plin. lib. xxix. Hortosq̄ & fores tantum contra inuidentium fascinationes dicari uidemus, in remedio Saturica signa. A Græcis tractum qui βασκαίε uer̄ inuidere dicūt. καὶ τῆς φάσει καίεσθαι, ἀπὸ τοῦ τῆς βλέμματος φθείεσθαι. Vt em̄ fascinantes, sic inuidi oculis homines enecant.

Versu 28.

Propter quod uadimonium deserui, uel ad tribunal Cassiani iudicis

ni iudicis possit.] Cassius iudex fuit seueritate nobilis. Cic. in Verr. Nō quæro iudices Cassianos, ueterem iudiciorum seueritatem nō requiro. Idem: Dabis etiam illum, quem tu in cohorte tua Cassianum iudicem habebas, id est, maxime seuerum. Quod per Ironiam dixit. Meminit & pro Milone, & Philip. secunda. Hic Cassius reorum scopulus dictus est, ut inquit Valerius. Quid sit uadimonium deserere, uis debis in primis annotationibus Budæi in Pandectas. Desereri autem uadimonium impune non poterat.

Pagina 87. uersu 25.

Habebam antea par unum ingeniorum in animo meo adumbratum denunciatione famæ.] Adumbratum pro leuiter informato dixit. Est em̄ adumbrare lineari pictura umbratiliq; aliquid fingere & simulare, id est, σκιαγραφία. Ad umbratis autē imaginibus adduntur colores. Philost. ἐσκιαγραφημένοις ἐπιβαλῶν χρώματα. Cic. in Tuscul. Est autē gloria solida quædam res & expressa, non adumbrata. Id est nō leuiter informatata, sed expressa, id est scalpata, hoc est quæ exolescere nequit, ut ea quæ expressa sunt in simulachris. Idē in Orat. Nulla est em̄ ullo in genere oratoris laus, cuius in nostris orationibus nō sit aliqua, si nō perfectio, at conatus tamen atq; adumbratio εἰ μὴ σωτέλεια, ἐπιχείρημα γένηται ἀπὸ σκίασμα. Et in quinto de Finib. Atq; ea in optima quæ in dote maxime apparent, in qua hæc honesta quæ intelligimus à natura tanquam adumbrantur: sed hæc in pueris expressa adumbrantur, ἐσκιαγραφηθήκ. Expressum uero. ἔναρ μεμαγμένον dicit, & ἔναρ ἀναπνοσγνύμενον, ἔναρ τυπωθῆν, δὴ ἰσθμωμένον. Quod sequitur in comitatu interiore, aulam penitioem significat, id est cubilicium regium, & quod uestiarius uocant, quod aulæ est adytū, nisi ijs qui in cohortem amicorum allec̄ti sunt.

Pagina 88. uersu 19.

At huic non tantum id obtigit, sed etiam ut clarissimorū

uirorum sinu exciperetur.] Huic pro illi dixit more Græcorum, qui demonstratiuo pro relatiuo utuntur. Cæsar lib. primo de Bello Ciuili: Postquã relictam in littore nauem conspexit, hanc remulco abstraxit. Cice. in Philip. ij. Habebat hoc omnino Cæsar, quem planè perditum ære alieno egentemq̃, si eundem nequam hominẽ audacemq̃ cognouerat, hunc in familiaritatẽ libentissime recipiebat. Celsus: Sed de cibo facilior quidẽ cum ægris ratio est, quorum sæpe stomachus hũc respuit. ὦν πρὸς τοῦτο ὁ σὸμαχος πλάκις ἀναίεται, uel ἀπὸ πρὸς. Sinus autem hic pro familiaritate & benignitate accipitur, uel pro tutela. Brutus ad Cice. Bibulum noli dimittere è sinu tuo, tantum iam uirum ex quanto, mihi crede, potest euadere, qui uestris paucorum respondeat laudibus. Pro liberalitate et benignitate. Senec. Nõ recipit sordidum uirtus amatorẽ, soluto ad eam sinu ueniendũ est.

Versu 26.

Cauit ne fraudi sibi esset à Põtifice maximo Venetijs restitisse? Id est, ne in dispendiũ incideret animorumq̃ iacturam, infenso ob id Pontifice, quod Romam primo quõque tempore non reuertisset à quo ipse stipendium habebat. Cicero pro Cluen. Multam petiuit, qua lege: quod in legem non iurasset, quæ res nemini unquam fraudi fuit. Et de Diuinatione: Est em̃ periculum, ne aut neglectis his rebus diuinis, impia fraude, aut susceptis, ciuili superstitione obligemur. Hoc in loco fraude, pro piaculo ponitur, & quasi pro crimine. Vlpianus de Aedilitio edicto, capitalẽ fraudẽ admittere, est tale aliqd delinquere, ppter quod capite puniendus sit qui deliquit. Veteres em̃ fraudẽ pro pœna posuerũt. Fraus tamen sæpe pro delicto ponitur & piaculo, ut ex superiore exemplo apparet, ut apud Liuium: Qui capitalem fraudem ausi: οἱ ἀξιόρτι τῆς ἐχάτης τιμωρίας τετολμηκότες. A Pontifice autem hic dicit, ut Cicero de Oratore: Hæc quũ Crassius dixisset, parumper & ipse conticuit, & à cæteris silentium fuit, id quod quidem ad cæteros pertinebat. Et Terentius.

rentius. Nartat' que ut uirgo integra etiam tum fiet à se, *ἀνα
ἰδγε'ένεκα.*

Etiam hoc pacisci sustinuit.] Sustinere interdum aude- Versu 28.
re & posse significat. Ouid. Nec iam suspendere fletum Su-
stinet. Celsus: Et qui ample ualetudinarios nutriūt. Et quia
singulis summa cura cōsulere non sustinent, ad communia
ista confugiunt. Est em̄ sustinuit, id quod uulgo dicunt, cor
& animū ad id inducere tandem potuit, & ei suppeditauiť
animus. Lucanus in sept. Vt Latia post se uiuat pars maxi-
ma turbæ. Sustinuit dignos etiam tum credere uocis Cœli-
colas. Seneca. Non sustineo eam deserere cui dedi uitam.
οὐκ ἄρ ὑπομείναιμι. Demosthenes, *περὶ σεφάνου.* τίς γάρ οὐκ
ἄρ ἀγάσαστο τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῆς ἀρετῆς, οἱ καὶ τὴν χώραν, καὶ
πλὴν πόλιν ἐκλιπῆν ὑπέμνησαν εἰς τὰς τριήρεις ἐμβάντες ὑπὲρ τῶν
μὴ τὸ κελευόμενον ποιῆσαι. De Atheniēsisibus loquens tempo-
re belli Persici,

Obhæsit quasi ad Lothophagos.] Id est, in patriam Versu ult.
reuerťi noluit, ut Ulyxis socij gustato loto, ad naues & so-
cios reuerťi nolebant. Lotophagorum meminĩt Homerus
libro ix. Odyss. his uerbis: *ὅθ' δ' ὄσις λωτοῖο φάγοι μελιιδέα,
καρπὸν, οὐκ ἔτ' ἀπαγῆλαι πάλιν ἠδ' ἐλεμ' οὐδ' ἐνεέω.* Quintil.
lib. quinto: Neq; aliter amœnioribus locis desidēt, q̄b̄ ij qui
tradunt à poētis gustu cuiusdā apud Lothophagos gramí-
nis & Sirenū cantu delinĩti, uoluptatem saluti prætulisse.

Pagina 89. uersu 2.

Scripturum enim ad me pollicitus est.] *ἡράτην*, uel *ἐπι-
σελῆν ὑπέχετο.* Cicero in Verr. Quæ in iudicio dicturū esse
dicebat *φίσην ἔφη.* Et in Acade. sine uerbo substantiuo:
Quid me inquam censes? Qui philosophiam professus sum
populo exhibiturum, Vbi illud me, non cum exhibiturum
iungitur, sed ad uerbum refertur, quod subintelligendū re-
linquitur. Idem: Ea quæ tu pollicitus es dicturum.

Inire rationem me non quire dictitabam.] Non quire, Versu 10.

pro nequire. Cice. dicere solet, ut de Natura deorum: Deū tamen nihil agentem nō queunt cogitare. Et in Verr. Coniectura assequi non queo. Plau. Si nō quibo impetrare, consciscam latum. Cic. in Finibus & alibi sæpe. Et paulopost:

versu 12.

Cōsciscende à patria gentilibuscq; absentia.] Cōsciscere est statuere apud se, & decernere, ut sciscere, unde scitū dictum est. Liuius: Quod Senatus Po. Romani Quiritū censuit, consensit, consciuit, ut bellum cum priscis Latinis fieret & reliqua. Alibi: Itaq; consentio consciscoq;. Inde consciscere facinus. Idem: Oppidani cōscientia scelerū facinus in se suosq; foedū ac ferū consciscūt, ἐγνώκασι. Brutus ad Cicerō. Neq; incolumis fui Cæsare uiuo, nisi postquam illud consciui facinus. εἰ μὴ μετὰ τὸ ἐκείνο διαγνώσαι τὸ ἐγχείρημα: εἰ μὴ ἐπαδὴ ἐκείνο ἐφθλω διεγνώκως τ' ἀνδραγάθημα. Simile est cōcipere scelus, & concipere cupiditatē Ciceroni in Verrem.

versu 17.

Noxa deniq; ut aiūt, atq; nexu soluto.] Noxa & interdum noxia soluti dicuntur, qui ob noxam prius addicti, qui etiam noxæ dediti dicebantur, postea ea obligatione liberati sunt. Dicitum est in gloss. de Contemptu, quid sit noxam admittere, & quid noxæ deditus significet. Olim quū mancipia uendebant, solebant promittere & cauere, & furtis & noxijs esse solutum. Quia noxia caput sequitur, hoc est dominum serui. Quare in emptorem actio transit serui nomine qui furtū uel noxiam admisit. Paulus de Euictio: Quia furtis noxijsq; solutum esse seruū uenditor præstare debet uenditionis tēpore. Pomponius: Si emptor qui stipulatus sit furtis noxijsq; solutū esse, hæres extiterit is, cui seruus furtum fecerit: incipit is ex stipulatu actionem habere. Inde illud Varronis in secundo de re Rust. In horum autē seruorum uenditione solet accedere peculiū, aut si excipietur, stipulatio intercedere sanū eum esse, furtis noxijs solutū. Nexus & nexum quid sit in annotationibus dixit Budæus. Nexu autē solutus est, qui quū addictus esset creditoribus postea are

stea aere alieno dissoluto ipse nocti desijt. Budæus autē uolens significare Longoliū omnibus numeris libertatis præditum esse, ut qui nec liberos nec coniugem in patria haberet, nec munere aut magistratu aut alio autoramēto, id est, salario publico obstructus esset, noxa & nexu solutum esse dicit. *οὐδὲ κλοπαῖς ὑποκείμενος, οὐδὲ ἐνοχᾶς οὐδὲ ὄλωρ.*

Quum fonticam causam haberet, tamen uadimonium obiit.] Sonticam causam ut fonticum morbum dixit. Iulianus de re iudicata: Morbus fonticus inuitis litigatoribus ac iudice diem differt. Sonticus autem ita existimāndus est, qui cuius rei agendæ, impedimento est litiganti. Venuleius de Aedilitio edicto: Quoties morbus fonticus nominat eum significari Cassius ait, qui noceat. Hoc autem uocabulū in uadimonijs præcipue usurpabat, ut patet ex Gellio lib. un. deicesimo, ubi fonticū morbū dupliciter interpretatus est.

Versu 26.

Nam etiam uasis non conclamatis?] Id est nunquid ita abiit ut fallere amicos uoluerit, ac se occulte proripere? Cæsar li. iij. de Bello Ciu. Scipio nostrorū studiū alacritatemque pugnandi quā cognouisset, suspicatus fore, ut postero die, aut inuitus dimicare cogeretur, aut magna cum infamia in castris se continere, noctu neque conclamatis quidē uasis flumen transijt. De ijs hoc dicitur, qui hospite, ut aiunt, in salutato abeunt. Exercitu enim castra moturo conclamari solet, ut uasa colligant. Alibi: Uasis militari more cōclamatis, progressus milia &c. hoc Græci ἀναξυγήρ σκμαίνεω dicunt, & τῶν ἀναξευγνώτων ἐπίφθεγμα.

Versu 31.

Licuit manum iniicere præsentī.] Id est, hominem manu præhendere & proficiscenti obstare. De quo uerbo copiose in annotationibus dixit. Verbū est iuris. Igitur licuit manus iniicere: *ἔξω πόντος ἐπιλαμβάνεω*, uel ut Herodotus καθάψαω.

Versu ult.

Pagina 90. uersu 4.

Vnde tibi frontem iuris huius usurpandī.] Oratio est de

k

fectiua. Iuuen. Vnde tibi frontem libertatemq; parentis,
 Quū facias peiora senex? Martial. Quò tibi decoctæ nobis
 le frigus aquæ? Sic Esaiæ primo: Quò mihi multitudinē uī
 ctimarum uestrarū? Dicit dominus. Plenus sum, id est, quē
 ad usum poscere me putatis. In frōte sedes est pudoris. Hic
 autem Budæus intelligi uoluit, qua ratione, quo pacto fron
 tem eousq; perfricabis, ut cum amico summo iure agere su
 stineas? Vsurpare ius, fre quens fuit locutio apud antiquos,
 ut alibi dictum est. Liuius lib. vii. Secund. bell. Punici. Præ
 tor nō exoletis uetustate annalium exemplis stare ius, sed
 recentissimæ cuiusq; cōsuetudinis usu uolebat, nec patrum
 nec auorum memoria dialem quenquam id ius usurpasse,
 hoc est, eo iure esse usum tanquam suo. οὐδέπω ποτε ἔφθικεν τὸ
 τῶν τῶν διακαίῳ χρησάμενος καὶ ἐξασίαν.

Versu 6.

Noli de tuo more decedere, ut in alienos mores immi
 gres.] Id est, mores mutare. Cice. in Verr. Nonne hoc ius
 dicant, tantas esse iniurias, ut multò maluerint de suo more
 decedere, quàm de tuis moribus non dicere? Sic decedere
 instituto suo, apud Liuium: id est, aliter agere atq; ipse soli
 tus est. τὸ προαιρέματος ἐξίσασθαι. τὸ ὑπὸ τῆς δυνάμεως ἐξίσασθαι τὸ
 ἰδίῳ. Migrare ex ingenio suo plus est q̄ decedere de more
 suo: quia qui migrat non habet animum reuertendi. Sic
 redire ad ingeniū, est reuolui ad mores suos. Terent. in A
 delph. Si sperat fore clam, rursus ad ingenium redit.

Versu 15.

Non minus illum quidem ubiuis gentium in ære tuo fu
 turum.] Cic. libro decimotertio Episto. Et me hercule sic
 in animo semper habui te in meo ære esse, id est, in censu
 meo, hoc est inter amicos meos, ut alibi dictū est. Quidē,
 autem coniunctio hoc loco congruit, ut apud Cic. in Bru.
 Dicebant pro se oratotes, non illi quidē principes, sed ora
 tores tamen. οὐχ οὗτοι γε δὴ πρῶτεύοντες.

Versu 20.

Tuumq; inusitata tibi frugalitate seruare.] Suum serua
 re est κομίζεσθαι τὸ ἑαυτοῦ δίκαιον, id est, auferre quod suum
 sit.

sit quod nihil deperdere est. Verbum est iuriconsultis usita-
tum, ut alibi dictum est. Frugi homo est, qui administran-
dæ rei Oeconomicae & familiaris peritus est. ὁ ἀκριβῶς διαι-
τώμενος, ἀκριβῆς τὰ πρὸς τὴν διαίτην. ὁ εὐσταθῆς καὶ λιτός. ὁ φειδόμε-
νος. Variè enim à Græcis appellatur. Dicitur etiam potest, ὁ
τῆς οἰκονομίας κατορθωτικός.

Quod autem sequitur. Ad idem actionem ut pro socio, sic
pro amico intendere.] Nomē est actionis pro socio, qua so-
cius socio bonam fidem agnoscere in commune cogitur.

In bonum utique & æquum honestumque conciperetur.]
Papinianus de Sepul. uiolato: Dixi eum recte ea actione
experiri quæ in bonum & æquum concepta est. id est, qua
actione qui experitur, ita intendere petitionē potest, ut non
ultra petat quàm quod præstari & æquū & bonum est. De
quo uerbo alibi dictum est. In bonum igitur & honestum
conciperetur, id est, ἐπὶ τῷ ἐπιεικῇ τε καὶ τῷ καλῷ τόδε τό ἔγ-
κλημα, ἅρ' ἐνεκέκλητο. Iudiciumque nō ultra id haberet, quàm
quantum facere amicus posset. Id est, quàm quantum ami-
cus posset efficere commode. Facere enim iudicatum, est
quod iudex pronunciauit, soluere: ut alibi dictū est. Hic au-
tem alludit ad ambiguam faciendi significationem. Vlpia-
nus, de Re iudicata: Sunt qui in id quod facere possunt con-
ueniuntur, & quidem sunt ij ferè qui pro socio conueniun-
tur. Socium autem omnium bonorum accipimus.

Sed si hac aut alia actione non utare, non rei modo ipsa,
sed etiam hominis persecutoria, tanquam mancipij tui fu-
erit.] Persequi est agere & experiri ad ius suum obtinen-
dum. Et persecutio est actio, licet Vlpian, dicat persecu-
tiones esse extraordinarias, ut fidei commissorum, in tracta-
tu de Verborū significatione. Idem em̄ alibi: Hoc uerbū,
inquit, debuit, omnem omnino actionem compræhendere
intelligitur, siue ciuilis, siue honoraria, siue fidei commissa-
ria fuit persecutio. Persequi in hoc significatu, Græce ἐπε-

Versu 23.

Versu 26.

ξίεναι dicitur, ut opinor, apud Oratores. Nam in Pandectarum compendio ἐκδικεῖν appellatur. Actiones autem quaedam rei persecutoriae sunt, & quaedam in personam, & quaedam poenales, ut inquit Iustinianus in titulo de Actionib. Rei persecutendae causa comparatae sunt actiones, quae in rem appellantur: quibus scilicet rem aliquam ut nostram uindicamus. Hic igitur, si egeris actione pro amico, non tantum ut rem tuam serues, sed etiam ut amicum, uideberis hominem sic uindicare, ut non liberum, tanquam in dominium tuum quodammodo transierit, id est, uidebere herili autoritate & iure cum amico agere. Mancipium hic non κτήμα & ἀνδράποδον, hoc est seruum, sed κτήσιον, id est, dominium iusque possidendi significat, ut ex annotationibus Budaei intelligere quiuis potest.

Quod autem post parenthesin subiunxit: Sed si hac aut alia act.] Oratio est mutata, ut fieri saepe solet, post longiusculam parenthesin. Exordium enim est quasi nouae sententiae, cuius rei multa sunt apud Ciceronem exempla, ut pro Milo. Utinam dii immortales fecissent (pace tua patria dixerim, metuo enim ne scelerate dicam in te, quod pro Milone dicam pie) Utinam P. Clodius non modo uiueret, sed etiam Praetor, Consul, Dictator esset. & in quarto Tuscul. Quando autem & alijs locis de uirtute diximus, & saepe dicendum erit (pleraque enim quaestiones, quae ad uitam moresque pertinent, a uirtutis fonte ducunt) quando igitur uirtus est affectio constans conueniensque &c.

Verſu 31.

Tanquam ex syngrapha cum homine tibi clariss. egisse ad operarum praestacionem.] Translatio est ab operis libertis impositis in manumissione. Vlpianus de Operis libertorum: Fabriles operae caeteraque quae quasi in pecuniae praestacione consistunt, ad heredem extraneum transeunt: Officiales uero non transeunt. Idem: Libertus qui post indictionem operarum impeditur, quo minus operas praestet, non tenetur.

Proinde

Proinde hic me tibi cōsultum amicitiae ingeram, me eñ *versu ult.*
 multis in rebus consultorē tibi poscis.] Cōsultus est ^{ἐξηγητής}
 τῆς, id est interpret, & respondere solitus. Quintilianus in
 septimo. Scripti & uoluntatis frequentissima inter consul-
 tos quaestio est. Consultus igitur amicitiae est prudens iuris
 sodaliti, & ad amicitiam pertinentis. Cicero pro Cecinna:
 De C. Aquilio, qui ita iustus et bonus uir est, ut natura non
 disciplina consultus esse uideatur. Consultum pro pruden-
 ti & iuris aequitatisq; perito accepit. Sic consultissimum re-
 ctorem Columel. dixit. Consultor est qui consulitur, quasi
 cōsultus. Idem Cicero in secūdo de Natura Deorū: Ipsius
 uero mundi, qui omnia complexu suo cohercet, natura nō
 artificiosa solum, sed planē artifex ab eodem Zenone dici-
 tur, consultrix & prouida utilitatum omnium. Cōsultricem
 quasi consultā dicit & prudentem. Varro de Re Rust. Opi-
 nor, inquam non solum quod dicitur, malum consiliū con-
 sultori esse pessimum, sed etiam bonū consiliū ei qui con-
 sulit, & qui consulitur bonum habendum. Hoc in loco con-
 sultor uter sit qui cōsulit, an qui consulitur, ex Hesiodi lib.
 primo in Ergis intelligendum datur. Vnde illud sumptum
 est prouerbium. ἢ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλευσάντῳ κακίση. Gellius
 etiam libro quarto huius prouerbij apud Romanos peruul-
 gati rationem atq; exemplum tradidit. Est ergo consultor
 βουλευτικός, ut Cic. cōsultricē naturam dixit, quasi solertem.
 βουλευτικός, ἐπινοητικός.

Pagina 19. uersu. 3.

Quod sequitur: Litem hanc tu dirimas.] Significat: Li-
 tem hanc dissoluas aut decidas, ut Dirimere societatem Ci-
 cero de Offi. Hi dirimunt humani generis societatem. Diri-
 mere controuersiam Cice. in terc. de Offic. Quo magis re-
 prehendendos Caliphonē & Dinomachum iudico, qui se
 dirempturos controuersia putauerunt, si cum honestate uo-
 luptatē, tanquā cum homine pecudē copulauissent, id est,
 ad concordiam inter se contendentes philosophos adductu

rum, hoc est, διαλύσθην, διακόψην, διείξθην τὸν ἀγῶνα ἢ πλὴν ἀμείβηται κισίρι ὄντο. Pagina 91. uersu 4.

Tota persequutione cadas.] Sic dicitur, ut Causa cadere, id est in lite in iudicium deducta uinci. Cicero ad Trebatium: quod si scribere oblitus es, minus multi iam te aduocato causa cadēt. De quo uerbo in annotationibus dictū est. Sequitur: sua (ut dixi) huius iudicij formula est & peculiaris] id est, huius actionis pro socio & amico propria est formula, ut paulò superius diximus, hoc est in æquū honestumq; cōcepta. Plinius lib. xxij. Decet & Erythraonas suus nitor absolutaq; nigritia. Cice. de Offi. Quæ contemplantes expendere oportet, quid quisq; habeat sui, eademq; moderari: nec uelle experiri, quàm se aliena deceant. Id enim maxime quæ decet, quod est suum cuiusq; maxime.

Versu penult.

In ordinemq; cogere translaticia uitæ, in patria propositæ.] Hoc est, ita cohibere animi fiduciam, effingere sibi fortunam cupientis ut in classe sua acquiesceret, atque ut unus cuius uitam agere apud nos pulchrū sibi esse duceret. Cogere in ordinem est inter plebeios adnumerare, hoc est ἐγκρίναρ τοῖς τυχοῦσι. ἐγκαταλέγειν τοῖς πολλοῖς. Et ἐγκριτοε, in ordinē redactus, hoc est unus è pluribus. εἰς τῶν πολλῶν. Priscianus tamen ἐγκύκλιον περιεῖν à Græcis dici scripsit, id quod Latini in ordinem redigere uocant. Dicuntur & τοῖς τυχοῦσι ἐνπεταγμένοι, in ordinem coacti. Contra πρόκριτοι & ἔκκριτοι eximij.

Pagina 29. uersu 7.

Quasiq; peregrinationē liberam ut postularet.] Sic peregrinationem liberam dixit, ut libera legatio dicitur, quæ priuata rei causa mandatur, ut ipse Budæus in alteris Annotationibus docuit. D. Brutus ad M. Brutum & Cassiū: Placitum est mihi ut postularem liberam legationem mihi reliquisq; nostris, ut aliqua causa proficiscēdi honesta quaereret. Libera legatio est ἀνωφεύδυνος, ἀπερίληπτός τε καὶ ἀπερίοριστος.

εἰσῆσις, quasi nullo tempore uel loco circumscripta, nullis rationibus reddendis obnoxia.

Versu 18.

Feci etiam de industria ut ostenderem.] Id est consultò insuper ostendi me haud ægre adduci posse. Qui modus loquendi Ciceroni propè peculiaris est propter frequentem usum, ut pro Cluen. Hoc loco faciendum mihi iudices est, ut uobis illa quibus Albius condemnatus est crimina exponam. Idem alibi. Quod gladiatores faciunt, ut honeste decumbant, & nos faciamus. Quintil. in præfatione quarti libri; Nemo miratur poëtas maximos sæpe fecisse, ut initijs operum suorum Musas inuocarent.

Vt id uelut pignus esse ducerem manentis eum honoris.] Id est signum certum & ueluti fidem datam à prouidentia honoratioris cuiusdã fortunæ, qua ille ornandus erat tandem. ἀσφάλισμα. Curtius lib. viij. Grates ago, habeoç nō solum eo nomine, quod hodie salutē meam uestræ præponitis, sed quod à primordijs belli nullum erga me beneuolentiæ pignus atq; indicium omisit. Tacitus libro xix. Sedem Iouis Maximi, auspicato à maioribus pignus imperij conditam, furore principū excindi, hoc est, πῆσις τοῦ κράτους δεδομένω. Sic Cice. in Philip. xij. Festinat animus ut quamprimum pignus illud libertatis Populi Romani D. Brutum aspicere possim. ἐφ' ᾧ ἐκείνο αὐτίκα δὴ μάλα ἰδεῖν τὸ τῆς ἐλευθερίας πῆσις τὸν ἑσθλόν. uel ἐπὶ τῷ αὐτίκα ἰδεῖν ἐκείνο τὸ τῆς ἐλευθερίας ἐχέγγυον ἀσφάλισμα. At in Philip. xij. Magnis & multis pignoribus lepidum Resp. obligatum tenet. Pignora quasi ἐνέχυρα dixit, hoc est, fidei retinacula translatione à fœneratoribus ducta. Rursus quū ibidem uitam, bona, fortunas que pignora iniuriæ appellat, significat, οἷον εἰ τὰ ἐγκεχυρασμένα τῆς τύχης καὶ ὑπόχρεωκτῆματα. hoc est tanquā pignori oppositas fortunæ, quæ fortuna pignerari semper potest.

Versu 22.

In rerum actu summo.] Summum actum rerū, uocat pri

Versu ult.

mam Reipub, administrationem, summam in aula potentiã atq; autoritatem. Actus est histrionum, actus est institoris in cap. primo de institoria actione in Pãdectis. Actus est dispensatoris, Paulus: Dispensatori qui ab Actu ignorante debitore remotus est, recte soluitur. Actus etiam est procuratoris publici, & actoris appellatur in Tract. Quod cuiusq; uniuersitatis nomine, in iisdem Pand. Tranq. xxx. amplius dies, qui honorarijs ludis occupabãtur. Actui rerũ accommodauit, & Plin. itidem in Epist.

Versu 29.

Operamq; inuicem condixisse, ad summouendos è comitatu homines.] Id est, ex cõpacto operã dare certatim. Condicere est duorum aut plurium inuicem denunciãtiũ aliqd, quod συγκροτῆρ Græce dicit. Vt alio loco diximus. Iustinus: Ptolemæus & Cassander & cæteri factionis eius duces, quũ carpi se singulos ab Antigono uiderent, per epistolas inuicẽ se confirmãtes, locũ tempusq; coeundi condicunt σωτίθενται. Interdum condicere unius est, ut condicere cœnam, de quo alibi diximus. & apud Plinium in præfatione: Quũ hanc operam condicerem, nõ eras in hoc albo. ὅτε ἐπαγγελίμῃ τῆνδε πλὴν δικανικῆν ἔργασίαν.

Pagina 93. uersu 3.

In regiam insinuarant.] Insinuare in aulam, est in sinum atq; in Aulæ penetralia ingredi. Sed interdum cum accus. dicitur, ut apud Cice. in Lælio: Callidus ille & occultus assentator, ne se insinuet studiose cauendum est. μὴ πρῆσαγάσγκ. Et in Tuscul. Et si Zeno aduena quidam & ignobilis uerborum opifex, insinuasse se in antiquam philosophiam uideatur. ἐγκολπίσαι, uel ἐγκατοικίσαι ἑαυτὸν ἔοικεν. Aliquando sine accusatiuo, ubi tamẽ subintelligi uideat, ut in multis uerbis, ut obire mortem, & obire absolute, defungi uita, & defungi absolute. Idem: His muneribus, tandem insinuauit in familiaritatẽ Prætoris. Et in secund. de Orat. Deinde ut in ijs locis quos proponam peruoluatur animus, ut penitus in
sinuet

sinuet causam, ut sit cura & cogitatione intentus, diligentia est. Id est, ut interiora causæ perspiciat pernoscatq; πρὸς δὲ νη.

Qui consilij sui rationem subduxisse in summam cōse-
ctandæ claritatis nominis præ se ferebat.] Summa est quæ
è multis singulis colligitur, κεφάλαιον à Græcis dicitur, ut Iso-
crates: κεφάλαιον δὲ τῶν ἐγκυκλίων. Summa autem eorū quæ
dicta sunt. Summa etiam est caput cuiusq; rei aut incœpti,
ut κεφάλαιον τοῦ λόγου caput & cardo, & summa quæstio, &
firmamentum. Summa ergo est, τὸ σύμπαν quò singula re=
referuntur. Quintil. libro primo: Maiora tamen aliqua di-
scet puer eo ipso anno quo minora didicisset. Hoc per sin-
gulos annos prorogatum in summam proficit, id est, eam di-
cendi facultatem, quam adolescenti aut iuueni comparare
uolumus, & ad eum finem quem animo destinauimus. Sic
paulo inferius: An Philippus Macedonum Rex Alexandro
filio suo prima literarum elementa tradidit ab Aristotele sum-
mo eius ætatis Philosopho uoluisset, aut ille suscepisset hoc
officiū, si non studiorum initia à perfectissimo quòq; opti-
me tractari, & pertinere ad summam credidisset? Ad sum-
mam doctrinæ & eruditionis intelligo, quam filio destina-
uerat esse quærendam literarum studio. Singula enim do-
cumenta eo referuntur. Budæus autem alludit, & ad sum-
mam collectæ rationis, & ad summam instituti & propositi
Longoliani, qui consilij sui rationem subduxisse in summā
cōsectandæ claritatis nominis præ se ferebat. ὅσ δὲ οὕτω συλ-
λελογίᾳ πρὸς ἐνδείκνυτο, ὡς διώξοντε τὸ λαμπερὸν τῆς εὐδοξίας, καὶ
τὸ εὐδοκίμου τοῦ ὀνόματος τοῖς εἰσαυθίς πρὸς δῶσω.

Versu 16.

Interdum palàm laudant more fascinantium.] Id est, ita
maleuole atq; liuide laudant, ut noceant, non prosint. Plin.
lib. vii. In eadem Africa familias quasdam effascinantiū Isi-
gonus & Memphodorus tradunt. Quarum laudatione in-
tereant probata, arescant arbores, emoriantur infantes. Fa-
scinare enim est etiam inuidere, atque oculis improbis ini-

Versu 28.

quis' que intueri, hoc est βασκαίνειν.

Pagina 94. uersu 5.

Contestatione edita.] Contestari est testari, id est testes palam ciere. Cice. in Verrem: Deos hominesq; cōtestatus. Testatum etiam Cicero appellat, quod literis mandatū est: Idem saepenumero consignatū etiam dicit, ut de Diuinatione: Quem enim non moueat clarissimis monumentis testata cōsignataq; autoritas? Quod pro Flacco contestatum dixit. Contestatione edita igitur, id est, libro aliquo edito in quo beneficia amici agniturus est, palamq; testaturus. Informatam autem dicit, formis æneis exaratam.

Versu 11.

Aliumq; calculum parem eiusdemq; candoris.] Calculū pro homine posuit eiusdem probitatis. Calculos enim ducimus in ratione ineunda; & subducimus, quū summam colligimus. Loquitur enim de ratione ad nomina facienda instituta, non ut fœneratores soliti sunt, qui locupletia nomina copiosaq; cōsectantur: sed ut uiri boni & studiosi, qui proba nomina candidaq; exquirūt, quibus emerendis rationes suas irascant, expensaq; ferant, aut accepta referant, prout ius amicitiae poscit, & rerum, temporum, facultatumq; ratio tulit. Qui autem hæc & huiuscemodi alia planè intelligere uelit, meminisse semper oportet, susceptæ in qua; sententia translationis. Solet enim Budæus semel susceptā eò perferre quò pertinere potest, si sequacem naturam ductilemq; materiam nactus sit. Cuius instituti Cicero Latinis parens fuit. Hic autē Budæus cum Ruzæo iocatur, quasi gaudeat ipse æmulum è medio faecisse.

Versu 22.

Ita quem ante non pœnitebat, quantum istius amicitiae cultu, autoritatē meam auxissem.] Id est, ita fit, ut quū antehac amplum mihi esse ducerem inter amicos tuos censeari, nunc propè pudendā mihi istam sortem esse putem, quū in secundam iam notam amicoiū me retuleris. ὡσεὶ μέγα προτοῦ φρονῶν ἐπὶ σοί, ὅρ' ἔμ' ἐπὶ τῇ φιλίας δευραπέων διετέλεσα, οὐτ

ὄντως δήπου δοκῶ μοι εἶς ἀξίαν ἐπιδιδόναι, νῦν ἀιχνύομαι. &c.
 Cic. de Oratore, de orationibus suis loquens: Quæ qualia-
 cunq; sunt in me (me enim non pœnitet quanta sint) sed ap-
 parent in orationibus de figuris loquēs. Et de Offi. Tandiu
 autem uelle debebis quoad te quantum proficias, non pœ-
 nitebit. Et pro Planco: Vide q̄ me uerbi tui pœnitet, id est,
 q̄ mihi hoc tuum uerbum non satis facit. Ipse ad Atticum li-
 bro viij. utraq; significatione uno loco usus est. Nam & illū
 furoris, hunc nostrum copiarum suppœnitet, de Pompeio
 & Cæsare loquens: Pompeius, inquit, intelligit copias suas
 paulo exiliores esse, quare pacis condiciones nequaquam
 repudiaturus est.

In secundum classem amicorum ad te esse cōtributum.]
 Id est attributum, ascriptum, Plin. lib. iij. de citeriore Hi-
 spania loquens: Accedunt insulæ, quarum mentione sepo-
 sita præter ciuitates cōtributas alijs, prouincia ipsa. ccxcij.
 continet oppida, id est, προστεταμύας, προσημύας, προσνε-
 νεμύας. Dicitur hoc etiam attribuo. Vnde attributa pe-
 cunia. De qua dictione in annotationibus dictum est, ἀπο-
 τεταμύα χήματα.

Versu 24.

Me hominem non uidisse, discrucior animi.] Discru-
 tior animi, pro animo dicit more antiquo. Plau. discrutior
 animi, quia ab domo abeundū est mihi. Idem in Epidico:
 Despiebam mentis quum illas scriptas mittebam tibi. Ci-
 cero in Tuscul. lib. iij. Cui miseriæ proximus est is, qui ap-
 propinquans aliquod malum metuit, exanimatusq; pendet
 animi. Diomed. Discrutior, inquit, animi, animū et animo,
 ut arrectus sum animum & animi: diues agrorum & agris.
 Liuius de Manlio: Nimiū animi. Idē: Tot populos inter
 spem metumq; suspensos animi habetis. Idem: Multos sibi
 mœstiores & abiectiores animi uisos. μάλλον τὸ φρόνημα
 καταβεβλημύας.

Versu 25.

Pagina 95. uersu 4.

Fatebor hanc rem mihi ad incitos rediisse.] Plautus in Pœnulo: Tace modo, profectò ad incitas lenonē rediget, si eas abduxerit: quin potius disperibit faxo, quàm unam calcem ciuerit. Alludere uideñ ad calculos ciendos. Et in Trinum. Hem nunc hic cuius est ager, ut ad incitas redactus? Isidorus lib. xviij. Calculi, inquit, partim ordine mouentur, partim uage: qui uero moueri omnino nō possunt, inciti dicuntur, unde et egentes homines inciti uocant, quibus spes ultra procedendi non est. Hac de causa dicebat Budæus ad incitos genere masculino dici posse. Nonius tamen ad incitas legit. Fortasse incitæ lineæ dictæ sunt, unde cieri calculi non poterant.

Versu. 12.

Intemperias cieam magistras.] Id est, Si Theologiæ magistros Louanienses denuo incitauero in eum, quibus uix nunc par esse potest, ipsis inquam eorumq; auxilijs: quibus uerbis significantur obtrectatores Erasmi aliarū etiam disciplinarum studiosi. Quos uniuersos, multos esse centuriarum uocabulum significat. Plautus in Aulul. Nescio pol quæ illhunc intemperia tenet: peruigilat noctes totas. Idē: Laruæ hunc atq; intemperia, insaniaq; agitant senem, hoc est, *μανίασ' ασιρ' οισσηλαπειται ο κακοδαίμων*. Vulgo dira insania aut dæmonijs stimulis agitari homines iracunde morosos dicunt: antiqui intemperias uocabant, quasi malefica quædam numina. Cato de Iustratione agri: Vastitudinem, calamitates, intemperiasq; prohibessis, defendas aurum, æscq;.

Pagina 96. uersu 1.

Nisi ingenium geniumq; huiuscemodi circumferret, ueluti diploma quoddam tuti pacatiq; commeatus.] Hoc est nisi quocunq; se cōtulit, ingenij præstantia & doctrinæ merito gratiã statim iniret, gratosusq; apud externos esset. quæ commendatio quū ad omnes ualeat, fit ut diplomatis instar sit homini peragatori. Quo diplomate tutus est ubiq; quasi

πρός

πρὸς ἀπώτασ ἐν πόνδωσ ἔχωμ. & inter socios foederatosq̄ incedens. Qui huiuscemodi diploma impetrauerant, ab antiquis fide publica uenire dicebantur. Liuius, Amynder fide accepta uenerat in castra Romana. Idem: Quos nominatim Philopœmen depoposcerat, ipsi se ituros, fide accepta à legatis uim abfuturam donec causam dixissent. Salustius: Post ubi fide publica dicere iussus est omnia uti gesta erant aperit. Sic Cic. in Piso. Hospitem tuum fide tua Thesalonicam uenire iussisti, hoc Græci πῖσά διδόνου dicunt, ut Xenophon & πῖσαι διδόνου, ut Isocrates. πῖσά autem ἔχει dicunt qui pignus huiuscemodi fidei acceperunt.

Qui hominem te bona ex parte productum.] Id est πρῶτα χθένια, hoc est in medium adductum, & ex umbratili uita eductū publicēq̄ ostensum. Plinius libro septimo. Valeria Emboliaria reducta est in scenā ludis pro salute Diui Augusti uotiuīs, annum centesimum quartū agens, quæ producta fuerat tyrociniō à Marco Pōpeio Aedili Plebis. Inde producere reos Quintilianus libro sexto. Non solū autem dicēdo, sed etiam faciendo quædam lachrymas mouemus. Vnde & producere ipsos qui periclitentur squalidos atq̄ deformes, & liberos eorū ac parentes institutum. ὁδερὴ καὶ τοὺς κινδυνεύοντασ πρῶτασ αὐχμῶντασ ἐπιτετῆδευτασ, αὐτοὺσ τε καὶ τοὺσ γονεῖσ αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα. Qui autem sine deductore innotescunt, & ipsi se producunt, proferre se dicuntur. Plinius Iunior: Proferunt se ingenia, & ostentant. Quintilianus libro duodecimo, de Tyrociniῇ tempore loquens: Modus mihi uidetur quidē tenendus, ut neq̄ præpropere distringatur immatura frons, & quicquid est illud, adhuc acerbum proferatur πρῶτασ φθῆ. Est etiam producere quod Græci προαγωγέυειν dicunt, hoc est prostituere. Vnde perductores, licet perductores apud Asconiū etiam dicantur, nisi exempla sint mendosa.

Versu 6.

In medio spatio insistere causa tua postules.] Translatio Versu 7.

est à cursoribus, aut curuli certamine equos agitantibus, qui medio spatio cursum coeptum abrumpunt, spemque spectantium frustrant, qui sponsiones faciunt, aut qui studiosi sunt eorum victoriae. Insistere autem est ἐπίσταναι, hoc est resistere ut Terentius loqui solet. Cicero in Orat. Saepe accidit ut aut citius insistendum sit, aut longius procedendum. Idem; Insistit autem ambitus modis pluribus, id est desinit & clauditur. Et in Finibus: Quae quum dixisset paululumque institisset, quid est, inquit.

Quod sequitur. Primitias honoris in manu tua ponet:] Significat, quum primum honorem adeptus fuerit sua industria, tibi acceptum honorem referet.

versu 169

Si caetera non facile superiorem.] Id est, ut ingenio meliorem, sic diligentia & studio vix superiorem futurum. Cicero in primo de Natura Deorum, de Simonide loquens: Non solum enim poeta suavis, verum etiam caetera doctus sapiensque traditur. Martialis: Visceribus bonus est, caetera uile sapit. Figura est Graeca.

Pagina 97. uersu 1.

Quum ante ipse ab illis translaticias esse duxissem.] Olim inquit, existimabam, eos qui breuitatem in epistolis decoram & accomodatam esse censent (atque ideo tanquam legem de compendio epistolarum tulerunt statuentes eos, qui epistolas scribunt, breuitate uti debere) hoc antiquorum auctoritate fretos dicere, eamque legem ex antiquorum praecipis accepisse. Nunc autem aliter opinor, atque ideo illam legem abrogandam esse censeo. Sacrosanctae leges cur dicantur in annotationibus ab ipso explanatum est. Translaticiae autem leges dicuntur, quae aliunde translatae sunt. Cicero ad Atticum lib. iij. Alterum caput est translaticium de impunitate. Si quid contra alias leges eius legis ergo erogatum sit. In Praet. autem Verba, translaticium eductum dixit. Hoc autem Budaeus dicere videtur propter epistolas Ciceronis ad Q. fratrem & ad Atticum

cum

cum & quasdam Platonis, quæ longe absunt à breuitate.

Iusti loco exiliij esset.] Id est perinde haberetur, ac si exulare iussus essem ab eo loco, in quo sollicitudines mœrores, angoresq; contrahuntur. Alludit autem ad uerba prisca: Liuius: libro sexto Secun. belli Puni, Priusquam dies comitiorum aderat, Caius Fuluius exulatum Tarquinius abiijt: id ei iustum exilium esse sciuit plebs, id est, Plebiscito cōstitutū est, ut quod sponte Tarquinius cōcesserat, animo uertendi solum, id ei plenum esset exilium. Versu 17.

Quibus tanquam depositarijs curarū uti possē.] Depositarius est custos depositi, uel susceptor depositarum rerum. Depositarios igitur curarum appellat amicos fideles, quibus curæ concreduntur, ut partem earum ferant & amicum subleuent. Versu 22.

Nam ægritudinum, inquit nollem.] Alludit ad deponendi significationem ancipitem: Nollem, inquit, penes uos ut curas, sic etiā ægritudines animi & mœstitiā deponere, ita ut me ægritudinibus liberando, ijs ego uos implicarem.

Quas in hunc annum concepi.] Concipiuntur feriæ, hoc est, suscipiuntur, ut concipitur facinus. Conceptiuar feriæ sunt, inquit Macrobius, quæ quotānis à magistratibus uel sacerdotibus suscipiuntur in dies uel certos, uel etiā incertos, differt à statiuis & imperatiuis. Offerre autem se deposito dicitur, qui ultro deponi apud se poscit. Vlpian. Sæpe euenit ut res depositæ uel nūmī periculo sint eius, apud quem deponuntur, ut puta, si hoc nominatim conuenisset, sed & si quis deposito se obtulit. Idem Iulianus scribit periculo se depositi illigasse. Offerre se deposito sic dicitur, ut offerre se liti. Versu. 25.

*De ferijs conceptiuis lege var
no. 1078. 2. 1° dicitur concipitur
& dicitur conceptiuis 1077. 58.
& f. p. pop. 1143. 51. & sup
m. p. p. p.*

Neq; em̄ ludicra aut triobolaris sponsio.] Sponsio hic non est nomen actionis, sed pactum significat, quo promittens se obstringit. Verba enim stipulationū sunt spondeo: spondeo, ut uerbi gratia; Si in urbem ego rediero, illucq; Versu 29.

domicilium retulero, spōdes te curarum bonam partem accepturum, quæ me inuasuræ sunt simul ac rediero, si apud te deponere paratus sim: Tuo em̄ periculo res agetur. Hæc sunt uerba stipulantis, id est, percunctantis: Quibus si ille respondeat, spondeo: contracta est obligatio. Sed hæc spon-
sio, inquit, repromissorem idoneum & locupletem poscit, à quo stipulator ego idoneè mihi caueam: res est enim non trioboli, sed in ea rationum mearū summa agitur. Vulgus dicere solet, quæstionem non esse trium obolorum, quū seri-
riam rem & animaduertendam agi significare uolunt. Volo igitur mihi sponderi tantam mihi esse in urbe uacuitatem curarum, quanta est in Marliano.

Pagina 98. uersu 1.

Atqui dedisset mihi Deus capitis firmitatē, quando Asclepiadæ nequeunt, haud erat quod angerer.] Asclepiadæ dicti sunt ab Aesculapio genus ducentes, id est, τῶ ἀσκληπιῶ ἀπόγονοι, ut autor est Eusebius in tertio de Præparat. Eu-
uange. Et Asclepiades medicus fuit clarissimus, cuius meminit Plinius libro septimo & lib. xxv. & alibi. Vnde ἀσκληπιῶν ἰατροὶ à Græcis dicuntur medici, Gal. meminit in primo Therapeutices.

Haud erat.] Id est, causa non erat cur angerer. Cicero in Tert. Tusculā. q. Quod si nos tales natura genuisset, ut eam ipsam perspicere, eadēq; optima duce cursum uitæ cōficere possimus, haud erat sanè quod quisquam rationē ac doctrinam requireret.

Atqui dedisset mihi Deus.] Id est, profectò si mihi dedisset. Plinius in Epistolis: Dedisses huic par animo corpus, fecisset quod optabat.

Quoniã uero quæ nobis desunt, plæruncq; desideramus: ideo desiderari dicuntur quæcuncq; nobis desunt, etiam si nō requirant. Cicero in Catone maiore: Nec curia uires meas desiderat, non rostra, non amici, nō clientes, id est, οὐκ ὡπερ ἐπιθύμει

Ἐλείπασαυ' ποδῆ τὴν ἐμὴν ἰχάω ἢ βουλή.

Aut in Palatinum ergastulum ascribi præclarum.] In Palatinum ergastulū ascribi uocat, inter eos adoptari, quibus muneris obeūdi, aut officij, aut functionis cuiusuis necessitas in foro Palatino incumbit. Qui quasi uincti ut ergastularij patrimoniam faciunt.

Quantum uectigal lucratiui temporis atq; æquanimitatis, hac ex officina ocij percipiam.] Vectigal interdū pro reddito, id est προσόδιον ponitur, ut quodam in loco Cicero: Nescis quantum sit uectigal parsimonia. ὅσοις περισμὸς ἢ φειδῶ. Idem in ult. Parad. Non esse cupidum, pecunia est; nō esse emacē, uectigal est. In hac igitur officina ocij literarij atq; securæ mentis magnum prouētiū redditumq; habeo. In lucro enim pono temporis parsimoniam, & ægritudinū uacuitatem, id est, æquanimitatem. Animus enim æquus, est εὐγνωμοσύνη, ægro animo oppositus est.

Adde quod capitalem hanc noxam ab eaq; enatam ægritudinem, ipsa mihi Philologia carminibus excantat ad id ac cōmodatis.] His uerbis significat capitis grauedinē, quæ interdum quū est uehementior, mœstitiā parit, leniri recitatione carminum. Capitalis noxa est crimen capitale. Hic capitalem dolorem dicit, significare uolēs morbum improbum & enecantem, ut Cicero capitalem hominem uocat supplicio capitis dignum. Noxam concipere, & noxā contrahere, & noxam capere autores dicunt, morbū significantes. Excantare autem est carmine obligatum alio carmine liberare & soluere, uel ægrum carmine sanare. Sic apud Plinium libro decimo octauo, Fruges excantare, & malū carmen incantare legitur. Cato: Luxum, si quod est ut excantes, hac ratione sanum fiet, id est, si membrum luxatū. Hoc etiam Græci ἐξάσαι dicunt, quod est ἐναντίω τῷ ἐπάσαι.

Fugitiuum animum reprehendere, aut curiose emanstantem.] Emanitare est militū, qui ob id emanfores dicun

tur, ut alibi dictum est. Emanatio minus est delictum desertione. Sicut fugitivi deteriores sunt erronibus. Fugitivi uero repræhendi dicuntur: & qui id profitebantur ut artificium, fugitiuarij dicebantur, ut Budæus in annotationibus docuit. Curtius libro quarto: Repræhēsosq; ex fuga Persas pugnatos, quia fugere non possent. Tranq. Obsides quosdam clam præmissos deserto repente conuiuio insequutus cum equitatu ueluti profugos & repræhensos in catenis reduxit. ἀναλακμύουε. Cicero in Verr. retractos uocat. ut Salustius: Ceparus (namq; is pauloante ex fuga retractus erat) Terentio traditur.

versu 23.

Quid homine te futurum est, studiorum alumno affinitum philosophiæ.] Cice. in Verr. Quid te futurum est? quo confugies? Plaut. Responde, tuo quid factum est pallio? Sed de hoc copiose alibi dictum. Studia affinia philosophiæ sunt bonæ literæ quarum finis ad quæstum non pertinet, & quæ uiam ad philosophiam muniunt. Affinis est propinquus & uicinus, ut apud Ciceronem pro Planc. Affines huius suspitionis fuisse dicuntur. Et alibi: Affinis sceleri, id est conscientia alligatus.

versu 30.

Quod uelut Epodion intercalare omnibus rhythmis succinere solitus sum.] Intercalares uersus, inquit Seruius, uocantur, qui frequenter in poemate interponuntur, ut apud Vergilium: Ducite ab urbe domum mea carmina ducite Daphnim. In rhythmicis autem lusiunculis quas Balladas nostri uocant, sunt huiusmodi clausulæ sæpius repetitæ, quos uelut refractus lingua uernacula uocant. Quare quum significare uolunt quempiam ad mentionem alicuius rei identidem reuolui, aiunt: hic est balladæ tuæ refractus, hoc est tu tertio aut quarto quoque uerbo huius rei meminisse soles. Epodion autem est quod odæ acciniunt: quemadmodum Ephygnion est quod hymno succinitur: uulgo Versiculum uocant, τὸ ὕμνων ἐπαδόμενον, eo modo quo Epimythion dicitur, quod

quod fabulae adnectitur quasi appendix.

Pagina 99. uersu 17.

Quae studia decoquere creditoribus solent.] Id est spem destituere eorum qui in ipsis rationum suarum summam collocant, credentes uitae sibi subsidia inde suppeditatura: de quo uerbo in secundis annotationis disseruit Budaeus.

Quod autem sequitur. Quanquam nihil tam semper ijs credidi, quam nihil deperire ijs, qui in dies in horasque copiosiores fiant, hunc habet sensum: Quanquam mihi haec studia decoquere ut creditori nequeunt: quum enim & impendia multa in ijs fecerim, & aetatem florentem contriuerim, non tamen unquam futurum arbitratus sum, ut foenerato rediret, quod meis facultatibus decedebat tanto tempore. Quare nihil his studijs usque adeo credidi, quam nihil mihi ijsque deperire, aut operae impensae, aut pecuniae, qui quotidie doctiores ad uitamque liberaliter agendam instructiores fiunt. Credere est mutuo dare: & credere est persuaderi. Vtroque autem modo credere hic accipitur. Credidit igitur studio literarum iacturam nullam eos facere qui doctrinam quotidie sibi quaerunt. Hoc enim hominum sapientium monumenta testantur, & literae ipsae promittunt.

Initiationis arbiter.] Arbitros initiationis appellat quos compatres uulgo uocant. Lustricus dies olim appellabatur autore Macrobio libro primo Saturnaliorum, quo pueri lustrabantur & nomen accipiebant. Tranquil. in Claudio: Eiusdem futurae infelicitatis signum euidens die lustrico extitit.

Versu 18.

Pagina 100. uersu 8.

Tractatuque cessura.] Id est, quorum difficultas tractatu uinci posse uidebatur. Translatio est a rebus durioribus, quae con tractatu molliunt, & subigunt. Sic morbus cedit remedijs apud Celsum quando uincitur & percuratur. Cice. ad Marium: Pudori tamen malui famaeque cedere, quam salutis meae rationem ducere, id est obsistere nolui: passus sum me uinci.

Pagina 101. versu 2.

Ecce autem tu nunc à me contendis.] Hæc particula, autem, indignabundo & stomachanti ob rem nec opinatam accommodari solet. Terentius in Eunucho: Ego non tangam meam: Chr. tuam autem furcifer: & in Adelp. Ego ne autem debacchatus sum in te: Alibi in eadem: Id ne estis autores mihi: Esch. Fac: promisi ego illis. Mi. Promisisti autem: De te largitor puer. Plaut. Sum ne autem nihili, qui nequo animo moderari meo:

Versu 9.

Ex commētarijs meis circumscripsi.] Circumscribere interdum tollere est & expungere. Cicero in Verr. Itaque uno genere, opinor, circumscribere habens in animo genus hoc aratorum, id est, tollere et reijcere eos testes ut uobis iniquos. Et in Finib. Circumscriptis igitur ijs sententijs quas posui, relinquitur &c. hoc etiam circunduco dicitur.

Pagina 102. versu 6.

Causaque ista cecideris, utpote qui non re tantum, sed etiam tempore plus te petere non animaduertisti.] Iustinianus in quarto Instit. iuris: Si quis agens, inquit, in intentione sua plus complexus fuerat quam ad eum pertinebat, causa cadebat: plus autem, inquit, quatuor modis petitur, re, tempore, loco, & causa.

Pagina 103. versu 22.

Diligo iam Badium de typis Græcis ab eo è Germania curatis.] Curare typos è Germania, est afferendos curare. Cicero ad Atticum: L. Cincio, HS. DC. constitui me curaturum Idibus Februarij. Alibi: Cinti, HS. CCC. pro signis Megaricis, ut scripseras curavi. ἐπορισάμην.

Versu 29.

Tametsi eos poenituisse oportet.] Verba sunt conijcientis. Plaut. Filiam me hanc esse oportet Grippe. Gr. Sit per me quidem. Sic in hoc loco: Tametsi poenituisse eos existimo, uel nimirum eos poenituit, hoc est parum eis constat ratio laboris. καὶ τοὶ οὗτοί γε μέλλουσιν οὐκ ἄγαρ ἑαυτοῖς σωήδεις ὡς τῆς ὀδοποιίας ταύτης.

Pagina

Pagina 104. uersu 6.

Atq; etiam ore me et digitis magnifice inferre, ac proferre in publicum.] Id est, & prædicare me nobilem, & in digitis insigne nobilitatis gestare. Annuli em̄ olim (ut inquit Plinius) alterū ordinem à plebe distinxere; Sicut tunica ab annulis senatum. Cice. pro Cecin. Versabatur quotidie in his rationibus auctioris & partitionis, atq; etiam se ipse inferebat & intrò dabat.

Pagina 105. uersu 1.

Munere hoc ueluti commonefactorio, torpentis iam & inertis admonuisti amicitia.] Commonefactorium sic dicitur ut olfactorium, secluforium, repositorium, & similia, quæ interdum diminutiue formantur, quia sunt substantiua, non adiectiua; ut olfactoriolum.

Literariam facientium in disciplinisq; negociantiū cum secessu.] Literariam facere, pro literarum studium colere & profiteri dixit, eo modo quo argentariam facere, & nauiculariam facere Cicero in Verr. scripsit, & ad Leptā scribens; Erat, inquit, in lege, eos qui facerent præconium uentari esse decuriones. Ibidem aruspiciam facere dixit, ut Græci: ἐργάζομαι χενσοχοϊκήν, dicunt.

Versu 17.

Pagina 106. uersu 24.

Vt adiurares me per eam necessitudinē.] Adiurare hic est obtestari quasi per numen aliquod necessitudinis. Adiurare etiā est iureiurādo obstringere, hoc est, ἐξορκῶσαι, quod & ἐξορκίζω dicitur, Quale est illud apud Cice. pro Cluen. Interea per deos immortales à legibus non recedamus. Et pro Mure. Nolite per deos immortales. Græci enim ὄρκον, id est, iusiurandū huiusmodi obtestationem appellant. Unde adiurari demones dicuntur. Lactan. libro quarto; Illi em̄ spiritus nequissimi ubi adiurantur, ibi se demonas confitentur. Idem; Celeriter excedet de suo uate Apollo, & adiurato fugatoq; deo suo uates in perpetuum conticescet. Ante

eum etiam Cyprianus usus erat ad Demetrianum scribens, Cicero adiurare, pro iurare & deierare dixit ad Petum scribens. ut Tranquil. Adiuravit si cuiusquam neptum suarum competeret ætas, oblaturum se fuisse eam. Iustinus: Ptolemæus inauditis ultimisque execrationibus adiurat se sincere sororis matrimonium petere. Adiurare etiã dici proprie potest ἐπομόσασι. Id est dictum aut testimoniũ iurerando affirmare. Obtestari uero ferè ab antiquis pro eo dicitur, quod adiurare Budæus dixit. Liuius: Po. Romanus ad preces, & obtestationem uersus est, ut sibi pœnam magistri equitum Dictator remitteret. Sic Terentius in Andr. Quod ego te per hanc dextram oro & ingenium tuum per tuam fidem, perque eius solitudinem te obtestor. Quo in loco Donatus: Obtestatio, inquit, dicitur quum eum adiuramus quem rogamus, Adiurare uerbo usus ut hic Budæus. Sic apud Vergiliũ est obtestatio in quarto: Me ne fugis? Per ego has lacrymas dextramque tuam te Per connubia nostra &c. Demosth. καὶ ἀφ' ὀβου. ἰκετεύω, ἀνὺβολῶ πρὸς θεῶν, πρὸς γυναικῶν πρὸς τῶν ὄντων ἀγαθῶν ὑμῶν. Adigere etiam est ἄρογκῶσαι. ut Liuius lib. septimo: Dictator quũ tumultus Gallici causa iustitium edixisset, omnes iuniores sacramento adegit. Et adigere in uerba apud Pliniũ in Paneg. Tacitus in xviij. Imminere Narbonensi prouinciæ in uerba Vitellij adactæ.

Pagina 107. uersu 7.

Iis qui in cōscientiam assumpti sunt earum rerum, quas ille mihi saepe perficere adnixus est.] Id est, quos participes esse uolui consiliorum & conscios. Tacitus lib. xiiij. Assumptis in conscientiam Othone & Claudio Senecione, adolescentulis decoris. Cicero in Finib. Ut hominum conscientia remora, nihil tam turpe sit, quod non uoluptatis causa uideatur esse facturus, id est, si existimaret rem ab hominibus sciri non posse.

Ex

Ex Attiliano uestro scripsit primum literas semilatinas, *versu 22.*
 deinde mira quadam uoluptate legendis scriptis meis affectum se fuisse.] Attilianum præditum est in Attilio uico. Quod autem primum Budæus, & deinde, nec tertiū membrū addidit; uideret̄ uitiosum, nisi autoritate defenderetur Ciceronis, in oratione pro Sylla his uerbis: In quo primū illud erat absurdū, quod cum mea & reliqua. Et paulo post. Deinde alterū iam oratoris uitiū, non uidere quid quæque causa postulet, nec tertiū addidit. Et pro Cluen. Primum ut id iniquissimum esse confitear, huiusmodi est, ut cōmutatis eis opus sit legibus, nō ut ijs quæ sunt nō pareamus. Deinde quis unquā Senator hoc accusauit? Quibus in locis, primum pro *αυτίκα δὴ* ponitur, *αυτίκα γέ τοι*, id est principio uel iamprimum. Sicut apud Demosthenem in nobili illa oratione pro Ctesiphonte in proœmio. *πρῶτον μὲν ὃ ἀνδρες ἀδελφοί.* Cui subiicit̄ *ἐπεὶ ταῦτα*, id est deinde & nihil præterea.

Pagina 108. uersu 26.

Quam ipse præcipiti iam adolescentiã nondū ingressus eram.] Ineuntem ætatem appellat adolescētiæ principium. Præcipitem aut̄ adolescētiã annum secundū & uicesimū fortasse, aut maiorem ætatē. Vnaquæc̄q; eĩm ætas tria habet momenta, principium quasi florem: medium, id est, uigorem; & præcipitiū, id est, desinentiam. Prima pars uiridis, id est, immatura: secūda adulta: tertiã præceps. Meminit Seruius in lib. quintū Aeneidos, enarrās illū uersum: Euryalus forma insigni, uiridic̄q; iuuēta. Simile est de Charone in sexto. Sed cruda deo uiridisc̄q; senectus. A Græcis tractū, qui *ὠμογέροντας* uocant in prima iam senectute existentes, hoc est, *ἀνδρας ἤδη προγενηκότας τῆ ἡλικίᾳ*. Præceps uero senectus dicitur ætas iam decrepita. Curtius libro quinto: Ego cæteris lætus, hoc uno torqueor, quod præcipiti senectute diu frui tua bonitate nō possum. Nonagesimum & quintū annum agebat, Cæs. lib. tertio de bello ciuili. Multi iam mēses

transierant, & hyems iam præcipitauerat, neq; Brundisio
 naues legionesq; ad Cæsarem ueniebant, id est uer iam ap-
 petebat. Tacitus libro undecimo: At Messalina nunquã so-
 lutior luxu, adulto autumnno simulacrum uindemiæ per do-
 mum celebrat. ἀκμάζοντος φθινοπώρου. Præcipiti uero di-
 citur πρῆκμακότος.

Quod autem sequitur. Libentius nihil faciam, quàm uos in
 hoc cursu studiij adhortabor.] Simile est illi Cice. loco pro
 Cluen. Quod si fieri posse existimasset, nihil fecisset liben-
 tius, q̄ omnem illam acerbitem proscriptionis suæ quæ-
 stus in ueteres iudices, in hanc unam quæstionē obtulisset.

Pagina 110. uersu 20.

Ausim enim me dicere ad extrema usq; exempla urgen-
 tis sese contentionis processisse] Id est, maxima contenti-
 one, sibiq; maxime instanti literis studuisse. Exemplum est
 quod aliquãdo fuit. Tacitus: Omnia quæ nũc uetustissima
 creduntur, noua fuere: inuerascet hoc quoq; , & quod ho-
 die exemplis tuemur, inter exempla erit. Plinius lib. xxviiij.
 Sunt inter exempla qui asininũ lac bibendo liberati sunt po-
 dagra chiragraue, id est, sunt qui aliquãdo liberati sunt. In-
 de illud Cice. de Senect. Exemplo nullo aliquid facere, id
 est, aliquid nouum facere & inauditum.

Pagina 111. uersu 25.

Officij identidem appellari, apparitore etiam patre tuo.]
 Apparitores sunt ministri, qui ad omnes nutus præsto sunt
 regibus. Apparitores etiam magistratuũ sunt uiatores, qui
 homines in ius uocant. Græci κλητῆρας uocant. Hi etiã quo-
 niam homines in iudicio sistunt, statores dicti sunt. Cicero
 ad Caninium: Literas à te stator mihi tuus reddidit Tarsi.
 Idem alibi: Existimaui tamē esse faciendum, ut ad restato-
 res meos & lictores cum literis mitterē. Apparitore igitur
 patre tuo, id est, me quasi in ius uocante. Appellamus enim
 nomia, id est, debitores per apparitores, qui in ius ire iubēt.

Pagina

Pagina 112. uersu ultimo.

Anticipatione quadam sensus communis.] Id est, sensu ante annos iustos ueniente. Est autem anticipatio, quam Græci πρόληψις, quasi præsumptionem uocant, hoc est dici anteuertentem actionem aut functionem. Inde anticipationes dictæ à Cicerone in pri. de Natu. deorum. Informationes quædam rerum in animis hominum enatæ sine doctrina: Quæ est enim gens, inquit, aut quod genus hominum, quod nõ habeat anticipationem quandam Deorum, quam appellat Epicurus prolepsim, id est, anteceptam animo rei quandam informationem. Idem: Quod ita sit anticipatum mentibus nostris, ut homini quõ Deum cogitet, forma occurrat humana.

Pagina 113. uersu 22.

Quasi quidam buccarum folles.] Alludit ad illud Satyrici: Tunc immensa caui spirant mendacia folles. Buccis enim sic animam ducimus distendendo & cõtrahendo, ut aër admittitur follibus, & emittitur.

Pagina 114. uersu 15.

Deinde etiam ob id offensionem denunciãtem.] Id est, se offensum iri à me, iurecõ paterni imperij usurum in me. Cæsar: Quõ neq; pollicitationibus, neq; denunciatione periculi permouere posset, oppugnare institit. Est enim denunciare minari. Plinius ad Priscum: Quanquam quid denunciationibus & quasi minis ago.

Pagina 115. uersu 7.

Non in Asse hæreditatis meæ, qui ex uncia paterna enatus est.] Significat se cum duodecimo cohærede patris hæredem fuisse.

Lucina huius partus non Iouis coniuge, sed filia.] Significat se non diuitiarũ potentiaẽq; cupiditate adductum, id opus de Asse commentatum esse & emisisse, sed literarũ amore, illustrandæq; ea parte linguæ Latinæ studio elaboras-

Versu 10.

se. In eius operis compositione, inquit, non Iunonis numine, sed Palladis afflatus eram, et instinctus. Lucina Iuno est quæ parturientibus adest, quæ eadem est Luna, autore Macrobio libro ultimo Satur. Lucina, inquit, à parturientibus ideo inuocatur, quia proprium eius munus est distendere rimas corporis & meatibus uiam dare, quod in partu accelerando salutare est. id quod Plato in Theæteto tradidit: ἄρτεμις δὲ ἄλοχος οὕτως τὴν λοχείαν εἰληχε. Diana, inquit, quæ puerpera non fuerit, puerperiorum numen sortita est. Quo in dialogo, Plato multus est in hac pariēdi significatione, translationeque ducta à partu foemino ad partus uiriles, à partioneque corporea ad partionem mentis. Iuno autem ἀπάσης ἀρχὴς καὶ δαυασείας προσατῆι, ut inquit Lucia. Meminit Ouidius in sexto Fastorum.

Versu 17.

Non illo quidē fori negociantiumque præside, sed strenue in schola ociantium.] Mercurius apud Græcos multa habet cognomina: inter alia est ἐμπολαῖος ἑρμῆς καὶ ἀγοραῖος, quasi negociator & circumforaneus, qui & κερδῶος dicitur, quasi lucrorum conciliator & compendarius, quæstorius uel & quæstuarus. Plaut. in Pœnu. Ecquid amare uideor? Mil. Damnum quod Mercurius minime amat. Verba sunt serui ad adolescētem amatorem. Apud eundem mercatores Mercurio gratias agunt quum bene rem gesserunt. Lucianus in Timone ὦ ζεῦ τεράσιε, καὶ ἑρμῆ κερδῶε, πόθεν χυσιὸν ποσοῦτορ. Etiam Mercurius λόγιος studiorum & eloquentiæ præses, qui à uiris studiosis colebat. Idem in Pseudolo. κακὸν κακῶς σε ὁ λόγιος ἑρμῆς ἐπιτίψκει ἀυτῆς λόγοις. Hic filius est Maïæ, id est mentis & prudentiæ, ex qua sermonis elegantia oritur. Mæa autem est obstetrix Græce ab inquisitione & indagatōne dicta. Quod eò pertinet, quod supra de partu dictum est, & ex Platonis dialogo supradicto melius intelligitur. Apud Philostratū libro quinto, Mercurius scientiam, quam ipse σοφίαν uocat, sui cultoribus distribuit.

Strenue

Strenue autem & actuose ociari, est acri studio commentari; hoc est *δραστικῶς τε καὶ νεανικῶς χολάζειν*. Is igitur Mercurius amplificator est nominis & insignium animi, id est, ingenij & doctrinæ, quibus homines insignire solent gentem suam & familiam. Alludit enim ad insignia gentilitia.

Pagina 117. uersu 10.

Omnia penè reliqua quæ hoc nomine traxi, dissoluisssem planè & expunxissem.] Reliqua sunt quæ ex ratione redita restant: uel ex annua præstatione aut menstrua fœneratitia, aut alia. Cicerò ad Atti. Maxime autem me angit ratio reliquorū meorum. Ulpianus de Administ. Tutorum. Lucius Titius curator Caij Sej tempore curæ fundū Cornelianum locauit Sempronio, qui Sempronius reliqua traxit. Reliqua trahere pro reliquari dixit: ut paulo inferius Paulus respondit, non ex eo quod adultus eum qui prædia eius coluit, procuratorem habere uoluit, debitum quod ex conductione reliquatus est agnouisse eum uideri. De hoc uerbo Budæus in annotationibus scripsit. Quod uero sequitur: Paria cum rationibus tuis faciam, est in secundis annotationibus.

Is cum singulari ing.] Nec hoc loco Budæus, nec alibi Laurentio Vallensi assensus est, de particulis his, cum & tum; quas Laurentius lib. ij. sub diuersis modis iungi posse negauit, duob; Ciceronis loca contra fidem exemplarium emendanda cōfirmauit. Id; Budæus de hoc interrogatus aiebat, ideo se facere, primū quod in exordio orationis pro Deiotaro sensum longe aptiorem & elegantiorem esse existimabat, si (tum multa me perturbāt) legeretur, quàm si, tamen. Deinde alijs id autoritatibus plane confirmari nō dubitabat, qualis est illa ex oratione eiusdem Cice. pro domo sua ad Pontifi. Sed quū me uobis purgatum esse cuperem; tum etiam uestra in me attente audiendo benignitas prouexit orationem meam, & de Arusp. reponsis; Sic em, inquit,

Versu 27.

sentio: ius legatorum cum hominum praesidio munitum sit: tum etiam diuino iure esse uallatum. Sunt etiam quaedam alia loca in eiusdem Budæi epistolis, ex quibus à Laurentio dissensisse in paucis intelligitur: cum aliàs hominis iudicium, diligentiam admirari solitus sit, ut quidem fuit eius seculum: nunc enim omnia penè omnibus nota paulo studio sioribus. Laurent. scripsit illam locutionem, Soluēdo sum, non posse ita efferri ut ei substantiuū addatur: quare adhuc ambigi datiuus sit an ablatiuus, quū Liui. scribat: Si Resp. soluendo æri alieno esset, & quæ restinguendo igni forent: & alij autores itidem usi sint, ut alibi adnotauimus: Quorum autoritatem Budæus sequutus simili locutione uti nō dubitauit. Laurentius enim, ut dicebat Budæus, religione nimia stylum eloquentiæ alligauit, ut libro tertio: Credo, inquit, fuisse tibi fidelis proprie dicitur, per accusatiuum uero non nisi alterum accusatiuum addas: ut spero me tibi esse bonum amicum, hæc Lauren. capite. xxij. Cicero tamen aliter pro Quintio: Ne ut par quidem sit postulat, inferiorem esse patitur, Cæsar: Tenuem sectamini prædam quibus licet esse fortunatissimos. Curtius: Ad nostra arma, ad uestras manus confugio: inuitis uobis saluum esse nolo. Ibidē Lauren. aut cap. proximo: Illud, inquit, Plinianum lib. septimo, non mihi placet: Salue primus omnium parens patriæ appellate. Id Budæus contendebat sic recte legi, more em̄ Græcorum enunciatum esse dicebat, ut apud Synesium ὁ μεγαλοπρεπέστατε μόνος, ἢ μετ' ὀλίγων σὺ μόνος δικαίως καλούμενε, ὁ magnificentissime solus, aut cum paucis solus ipse merito appellate. Xenophon: Ἴδι μὲν ὄντων σὺ ὁ πρεσβύτατος.

Versu 28.

Tum est etiam in illa acrimoniæ officina ita politus.]

Acrimoniæ officinam Budæus dicebat uocare se aulicā disciplinam. Homines em̄ ibi educati, si ingenio præditi sint, acutiores in dies fiunt, ut qui per omnes numeros simulationis, dissimulantia, solertia & uigilantia instituantur. Cicero pro

ro pro Roscio Amer. Si domus hæc habenda est potius quæ officina nequitiae, & diuersorium flagitiorum omnium.

Omnes ut flexus & prehensiunculas hominum, supplantandi quæ artificia nouerit,] Numeros omnis eluctationum nexuum. Translatio est à luctatoribus, Quum enim aula sit diuersorium impostorum, inuicemque hominum insidiantium, utpote quum unius euersio, sit alterius uotum, alter alterum loco & gradu dimoueri atque etiam deturbari semper exoptat; id quod fieri sine multiplici artificio nequit, & prout alter alteri ansam sui deiciendi sternendique incautius præbuerit. Prehensiones sunt in lucta quas Græci λαβὰς uocant & ἀνὸ λαβὰς. Flexus sunt quos Græci λυγισμοὺς uocant, hoc est, καμπὰς, elusiones luctæ quæ flexu corporis fiunt quasi eluctationes. Nexus sunt prehensiones ualidiores. Quintilianus libro secundo: Sicut ille exercendi corpora peritus, non si docendum Pancratiasten susceperit, pugno ferire uel calce tantum, aut nexus modo atque in his certos alios quos docebit, sed omnia quæ sunt eius certaminis.

Pagina 119. uersu 15.

Certum est mihi pignus quoddam tibi dare haud impar ipsi fidei.] Id est documentum & argumentum idoneum, quo tu credas, alijque adduci ad credendum debeant. id est, ἀξιόπιστον ἀσφάλισμα. Curtius: Nullum erga me beneuolentiae pignus atque indicium omisistis.

Pagina 125. uersu 18.

Nisi quum lautioribus mensis (quod non libens facio) numerum parasitorum augeo.] Id est, quum ad opipara conuiuia principum hominum & primorum inuitus trahor, aut non admodum libens. Parasitos hic ioculariter dixit, quamquam hoc uerbum apud uetustissimos honestum fuit. Parasiticique uocabantur comites, sodalesque pontificum & magistratum, ut docet Athenæus lib. sexto, Solon sic eos appellauit, qui in Prytaneo publico uictu epulabantur, autore Plutarch.

Parasiti

Pagina 126. uersu 5.

Alternare

Non uices conuiuasq; alternes ciuili frugalitate.] Id est, non alternis conuiuieris, & domi solus prandeas: & uicifsim amicos uoces, nō multos simul adhibeas. ὄγε μὴ ἐξαλλάττερ τὸν ἐσιωμῶντα εἰωθασ, μήτ' ἐναλλάξ ἐσιᾶν καὶ μὴ. Vel sic. ὁ μὴ δὲ δὴ ἀμοιβῆς τοὺς φίλους μὴ ἢ παρ' ἡμέραν ἐσιῶν. Plinius libro septimo: Alij aliaq; foeminas tantum generant, aut mares plerunq; alternant. ἀμείβουσιν, ἐναλλάττουσι.

Sodalitia

Versu 7.

Quali legibus sumptuarijs sodalitiarumq; solutus.] Sodalitia olim uetita fuerunt lege Licinia, ut Budæus dixit in alteris annotationibus.

Versu 8.

Sic sum.

Sic uero sum omnino.] Id est, hoc sum ingenio, his moribus sum præditus. Terent. in Andria: Sic Crito est hic. Et in Phor. Sic sum, si placet utere. Et Cicero de. Orat. usus est pro οὕτω πέφυκα, οὕτως ἔχω dicitur, & ita sum. Plaut. Ita ingenium meum est, inimicos oia sum semper. Terentius. in Adelphis: Ita uita est hominū quasi quum ludas tesseris, id est talis est.

Versu 9.

Cœna dubia

At tu conuiuia exerces iam dubia.] Dubiæ cœnæ dicuntur opiparæ. Hor. Vides ut pallidus annis Cœna defurgat dubia. Dubia autem dicebatur cœna, ut Plautus quodā loco, in qua tu dubites, quid potissimū sumas. Huiuscemodi fuerūt Adijciales & Saliaræ cœnæ dictæ, quæ & Pontificales dictæ sunt Macrobio teste. Iocat autem Budæus in ambigua significatione dubiæ cœnæ, atq; adijcialis. Corollarium est enim additamentū quod iuste mercedi pactæq; adijcitur. Et adijcialis cœna in qua multa extra ordinem ultraq; iusta fercula adijciuntur.

*Corollarium
Adijcialis*

Versu 22.

Quum interim ego fame abuti in bubula, ueruecina, uitulinaq; gaudeam.] Abuti fame pro consumere famem dixit, significans non suū sed aliorum sensum atq; opinionē. Qui em̄ delicatis cibis assueuerunt, rusticos esse epulatores existimant atque imperitos, qui se uulgaribus cibis satient, quū

quum lautiorum copiam habere possint, idcirco eorum sensu aestimatum. Abuti cibi appetentia, est appetitum in cibis plebeis aut sordidis consumere, & ut Græci dicunt ἀμπροσκότως γῆναι. Abuti etiam pro consumere dici potest, ut Græci κατὰ γῆναι dicunt. Ponit & pro uti aliter quàm natura comparatum est, etiam si citra indecorum & culpam. Cicero de Nat. Deorum: Nos elephantorum acutissimis sensibus, nos canum sagacitate ad utilitatem nostram abutimur. Vitulina autem & ueruecina pro carne uituli & ueruecis ponuntur. Plaut. Venit ad Macellum, rogito pisces, indicant caros, agninam caram, caram bubulam, cetum, porcina, cara omnia.

Opsodædalorumque opificijs.] Quemadmodum logosodædali dicti sunt, qui sermonis concinnitate uermiculata utuntur, sic opsodædali appellati sunt, ferculorum distinctiores, esculentorum descriptione ac uarietate comminiscenda nobiles: qualis fuit Apitius ille opsologus, id est, artis culinariæ popinariæque scriptor.

Versu 30.

Opsodædali

Pagina 127. uersu 1.

Religionis me implere uoluisti,] Religionis implere, est uel diuini numinis offensi metu, uel pietatis affectu perfundere. Lilius lib. v. ab Vrbe condita: Ipse legatorum nomen donumque, & deum cui mitteretur, donique causam ueritus, multitudinem quoque quæ semper ferme regenti est similis, religionis iustæ impleuit, adductosque in publicum hospitium legatos Delphos profecutus est. Aliquando religionis implere idem est quod obstringere religione. Hoc est agentem uetare atque interpellare scrupulo iniecto metuque uiolatæ pietatis: ut Cicero in secunda Philip. de obnunciatione loquens. Religionis implere est διασιδαιμονίας ἀνάπλεω ποιεῖν. Hic autem est pietatis affectu perimbuere τῆς εὐσεβείας πρὶ πλεω ἀπὸ γάταυ.

Religionis implere.

Vel obstupuit, occaluit ad istas uestras lautitias mensæ.] Id est, ἀναμαθῆτως ἔχει. Stupere dicuntur & torpere quæ sen-

Versu 19.

Stupidus
Occalescere.

sus expertia sunt. Quod ad mentem transfertur interdū. Unde stupidi dicuntur, qui intellectus hebetis sunt. Occalescere dicuntur partes, quæ obdurescunt, hoc est τὰ τετυλωμένα τε καὶ ἀπεσκιρωμένα, ut callosa genua, & pedū uestigia, quæ sensum ægre percipiunt.

versu 17
Catechumeni

Hic annuam catechesim tanquam in uestibulo philosophiæ facio.] Catechumeni dicuntur nondum initiati, sed qui adhuc imbuuntur elementis religionis, nondum ad sacra spectanda introducti, idcirco κατήχησης appellatur. Gregorius, ἕως ἔτι κατήχουμένος, ἐν προθύροις ἔτι τῆς εὐσεβείας ἔισω γενέσθαι δέῃ, τὴν αὐτὴν διαβιῶναι, τὰ ἅγια κατοπτεύσαι. Sic Catechumeni ante baptismum dicuntur. Quare catechesis dici debet, quod annū probationis uocāt, de deuotis loquentes. Sunt enim adhuc tanquam in uestibulo, nondū ad adytū admissi, quo profanis aditus non est.

Catechesis

Soluendo esse.

Et paulo post. Ut experiar & probem, ecquid tolerandæ esse possit abstinentiæ animus.] Huiusmodi sermo usitatus est apud priscos. Liviū: Satis fretus tolerando certamini legatum esse. Cice. In coniectura igitur quum est inficiando reus, accusatori hæc duo prima sunt. Liviū rursus: Talia orantes æqua orare, scēq; relatores ad Scipionem Tribuni responderunt, & P. Scipionem Proconsulem Deum benignitate & Remp. esse gratiæ referendæ. Celsus: Aliud est emplastrū eodem nomine, quod puri quoq; mouendo est. Ex quibus exemplis apparet Laurentium libro primo non recte dixisse, quū soluendo non est dicimus; dubiū esse ablatiuus an datiuus casus sit, soluendo.

Valla caput

Pagina 128. uersu 11.

Lances

Huc adde maiorum lancium accessiones.] Lances sunt uasa mensaria grandiora. Plinius libro. xxxiiij. Lances è centenis libris argenti tunc super quingentas numero Romæ fuisse constat. Iuuenalis Sat. quinta: Aspice quàm longo distendat pectore lancem, Quæ fertur domio squilla, & quibus undiq;

bus undiq; septa Asparagis. Accessiones igitur sunt, uel appendices maiorum ferculorum. Catini interiecti quos uulgo intermissus uocāt. Lactes sunt quas lactētiās lingua uerna uocat, Alica saccharata est, quam frumentaceam dicimus. Intrita apud Celsum ijs datur, qui panem nō esitant: Cibus est tritus in mortario, fit ex amygdalis & ptisanæ cremore. Pulticulæ etiam & pultes, interdum liquidæ, interdum crassæ fiunt ex oryza & auena pista, deliciae e nuce pinea.

*Accessiones**Intrita**pulres*

Argumenta q; omnia splendidiorum regiarumq; mensarum, longo ordine extructa. Id est materiam descriptionemq; hoc est digestionem ferculorum & seriem. Quintilianus in quinto: Quo apparet omnem ad scribendum materiam destinata argumentum appellari; nec mirum, quū inter artifices quoq; uulgatum sit. Vnde Vergil. Argumentum ingens, uulgoq; numerosius opus dicitur argumentosum. Cicero in Verrem: Ex ebore diligentissime perfecta argumenta in ualuis erant. Ea detrahenda curauit omnia. Argumenta pro descriptis rerum simulachris personisq; & sculpturæ serie posuit. Tranquillus: Inter Pyrricharū argumenta, taurus Pasyphaën in ligneo iuuenæ simulachro abditam inijt.

*Versu 16.**Argumenta*

Opsoedalorum mancipēs artem præcipue nunc uenditant. Id est, primarij popinatores opificij culinarij specimina ostentant.

*Versu 19.**Opsoedali*

igne eodem aquaq; eadem uterer cum amoribus. Id est, quū contubernio uterer hominis qui summe diligebatur, ab dispensatorum prætorij decurione, qui tunc primas obtinebat in actu summo rerum.

Versu 21.

Accensus interioris aulæ, sanctiorisq; cubiculi arcanorū arbiter. Accensi ministri erant magistratuū. Liui. de Decemuiris: Decimo die ius singuli reddebant: eo die collegis nouem singuli accensi apparebant, penes præfectum iuris

Versu 23.

fascēs. xij. erant. Cicero libro primo ad Quint. Fratrem: Ac census sit eo etiā numero, quo eum maiores nostri esse uoluerunt, qui hoc non in beneficij loco, sed in laboris ac muneris non temere nisi libertis suis deferebant. Hic quoniam plurimū poterat in arcanis Cōsulis aut Proconsulis in provincia efferendis, atq; in imperijs obeundis acerbē aut temperate: ideo hic à Budæo dicitur accensus interioris aulae. Sanctius autem cubiculū uocat ad quod paucis adire licet. Sunt enim duo uel cubacula uel conclauia in prætorio Principi destinata, cretaq; designata. Est cubiculum saluatorium, in quo Rex noctu cubitat, ad quod per multis est aditus, praesertim matutino. Est alterum penetralius quod uestiarario attributum est, eaq; appellatione censetur: idq; ijs horis quū princeps aut curando corpori secedit, aut secretū sibi alias ob causas captat, ijs tantū patet queis ad sacra operantanea, ut ita dicam, spectanda initiari maiore fato contigit: cæteris est adyti loco, quod adiri sine piaculo uix possit. Inde oracula petuntur, summa cum expectatione atq; religione, efferunturq; interdum flexiloqua, ut illa quondam Delphica. Quorum unus aut alter ad summum antistes esse solet: & si pluresculi sunt, subantistites, improbe saepe & uaniloquenter cupiditati atq; ambitui eorum imponentes, qui fortunam sibi fingere in ea ambitionis officina constituerunt. Is autem quem Budæus significat Arcturus fuit ab Ambasia Prætorij præfectus, ac summus dispensator Regiæ: Francisco Regi dilectissimus, cuius placita ferè pro potestate arbitratus est, ita ut in Aula mire popularis esset propter morum probitatem.

Versu 29.

Eo ipsum esse loco numeroq; apud principem, uel numeris potius omnibus ita exemptum.] Alludit ad significationem huius dictionis numerus; Cicero in Verr. Exponam quid hominis sit, ut istius nequitiam, qui eum secū habuit, eo praesertim numero & loco, cognoscatis. Et in loco supradicto.

supradicto. Accēsus sit eo etiā numero quo maiores esse uoluerunt, id est, ea existimatione & eo honore uel gradu potētiae. Inde loco nullo numerare. Idem in Finibus: Idē Socratē, qui uoluptatē nullo loco numerat, audio dicentē: ἐν μηδενὴ ὑπολόγω τίθεται. ἐν οὐδενὶ λόγῳ τίθεται. Exemptus uero numero est eximius egregiusq; ἐξάριστος, ἐπίλεκτος.

Pagina 129. uersu 4.

Nullum non genus scitamenti culinarij.] Scitamentum est quod Græci κόμψευμα καὶ δαίδαλμα uocant, uelut ad uerbum respondeat, σοφισμα. Id est, scitum & artificiosum commentum. Gelli. lib. xviij. ὁμοιοτέλευτα καὶ πάριστα καὶ ὁμοιοπῆματα, cæteraq; huiusmodi scitamenta. Pro hoc Lucianus κομψεύματα dixit. Macrobius libro. viij. Satur. Quod genus apud popinatores plerāq; scitamentorum cernimus proposita, ampliora specie quā corpore. Analogiā habere potest ab aramento & ferramento & similibus.

Pagina 130. uersu 3.

Quod cibus ipsum parabilibus melius quā structoris egentibus peragitur.] Parabile est quod Græci πόριμον & ἐνπόρισον dicunt, id est, obuium & facile comparabile. Cicero in Finibus: At sapientiā locupletat ipsa natura, cuius diuitias parabiles Epicurus esse docuit. Curt. in quinto: Tenaces quippe disciplinæ tuæ, solitosq; parco ac parabili uictu ad implenda naturæ desideria defungi, in peregrina & euictarum gentium mala impulerat. Seneca: Placet cibus parabilis facilisq;, non ante multos paratus dies.

Prætextum helluationis arripiamus.] Helluatio est uoracitas. Cicero pro domo sua: Sin est tum aliquid actum, cur ille gurges helluatus tecum simul sanguinem Reip. ad cœlum tum extruxit uillam in Tusculano, uisceribus ararij? Et pro P. Sextio: Quid tu meo periculo gurges ac uorago patrimoniij helluabare? Est enim helluari per luxum consumere apud Ciceronem, hoc est, λαφύσσειν, καταπινεῖν.

Versu 5.

Ligurie uero est λιχνεύμ, λιχμάς.

Versu 9.

Cum crustulis tenellis & saccharatis aromatizæ innatantibus.] Aromatites est uinū cinnamomo & saccharo conditum. Crustula autem appellat laminas & inuolucra operis dulciarij & saccharati, omnēq; genus panificij delicatioris, uarie cōformati, quod uino saccharato intingitur: quod genus in epulis opiparis, cœnis que adijcialibus in ultimis mensis apponitur. In prandijs autem lautioribus albo aromatite utuntur, crustulisq; crassiusculi opificij, & si non minus delicatis.

Versu 10.

Quarum deliciarum exemplum hic esse nullum hoc tempore fateor.] Id est, quas delicias hic hodie esse inauditas fateor. Iuuenā. Hi nulla exempla beati Pauperis esse putāt. Id est, nullum esse beatum, qui non idem diues sit.

Versu 13.

Sanctificum illud crustulum artocreasq; uiuificum.] Crustulum appellat orbiculum panificij tenuioris, quo sacrificium sacrosanctū peragitur, quo sacro celebrando epulones nos seruatori fieri, charisteriaq; salutis anniuersaria epulari, id est, Soteria instaurare quotannis ritus est Christiani. Artocreas autem cibus est pane & carne constans.

Pagina 131. uersu 15.

E loco superiore de rebus diuinis declamantis.] Id est, pro concione & è pulpito. Cicero de Oratore libro tertio: Nā siue de cœli natura loquit̃, siue de terræ, siue de diuina ui, siue de humana, siue ex inferiori loco, siue ex æquo, siue ex superiore. De inferiori loco est ad ludices, de superiore pro rostris, ex æquo est in senatu; sed de hoc alibi dictū est.

Versu 19.

Veluti contrectationem quandam iucundissimam pignoris & syngraphæ.] Cōtrectare est inter manus aliquid habere & uersare. Pignus est, ut supradictum est, fiducia & confirmatio fidei datæ. Syngrapha est cautionis & satisfactio memoria consignata. Significat Budæus lectionis sacre commentationem, certissimam fidem facere immortalitatis

litatis

litatis animi & beatitudinis æternæ.

Pagina 132. uersu 17.

Quod duo prima legis Euāgelicæ capita.] significat iustum amorē & dei & alterius nobis religione cōiuncti atq; necessarij. Legis unius capita multa sunt, Cicero ad Atticū libro tertio; Nam ea ueterem Trib. Plebis rogatio tria capita habuit, & deinde exequitur.

Qui cohortem Christi efficit.] Transletio est à cohorte prætoria: qui erat comitatus Imperatoris in prouincia, Ut docuit Budæus in primis annotationibus. Versu 27.

Bona nomenclaturæ Euāgelicæ.] Sunt ea quæ enumerantur Matth. cap. v. Versu 29.

Pag. 133. uer. 3.

Vetustatq; abstinentiæ exempla male ætatem ferunt.] Id est hæcenus incorrupta manere non potuerunt, iam exoleuerunt & obsoleta sunt. Aetatem enim ferre dicuntur uina quæ inueterata non fugiunt. Inde iocus ille Ciceronis à Macrobio his uerbis relatus: M. Cicero quum apud Damasippum cœnaret, & ille mediocri uino posito diceret: Bibite falernum hoc, annorum quadraginta est: Bene, inquit, ætatem fert. Ex quibus Macrobij uerbis intelligimus ætatem bene ferre esse, non exolescere uerustate: Cicero uero ambiguitate uerbi elusit conuiuatore: Bene, inquit, fert ætatē, id est, non uidetur esse uetus, quia mediocris erat bonitatis. Præstantia enim erat in uetustate falerni, et similium primæ autoritatis uinorum.

Parentesq; liberis ac nepotibus poculum erroris hallucinationis propinant.] Hæc uerba ducta sunt ab allegoria Esaiæ uatis cap. v. Consurge Hierusalem quæ bibisti de manu domini calicem iræ eius, usq; ad fundum calicem soporis bibisti, & paulo post: Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, & ponam eum in manu eorum qui te humiliauerunt. Versu 7.

Vt ea retinacula certæ & exploratæ fidei arripiamus.] Versu 13.

His uerbis lectionem Euangelicā significat, epistolūrumq; apostolicarū quæ uelut corollaria sunt Euangelij. Hæc aut̄ quum pie & religiose euoluunt̄, & mente attentissima uersantur procul ambitione, rerumq; seculariū cupiditate immodica, retinacula sunt fidei, subsidiaq; certissima aduersus animi perturbationes, erroneſq; affectus, longe lateq; per omnes numeros hallucinationis expatiantes, per omnes æstus curarum, cupiditatum, anxietatum mentem à contemplatione ueritatis summiq; boni abripiētes: quæ quū ipsa omni operationis destitutā se sentit, eam demum unam sacramq;, ut dicitur, habet anchoram, studium scilicet literarum sacrarum, rerumq; diuinarum commētationem. Hoc enim animi partes uimq; rationis in domicilium suum reuocat, & apud se hominem esse cogit, siquidē recta, iusta, assiduaq; intentione ipsa colatur atq; exerceatur.

Pagina 134. uersu 6.

Quem tamen ita demum iudicabo aculeum in auribus fauumq;, ut ita dixerim, Suadæ illius flexanimæ relinquere in præcordijs.] Hæc uerba ad illud dictum Eupolidis de Pericle alludunt: cuius meminit Plinius ad Tacitum scribens: Pericles Olympius fulgurabat, tonabat, Græciam denique perturbabat, Pitho quædam in labijs eius sedebat, usq; adeò dicendo permulcebat animos, solusq; oratorum aculeū relinquebat in auribus audientium. *ωφδω̄ υε̄ εκ̄ᾱδιζερ̄ επῑ χεῑρ̄ λειπ̄αν̄τοῡ μονος̄ τε̄ τ̄ν̄ ζ̄κτο̄ζωρ̄ το̄ κεν̄ιζορ̄ ε̄γκατε̄λειπε̄ το̄ις̄ ακρο̄ω̄μω̄σις.* Budæus autē eo amplius fauum Suadæ dixit, propter dulcedinem rerum diuinarum intelligentiæ, quæ mentes hominum momēto temporis quasi ab seculo abstractas, quodā melle meditationis perfundit, ita ut lachrymas præ uoluptate pia exprimat. Sic enim multis accidit post sacra huiuscemodi acroamata. Inde illud Prouerbiorū decimoſexto: Fauus mellis cōposita uerba, *κη̄ρ̄ιᾱ με̄λῑτος̄ λο̄γοῑ καλο̄ι.*

Versu. 12.

Ne tum quidem emarcuerint, quū folles reflaccuerūt.]

Marcesce

Marcescere, id est μαραινέει ignis dicitur, quum ueluti languens extinguitur. Aristotel. ὅτι τὸ πῦρ ἐὰν μὴ ἕσ κινή, μαραινέει. Quia ignis per se marcescit, nisi quis eum moueat. Sic apud Homerum: καὶ φλόξ ἐμαραινθή. Id est, flamma confidit & uanescit. prima tantum manente, hoc est marcescit. Foli- les autem flaccescunt χαλῶνται quū distendi desierunt.

A capite periculum propulses.] A capite periculū propulsare est in discrimen capitis uenire interdum, interdum & proprie caput tueri ab iniuria. & quoniam caput cuiuscūq; rei est, id quod præcipue est animaduertendum & tuendum: ideo à capite periculū propulsare est ab anima noxā auertere. Cicero ad Atticum: Et hercule sunt res difficiles ad explicandum, & quod caput est, mihi quæuis satis causa cessandi. Id est, & quod maxime ad rem facit, quod præcipuum est. Idem de Diuinatione, de capite ac fortunis per timescere dixit, pro extremum periculum propulsare, in discrimen uitæ uel existimationis potius & bonorum uenire.

Versu 27.

Græci dicunt,

Pagina 135. uersu 14.

Alteris natalibus orti.] Alteros natales appellat παλιγγενεσία, id est, secundum ortum, qui fit in sacrosancto lauacro, ubi natalibus (ut ipse paulopost dixit) mortales restituntur, hoc est, ingenuitati.

Iustacūq; diuini cultus implere.] Id est, τὰ νομιζόμενα ἀπὸ πλερωσά. Cicero quodā loco: Iustis etiam, inquit, exequiarum caruerūt. Liuius: Iustacūq; funebria placandosq; manes, ut idem edoceret. Idem: Venientibus obuiam cunctus senatus egressus: iustis om̄ibus hospitalibus, publiciscūq; & priuatis fungit officiis. Iusta hospitalia dixit ξένια ἐνδεχόμενα, uel γιγνόμενα.

Versu 30.

Nos uero plæruncūq;.] Vero interdum fatentis est atque assentientis. Terent. Heu laudas, qui heros fallunt: Mi, in

Versu 4.

loco ego uero. ἐὰν ὅπῃ μάλιστα ἔγωγε. Cicero in Finibus:
Vtrum igitur percurri omnem disciplinam placet? Tu uero id arbitrato.

Versu 15. Nisi quippiam, quod proritet religionem. Id est, quod extimulet & acuat. Plinius li. xxvi. Anagallis cærulea procidētia sedis retroagit, è diuerso rubeus proritat. Seneca de trāquillitate uitæ: Proritat illos alicuius rei species, cuius uanitate mens capta nō coarguit. Vritur & Columella.

Versu 22. Per summa phellis lusitantibus. Phellos est suber. Hic phellos appellat suberinas quadras in peridromis uerricorum traiectas: hoc est in funibus sagenas ambientibus. Suberina em̄ leuitate fit, ut summa uerriculi pars innatet. Vitru. lib. ix. In eo axi ænea catena est inuoluta, ex qua pendet ex una parte phellos siue tympanū quod ab aqua subleuatur, ex altera parte æquo pōdere phelli sacoma saburræ.

Pagina 137. uersu 3.

Libertati litare nunquam contingit. Id est, qui libertatis numine propitio nunquam usi sunt, qui perpetuam seruitutem seruiūt. οἱ οὐδέπώποτε καλλιερῆσαντες τῷ τῆς ἐλευθερίας ἐφόρῳ θεῷ. οἱ μὴ φθάναντες τῷ δὴ καλλιερῆσαι τῷ ἐλευθερίῳ.

Ibidem Tanquam mei furtum fecerim. Verbum est iuriconsultorum. Africanus: Ancilla fugitiua, quemadmodum sui furtū facere intelligit, ita partum contrectando furtū facit.

Versu 7. Optime de se mereri. Vulgo dicunt de auaris & tenacibus. Hic nunquam secū benigne & liberaliter egit. οὗτος οὐδέπώποτε ἔνυ πένονθεν ὑφ' αὐτοῦ.

Versu 10. Nec oculis nec auribus sorbere cogor tot indignitates. Sorbere sic dicitur, ut haurire & deuorare, de quibus alibi dictum est. Cicero pro Murena: Multorum stultitiam perpessus est, arrogātiā pertulit, difficultates exorbuit. Idem ad Quint. Fratrem lib. tertio: Sed me ab eo ita obseruari scio, ut ista odia non sorbeam solum, sed etiam concoquam.

Versu 16. In illo diuersorio inertis ocij. Sic appellat Basilicā Palatinam

latinam, & inferius: In turba prodeambulantium, nec uania loquentiae famigeratorum ausculto. Sumptum uerbum ex Terent. in Adelph. Sed postquam intus sum omnium rerum satior, prodeambulare hic libitum est. Sic dicitur, ut profubigo Virgil. et adobruo Columell. Repromitto Cice. & alia similia. In quibus mirum uideri potest adalligo quod apud Pliniū legitur. Famigeratores autem sunt, qui nouorum rumorum aucupatores, affingere auditis semper aliquid soliti sunt. Plautus in Trinū. Ego de uerbis eorum famigeratorum inscius profilui amicum castigatum innoxium. Quod si exquiratur, usque ab stirpe autoritas: unde quicquid auditum dicant, nisi id appareat, famigerator nae sit cum damno & malo.

Pagina 138. uersu 3.

Virum in aula gratiam secundariam (nam primum tueri auctoritatis locum nequirem.) Vtrum, inquit, optare me posse censes secundariam auctoritatem in aula, ea lege ut hanc uisitam in aulicam uitam mutarem? Secundariam autem dico: Nam primum locum aulicae potentiae & gratiae apud Regem, si mihi ultro deferretur, tamen tueri non possem: quia poscit uirum solertem & potentia opibusque subnixum.

Cuius quum pars sit hic secessus.] Pars pro auspiciu & initio ponitur. Vergilius: Pars mihi pacis erit dextram tetigisse Tyranni, Celsus: Pars que sanitatis est uomitum esse suppressum.

Versu 11.

Pagina 139. uersu 15.

Molestiam & iactationem ab illa infirmitate oculari.] Id est post infirmitatem corporis quae ab oculorum grauedine acciderat. Iactatio autem est uexatio. Liuius lib. primo de Bell. Puni. Nec uexationem uulneris in uia iactantis ultra patiens. Alibi: Ad reficiendum ex maritima iactatione militem. Sic iactari febrim Cice. pro uexari dixit. Graeci κοπῆς dicunt.

Vobis curialibus.] Id est, consiliarijs in curiam summam

Versu 20.

ascriptis. Curiales sic dicuntur ut populares, ut tribules, ut municipes. Significat enim hæc dictio eiusdem curiæ homines, hoc est necessitudinem & consortium. Et præter hoc significat homines in curiam adoptatos. Festus: Curiales, inquit, dicuntur eiusdem curiæ, ut tribules, ut municipes. Cicero de Offi. Theophrastus scribit Cimonē Athenis etiam in suos curiales Latiadas hospitem fuisse. Curiales in codice Iustiniani iidem sunt, qui Decuriones, & quicumque in curiam aliquam obnoxie astricti sunt & obstricti.

Versu 28.

Quæ spes si me non frustra habitura est.] Frustra habere est frustrari, ut frustra esse eum dicimus, quem expectatio fefellit. Salust. Quo mihi magis adnitendum est, uti neque vos decipiāmini, & illi frustra sint, ubi qui commentarios scripsit, male frustrati sint legit. Plau. in Pœnulo: Nunquā Hercule prius hic edes ne frustra sis, id est, ne falsus sis, sperando te apud nos cœnaturum.

Pagina 140. versu 3.

Spero etiam Philologiam meam eodem animo ad aliquid commigraturam spacij.] Id est, studia mea huc me importatura. Philologia est studium literarum, uel amor studij literarij λόγοι enim Græce disciplinæ appellantur, hoc est, *σοφία δ᾽ εἶναι καὶ μαθήματα & λόγοι ἐλευθέριοι* liberales artes dicuntur, & οἱ περὶ λόγους literarum studiosi. Budæus Philologiam suam quasi amicam uxorisque pellicem uocare solet, quæ ei ut uxor foecunda est. Sic Cicero ad Atticum: Verum ut scribis, non defleamus, ne & opera & oleum philologiæ nostræ perierit: sed conferamus tranquillo animo, id est, ne si animo concidere nos sinamus, frustra uideamur literis operam dedisse, nec inde fortitudinem animi comparasse.

Versu 5.

Et cum mundo suo non muliebri.] Mundus muliebris dicitur ornatus mulierum. Liviū libro iij. de bello Maced. Munditiæ ornatus & cultus, hæc foeminarum insignia sunt, his gaudent & gloriantur: hunc mundum muliebrem appellauerunt

lauerūt maiores nostri. Sic Græci κόσμον γυναικείον dicūt,

Pagina 141. uersu 27.

Deniq; operā à me condictam in alia re, non nescius es.]
 Condicere est denunciare, ut alibi dictum est, & constituere.
 Quare hoc loco significat, quū aliquid scribendum suscep-
 ssem, in eoq; nauaturū me operā prædixissem. Inde illud
 Plinij in præfatione: Quū hanc operam condicerem, non
 eras in hoc albo. id est, quum hanc causam agendam rece-
 pi, quum hoc opus suscepi, non prouidebam te futurū eius
 iudicem. Non enim erat in albo nomen tuum cum aliorum
 qui sortitione exierunt ex Decurijs.

Pagina 142. uersu 20.

Dabo me tibi certe in eam disciplinam.] Dare sese ali-
 cui est εαυτὸν ἐνδιδόναι καὶ ἐπιτρέπειν. ut Terentius in Eunu.
 Mihi sese dare, sermonem quærere, hoc est operam dabat
 Mihi, arbitrato meo. Cicero de Ora. aliter dixisse uidetur li-
 bro secūdo: Id quoq; toto capite annuit, ut se Crasso daret.
 id est gratificari homini cupiens: χαρίζεσθαι βελομένους. Simi-
 le illud Terent, in Adelph. Da te hodie mihi, exporge fron-
 tem. id est, hoc causa mea facias. Sic in hoc loco Budæus:
 Dabo me tibi, inquit, id est, deinceps in autoritate tua ero.
 Tu, inquit, mire iam aulicas salutaciones factitare didicisti:
 quod ut facerem, hætenus non potui adduci, nec unquam
 credidi te tam perite facere ac scite posse. Dabo igitur me ti-
 bi in eam disciplinam, id est, quod ad eam disciplinam perti-
 net. Dare se in fugam, Cicero in Verr. pro aufugere dixit.

Enimvero gratulor tibi recentem uillæ amplæ accessio- uersu 26.
 nem.] Dicebat Budæus aulicum quendam secundariæ au-
 toritatis qui cognomentum à uilla habebat, argumentū de-
 disse huic ioco epistolari. Quum em̄ in urbem ille aulicus
 uenisset, is amicus Budæi, qui quū in hac epistola iocatur,
 ad eum salutandum nō semel ierat, adeò iam ut satis famili-
 aris illi factus esset, quod quū literis eius rescisset Budæus,

qui illi pridem aulico notus, & in comitatu legationis usu et conuictu familiari coniunctus fuerat, ad eum hanc epistolam scripsit, quasi anxio animo esse ob id ipse coepisset, quod totam illam uillam amicus iam possideret, ut suam in qua Budæus partem nonnullam habere se confideret. Hoc est, quasi totum iam illum aulicum ita suum fecisset salutando et uisendo, ut Budæum iam ille fastidio habiturus esset. Alludens scilicet ad illud Iuuen. Saty. iij. Qui gentis uitio nunquam partitur amicum, Solus habet.

Versu 27. Cuius nomine atq; omine festiuo.] Hoc dicit propterea quod à nilla regia appellationem sibi adoptauerat.

Pagina 143. uersu 6.

Quam causam quum ad te detulerim ut consultum.] Clientis ad patronum causam deferre dicitur, quum eum consulit, & ei controuersiae ordinem argumentumq; exponit. Cicero in Verrem: Itaq; ad me præter cæteros hanc querimoniam Sicilia detulit lachrymis. Idem: Reliqua est causa Iudices, non iam recepta, sed innata: non delata ad me, sed in animo sensuq; meo affixa atq; insita.

Versu 9. Cui hoc anno incumbere nec corpore nec animo potui.] Hoc dicit, quia possessio non tantum corpore sed animo etiam retinetur. Quod corpore & animo possessioni incumbere iurisperiti dicunt, & hoc uerbo Diocletia. Cæsar usus est in Lege, consentaneum, sub titulo, quo modo & quando iudex sententiam proferre debet. Significat autem Budæus se in animum inducere non potuisse, ut uillam illam possideret, id est amicitiam eius cultu atq; obseruantia retineret. Dicit autem hoc anno. Quia possessio anni spatio amittitur ab eo qui possidere animo saltem desijt: si quidem alius possessionem occupauerit, ita ut post annum agere deiectus interdicto retinendae possessionis non possit.

Versu ult. Probitatem tuam amicitiamq; adhibeas altrinsecus affesuras cupiditati.] Id est, ἀδελφῶν γεννησομῶνας; Causa, inquit, est

est huiusmodi, ut efferi foras non debeat. Quare tecum ita experiri institui, ut te tibi iudicem laturus sim. Hoc tantum bona tua uenia postulauerim, ut si cupiditatis iudicium in hac causa secuturus disceptatrice inque eam facturus sis huius meae querimoniae, ut quemadmodum Iudices singuli pro tribunali sedentes, assessores sibi sumere solent; ita tu altrinsecus sedere iubeas aequitatem tuam & nostram amicitiam, quarum de sententia cupiditas controuersiam finiat & iudicet. Est autem altrinsecus assessores adhibere, *παρ' ἐκάτερον καθ' ἑξῆς ἀντιεσθαι μίλλως*. Plautus: Assiste altrinsecus atque onera maledictis. Idem in Mil. Quid malum adstas? quin detines altrinsecus? id est, quum ego hinc detineam, cur non ipse è regione etiam detines?

Pagina 144. uersu 2.

Zygotatica fide.] Zygotatica fides est plena & examinata aequitas. Zygotatica enim libra est publice temperata & constituta, quod uerbum Budæus in annotationibus interpretatus est.

In hac enim demum causa statuetur utrum.] Statuere est iudicare. Cicero: Statui nostrae consuetudinis esse, meaque in te beneuolentiae, non facere tanto in mœrore tuo tandiu. *ἔγνων*. Idem in Verrem: In hoc homine statuetur, possitne senatoribus iudicantibus, homo nocentissimus pecuniosissimusque damnari, id est, hoc iudicium, quod de Verre feretur, decretorium erit eius rei, & post hoc iudicium omnibus innotescet, utrum reus pecuniosus legibus subijci possit, & animaduersiones legum pati. Statuetur ergo, id est, ab omnibus fiet iudicium, & prodetur exemplum in posterum hoc facto & iudicio quasi rei decretorio.

Negociorum meorum gestorem.] Negociorum gestor similis est procuratori, nisi quod mandatam à domino procuracionem non habet, sed amicitia fretus absentis rem administrat, bonamque fidem agnoscere debet. Vlpia. de Neg.

gestis. Ait Prætor, si quis absentis negocia gesserit, iudiciū eo nomine dabo. Res autem gerere aliud est quàm negocia gerere. Plinius libro secundo: In Arabico sinu res gerente Cæsare Augusti filio, signa nauium ex Hispaniēsis naufragiis feruntur agnita, hoc est belligerante.

Versu 23.

Sed iam plus aquæ fluxisse mihi sentio.] Translatio est à clepsydris forensibus. Ad aquæ enim modum oratores dicebant, ut in Annotatiōibus docuit Budæus, de clepsydris loquens. Aquam alicui fundere, est locum dare dicendi, & causam suam agendi. Aesch. ἐγχέτω ὕδωρ τῷ κατηγορῶ. Id est, aqua infunditur accusatori. Vnde aquā perdere Quintilianus libro undecimo. Huic contrarium est uitiū nimiae tarditatis, nam & difficultatem inueniendi fatetur, & segnitia soluit animos, & temporibus præfinitis aquā perdit. Id est, tempus datum frustra conterit, quū ad clepsydram dicitur. Sensus est igitur, Verum sentio minorem esse causam, quàm ut tam longa egeat oratione.

Versu 28.

In rebus lætis obnunciatorem.] Obnunciare est re aliqua infausta & tristi nūciata id quod agitur obturbare, et interpellare. Obnūciareq; proprie dicebātur Augures, quando se mali aliquid ominis tristicq; augurij collegisse renunciabāt. Et sicut erat ius interdicēdi Tribunis quo minus quippiam fieret atq; sciscereē à populo: Sic Auguribus obnunciandi. Quod etiā nunciare dicebāt. Cice. de Reditu suo: Legem, inquit, tulit, ne auspicijs obtemperareē, ne obnunciare cōcilio aut comitijs, ne intercedere legi liceret. Idem in Philip. secund. Nos enim nunciationem solū habemus: Consules & reliqui magistratus etiam inspectionem. Idem ibidē: Obstrinxisti Po. Romanū religionem: Augur Auguri, Consul Cōsuli nunciauisti, id est, obnunciauisti comitia habenti. Quum autem obnunciabant, uitiū obuenisse dicebant, ut apud eundem: Ecce Dolobellæ comitorū dies, sortitio prerogatiuæ, quiescit, renunciaē, tacet, id est, post renunciaē

renunciatiōē prærogatiuæ centuriæ, cui sortito obtigerat, ut prima iret in suffragia, Antonius Augur tacuit. Et paulo post: Cōfecto negotio bonus Augur (Lælium dices) alio die inquit: O impudentiam singularem, quid uideras? quid senseras? quid audiueras? neq; enim te de cœlo seruare dixisti. Id igitur obuenit uitium, quod tu Cal. Ianu. futurū esse præuideras? Inde diras obnunciare. Idem libro primo de Diuinatione: M. Crasso quid acciderit, uidemus dirarū obnunciatiōe neglecta. Idem: Veram enim fuisse obnunciatiōem exitus approbavit. Inde factum ut Terentius in Adelphis dixerit: Primus rescisco omnia: primus porrò obunncio. Sicq; nunc accipitur à Budæo. Vulgo enim dicunt obnunciatiōem esse, qui tristia noua nunciare solitus est.

[Nec ratum auspiciū omine incommodo dirimas.]
Ab eadem translatione manat cum præcedenti uerbo. Dirimere enim est. *διείργειν, διαλύειν, καὶ διακόπτειν.* Hoc est interpellare. *διεζυκτειν, διίστανα.* id quod fit, & uetare ne fiat, & in aliud tempus reijcere. Interdum est dissoluere, ut dirimere societatem. Cice. de Offic. Hi dirimunt humani generis societatem, hoc est dissoluunt, dissociant. Dirimere controversiam est dijudicare. Ouid: Res est arbitrio non dirimenda meo. Auspiciā dirimi dicebant, quā irrita fiebant, hoc est, dissolui, discuti, disturbari. Plinius lib. viij. Nam foricū occētū dirimi auspiciā, annales refertos habemus. Plinius Junior: Actionē meam ut prælia solet, nox diremit. id est, interrupit, & in alium diem reiecit eius exitum. Cicero de Diuinatione: Quid em̄ habet Aruspex, cur pulmo incisus etiā in bonis extis dirimat tempus & proferat diem? Id est, in aliū diem, id quod agēdum instabat, reijciat. Hoc uerbū non multum differt ab eo uerbo forensi, quod diem diffundere, & ut aliqui uolunt, diffindere dicebant. De quo in annotationibus Budæi. Hæc & huiuscemodi multa ab antiquitate repetita, in usum huius tēporis relata, atq; interpolata.

Versu 29.

linguam Latinam tum locupletiorē, tum lautiorern facient: si post hac scribētes eò incumbere institerint. Ciceronis exemplo Pliniūq; Iunioris. Cuiusmodi Mangoniū nouis rebus uetera nomina pro nouitijs dabit, ita ut cum Ciceronis æqualibus aut discipulis interim loqui nostri seculi homines posteriq; uideant, si quidem id summa animaduersione iudicioq; exacto fiat.

Pagina 145. uersu 23.

Grauateq; apud te eam ob rem constituente.] Constituere est promittere & diem præfinire: unde cōstitutum & constituta pecunia, ut alibi dictum est. Salustius: Deinde compositis inter se rebus in diem tertium constituunt. Iuuenalis in sexta Satyr. Nam si constituit solitoq; decentius optat Ornari & properat, iamq; expectatur in hortis. Inde illud Ciceronis ad Marium: Quare si quod constitutum cum podagra habes, fac in aliā diem differas, id est, si is dies est, quasi status, quo podagra uexare te solita est, fac ut in alium diē podagræ impetus reueiat. Constituere est τάξασθαι τὴν ἡμέραν, & constitutum est σύνδημα, συγκρότημα, ἐπάγγελμα. Dies status & dies cōstitutus est σωτηριαὶ ἢ ἀποτεταγμένη ἡμέρα & ἡ σωδόςασα, non idem tamen significatū est, sed omnia id uocabulum complectitur.

Versu 24.

A ciuilibus, ut ita dicam, epulis, ad ferinam & cupedias me traduceres.] Ciuiles epulas dixit, non luxuriosas, non lautiores maioresq; ciuili fastigio. Sic Iuuenalis. Satyr. quinta: Poscimus ut cœnes ciuilitate. id est, ut tibi sit panis idem qui alijs conuiuis, iisdemq; ferculis utaris, non ut tyrannico more, aut regio cœnes.

Pagina 146. uersu 10.

Ne solœcismum in extruptione luxuq; admitteremus.] Ne perperā & inscite ex eo pisce fercula extrueremus. Extruuntur fercula, construitur oratio. Solœcismus est uitiosa orationis partium constructio, Sic uitiosa extruptione mensa est

sa est solœcismus. Cicero in Carō. At Cares epulis extructis mensis & frequentibus poculis. Et in Tuscul. Mensa epulis cōquisitissimis extructa. Et alioquin quicquid fit perperam, nec recte & ordine peragitur, solœcismus etiam dicitur. Lucianus, πολλοὶ γὰρ τῶν ὀρχηστῶν καὶ σολοικίας δὲ φησὶ ἐν τῇ ὀρχήσει ὑπ' ἀμαθίας, ἐπιδείκνυται. Multa enim saltatores prae imperitia solœcismos luculentos inter saltandū praeferunt, quum scilicet aut inconcinne & extra numeros rhythmos que mouentur, aut serius tardius ue mouentur: & alibi itidem.

Quod utinam mihi potius epistolam unam scripsisses.] *Versu penult.*
 Id est, utinam uero uel utinam igitur. Sic Cicero libro tertio de Finibus: Quod quū accidisset, ut alter alterū nec inopinatō uideremus, surrexit statim, deinde prima illa quae in congressu solemus, quid tu inquit &c. id est, quum uero accidisset. Et de Oratore, lib. ij. Quid ubi sensi me in possessione iudicij ac defensionis meae constitisse, tunc admiscere generi huic orationis uehementi atq; atroci, genus illud alterum lenitatis & māsuētudinis coepi. hoc est, uerum ubi sensi, καὶ μὲρ δὴ. Et libro quarto de Finibus: Quod etsi ingenijs magnis praediti quidam dicendi copiam sine ratione consequunt, ars tamen dux est certior quam natura. pro, nam etsi, uerum etsi.

Pagina 147. uersu 12.

Doctorum hominū iu urbe nostra ueluti Xenagogo.] Xenagogi sunt, qui peregrinos circuducunt ad loca urbium uisenda, quales sunt Venetijs. Cicero in Verr. actio. quinta: itaq; Iudices ij qui hospites ad ea quae uisenda sunt ducere solent, & unumquicq; ostendere, quos illi Xenagos uocant, cōuersam iam habent demonstrationē suam.

Alteras domi meae urbanae reditū meum manenteis uel aduentum potius.] Aduentū dicit, quia non in urbem redire statuerat, sed ad aliquot dies se cōferre, ut inde in Maro

Versu 15.

lianum rediret. Domi autem meæ urbanæ dixit, quia domi meæ recte & usitate dicitur, & addidit urbanæ, ne de domo Marliana loqui existimaretur. Laurentius in eiusmodi loquendi præscriptionibus multum seuerus fuit, ipsocq; Cicerone seuerior, qui ad Marcel. scribēs ita inquit: Nōne ma- uis sine periculo domi esse tuæ, quàm cum periculo alienæ? Et in Verrē: Multi domi Gnei Calidij cum imperio & potestate fuerunt. Et rursus: Aderat Dexio hospes tuus cuius tu domi fueras, quem hospitem appellaueras.

Pagina 148. uersu 20.

Meminisse iubeo alienum te factum communi periculo promississe.] Qui alienum factum promittit, non obligatur, nisi curaturū se promiserit, ut ab alio id fiat. Hic autem significat Budæus non suo magis periculo id à Viue, de se industriaq; sua promissum, quàm Viuis ipsius periculo, q; scilicet, ob id male audiet quod temere promisit antequam rem compertam haberet & exploratam, fidemq; à Budæo accepisset.

Versu 9.

Vnde tibi mecum actionem æquus mihi iudex dare posset.] Aequum sibi iudicem appellat, quem uulgus non suspectum uocat, ut est in annotationibus. Dare autē actionem dicitur iudex, quum agentem non summouet. Verbum notius quàm ut exempla afferre sit necesse. Dicitur & dare iudicium. Vlpianus: Prætor ait, qui deiecerint uel effuderint in eum locum quo uulgo iter fieret, quantum ex ea re damnum datum erit, in eum qui habitauerit, in duplum iudicium dabo.

Pagina 149. uersu 10.

Sestertium pondo minarum & talentorum summis.] Alludit ad innumeras penè summas pondo, minarum & talentū, quæ in libris de Assē leguntur. Quo nomine libros de Assē, quasi prædes locupletes ipse uocat.

Versu 14.

Illa fortasse regesta & uelut in numerato erāt penes me.]
Regesta

Regesta sunt ἀποσεσημηωμένα, in cōmentarios iam relata. In numerato esse dicuntur, quæ quàm primum promi pos- sunt, ut pecunia numerata & reposita. Vnde ingeniū in nu- merato habere metaphorice dictum est. Quintilianus lib. sexto: De actore, inquit, facile dicente ex tempore dictum est, ingenium eum in numerato habere. Sensus est; si tunc il- lisc̃ libris scribendis copiosus uisus sum, non perinde sup- peditabunt copix̃ iam exhaustæ, si aliud scribere adoriar. Nouerat Budæus quosdã de se huiuscemodi iactatos esse sermones, quasi multis annis collecta, in commētariosc̃ re- lata, una cōpositione edidisset, ueluti aquas ex compluui- o collectas in piscinam repente effudisset, sic̃ arida domi om- nia remansissent, lacuna rerum memorabilium commen- tarioc̃ dignarum, iterū diuturna & multa lectioe replen- da esset: ut ijs solet accidere, qui nec ingenio nec doctrina ita foecunda præditi sunt, ut parere alia atq̃ alia possint indi- es raroq̃ effœta's ingenij uires sentire. Hanc autem transla- tionem longius profecutus est in sequentibus.

Insulsis ad uulgus & frigētibus, neq̃ gustu lectorē quem *Versu. 22.* libet inuitantibus,] Ad uulgus, ἐς τὸν δῆμον. Liui. lib. pri. Ne ipse tam tristis ingratic̃ ad uulgus iudicij, aut secūdum iudiciū supplicij autor esset. Sic Cicero de Antigenidæ di- scipulo frigenti ad populum dixit: & ad recuperatores, ut alibi dictum est. Quemlibet autem lectorem, intelligit uul- garem & triuialis doctrinæ τὸν ἐικῶρον, τὸν τυχόντα. Hoc au- tem dicit propter digressiones Assis, quæ à paucis planè intelliguntur.

Quasi in condic̃to conuiuio semesa obsonia reponeret, *Versu post.* sapiusc̃ repetita,] Cōdicere est conuiuaturi, ut alibi dictū est. Reponere est iterū apponere, ut; Scriptor honoratum si forte reponis Achillem. Inde cibi repositi. Quintilianus li- bro ij. Necessè est ijs quū eadem pluribus iudicijs dicunt, fastidium ut moueant, ut repositi & frigidi cibi. Cice. aliter

ad Lentulum scribens: Cur autem Vatinius laudarim, pe-
to ad te ut id à me néue in hoc reo, néue in alijs quæras, ne ti-
bi ego idem reponam quū ueneris: tamen si possim uel ab-
senti. id est, ne te uicissim rogem, ne tibi idem obijciā. Re-
petita autem obsonia sæpius in mēsam relata sic dixit, ut re-
petitus reus dicitur, qui sæpius eodem crimine delatus est,
quod si libelli scriptionem legitime ordinati non fuerint, rei
crimē aboletur, & ex integro repetendū reum potestas fiet.
Quintilianus in septimo: Incesti damnata præcipitata de sa-
xo, uixit, repetitur. Vnde repetentes morbi Celso post cur-
ram renouati: ut febris desinens & repetens. Sic Plinius li-
bro. xxxiiij. Quicquid nō transmeat, repetitur in pila: id est,
iterum tunditur.

Pagina 150. uersu 10.

Per speciē spicilegij manipulos subducere.] Id est, præ-
textu pusillæ interpretatiōis ab eo prætermittæ, qui primus
commentarios scripsit, integrum locum uel inuentum me-
morabile compilare uel suppilare. Subducere em̄ est clam
auferre. Spicilegium ad uerbum est σαχυολογία, & σαχυολο-
γῆν spicilegium facere, id quod facere pauperibus in aliena
segete licet, post manipulos colligatos, & in decadas com-
positos. Dicitur etiā φαλαμαῶν. Ex quo dictum Antigoni
emanauit, ἀλέξανδρος μὲν ἐδέριζε πλὴν ἀσίαν ἐγὼ δὲ φαλαμαῶμαι.

Versu 13.

Periclitari ingenium uelim & industriam.] Periclitari
ingenium est experiri & probare. Cæf. Cur deniq; fortunā
periclitarerur? Idem: Vt quicquid in quo esset animi pericli-
taretur. Cicero de Diuinatione: In periclitandis experiuntur
discipulis pueris qui ubiq; orti essent.

Versu 14.

Ego qui ex conditis & repositis edere liberaliter & co-
piose iustitui.] Reposita dicuntur interdum ἀρπεδεμύα,
τεταμειυδύα, condita scilicet in longum usum. Celsus lib.
sexto: Hæc contrita passo excipiuntur, donec mellis crassi-
tudinem

tudinem habeant, atq; ita reponuntur. Sensus est: hactenus ut dixi, ea scribere institui, quæ ex antiquis autoribus collegeram & mihi reposueram. Amplum enim id mihi esse ducebam, si ex eis commentarios quoquo modo conscribere possem, nō prorsus infeliciter: id quod in annotationibus, & in libris quinque de Arte feci: nisi quod digressiones compositione mea constant. Nunc si ueluti ingenio alio natus, id genus scriptionis iam fastidire cœperim quasi argumentum ieiunum ad gloriam ingenij aut doctrinæ comparandam, de meo hauriendū erit, id est, aliquid scribendū, quod ipse peperisse uidear, quodq; à me ortū uideatur: cuius mea sit inuentio meumq; argumentum. Budæus autem obsoletum argumētum appellat annotationes, hoc est, quod fordere uidetur ut triuiale, & à quolibet tractatum. De quo uocabulo satis in comment. de Contempt. dictum est.

[Aquas pluias & collectitias iam fastidire cœpero.]

Versu 18.

Hoc est, dicta antiquorum, & autoritates in commētarios regestas edere, iam flocci facere cœpero. Alludit ad illud Quintiliani lib. x. Nec uero quod in quoq; Oratore optimum fuit, studio consecutus est tantū, sed uel pluias ac potius omnes ex sese ipso uirtutes extulit immortalis ingenij beatissima ubertas. Non em̄ pluias, ut ait Pindarus, aquas colligit, sed uiuo gurgite exundat. Huiuscemodi autē locutio interrogantis seipsum, & cōcepta per subiunctiuum, honesta est, & Ciceroniana: Et uim habet nō mediocrem, ut in Philip. In quo maximum nobis onus imposuit, assensero: ambitionem induxero in curiam: hoc est, assentire ne debeo? At si id fecero, ambitionem in curiam induxero. & paulo post negaui: Suffragio meo tanquam comitijs homini honorē amicissimo negaui. Idem in Verr. Iam orbem terrarū qui nostris hominibus semper patuit, ciuibus Ro. ista defensione præcluseris.

[Excudere ima & adniti institero.] Hoc est, ita ne me

Versu 20.

cōparare debeo, si sponte naturæ & ingenij stylus nō fluat copia rerum uber, ut ingenti scribendi contentione excutiā ima præcordiorum. Alludit enim ad illud: Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues. Est autem metaphora à uase uini non pleno, quū enim nō sponte fluit per epistomiū, solent qui hauriunt genu pulsare uel cōmouere; ex quo fit interdum, ut fœculentum exeat.

versu 22.

Conturbauero fortasse cōceptabula rerū, & de fece haurero.] Significat, si supra uires ingenij commentari cœperit, uerendum esse ne inde eliceat, quod in uitium uertatur à lectoribus. Neq; eīm inquit, in solitudine Aristarchos habeo, quorum iudicium exquiram.

versu 30.

Quod nisi appetentis iam senectutis sensus ad parsimoniam me uergere compulerit. Hoc dicit alludēs ad uitium senectutis quæ auaritiam intendit. Appetere autem est, aduentare, instare. Liuius: iam nox appetebat, cum prælio excedunt Thraces.

Pagina 151. uersu 7.

In hoc genere tantū quanta est tractabilitas sensuum.] Id est, in hac uitæ parte quæ scribendo consumitur, tantum modum adhibeo naturæ obsequendo, quanta est copia sensuum: id est, conceptum animi (quæ sensa etiam dicuntur) qui sensus sese proferūt, hoc est, ex mente & intellectu enascuntur. Sed quidam adeò intractabiles concipiuntur, eos ut stylo prosequi nequeamus. Neq; enim exterior sermo effingere semper interiorē potest, nisi in homine eloquentia magnopere prædito.

versu 8.

Qui mihi inusitata specie sæpenumero quū se sistant, aliunde hausto apparatu &c.] Significat nouas sæpe sibi animi conceptiones obijci: ex quo fit, ut sententijs uti cogatur à communi more scribentium diuersis. Intellectus enim humanus non fit sine simulacris ac uisis animo obuersantibus, quæ unicuiq; alia atq; alia obuersantur. Ad ea autē, inquit,
sensa

senſa Latine exprimēda, aut quoquomodo indicanda, hoc eſt enuncianda proloquendāque, non facile interdum uerba inuenio, ita fit ut ſæpe commentationes abrumpam iam inchoatas.

Contrahat mox ſinum.] Translatio eſt ab homine liberali, qui munificētiam ſuam quā primū uult excipi promptitudine accipientis. Liuius: Tum ſinu ex toga factō, hic, inquit, bellum uobis et pacem portamus. Et paulo poſt: Cū ſinu, inquit, effuſo bellū ſe dare dixiſſet, hoc eſt, excuſſa toga, quam in ſinum collegerat. Sinus autem pro copia ponitur, quomodo id accipitur Senecæ: Non recipit fordidum uirtus amatorem, ſoluto ad eam ſinu ueniendum eſt, id eſt, plena liberalitate & copia effuſa. Senſus eſt igitur: Quū ſenſus intractabilioreſ aut numeroſioreſ ſubeunt animum, q̄ ut ſtatim aſſequi ſtylo poſſimus, flacceſcit animi contentio, & impetus commentationis, quaſi uentus ingenij uela inuentionisq̄ cōtrahit, noſq̄ in medio curſu aut inchoato tantum deſerit. Id uitiū Budæus excuſat, ut indulgētius cum eo agat amicus, quaſi exactor operum & functionum.

Verſu 17.

Aqua enim identidem hæret, ut dicitur.] Translatio eſt ab aqua riuali, quæ interdum non fluit, ob aliquem obicem qui in emiſſariū incurrit. Cicero ad Q. fratrem: Quod de agro Campano quod fuerat dictum, actū iri, non eſt actū. In hac cauſa mihi aqua hæret, id eſt, id negociū, et ea cauſa male mihi procedit. Sic hæreſ res dicitur, quæ impedita eſt. Plautus: Perij nunc, homo in medio luto eſt, hæret hæc res, nomen nescit. Budæus aiebat ſe hanc epistolā ſcripſiſſe ſub id tempus quum librum de Contemptu rerum fortuitarū ſcribere adorſus eſt.

Verſu 17.

Ne Philologiam tuam funeſtarim indiſto nuper funeſtare.] Funeſtare eſt indiſto funere familiam funeſtam redere. Qui autem funeſtā familiam habebāt, ſacris & ijs quæ erga deos agebantur, abſtinere moris erat & inſtituti. Lis

Verſu 16.

uius libro secundo: Id omnibus modis impedire conati, posteaquam alia frustra tentata erant, postem iam tenenti Consuli foedum inter precationem deum nuncium incutiunt, mortuum filium eius esse, funestaque familia templum dedicare non posse. Historia etiam refertur à Valerio libro quinto. Indicere autem funus dicebant pro denunciare. ἐπαγγέλλειν καὶ πρὸς ἀγγέλλειν. Inde illud dictum Ciceronis in oratione pro Domo sua: Video enim quosdam clarissimos viros principes ciuitatis, aliquot locis iudicasse, te cum plebe iure agere potuisse: qui etiam de me ipso cum tua rogatione funere elatam Reipubli. esse dicerem: tamen id funus etsi miserum atque acerbum fuisset, iure indictum esse dicebant, quod de me ciue tulisses, funeste funus te indixisse Reipubli. Quod saluis auspicijs tulisses, iure egisse dicebant. Quibus uerbis figurate significatur, exilium Ciceronis funestum & exitiale fuisse Reipublicae: iure tamen irrogatum, quia saluis auspicijs omnia facta fuerant, hoc est, ut uulgo loquuntur iuris periti: & si improba erat materia, probam tamen formam fuisse. Fuerat enim illa lex à Tribuno lata Clodio, qui licet genere Patritius, adoptione tamen ad plebem transierat ut Tribunus plebis esset, id quod Augurum decreto comprobatum esse dicebatur. Quod tamen Cicero per totam orationem improbare conatur. Idem de prouincijs Cons. Itaque uir summa eloquentia dixit grauius casum illum meum funus esse Reipub. sed funus iustum & indictum.

Versu 27.

[De oscine quae obstrepere uisa est liquido auspicio.] Liquidum auspiciu dicebatur latum & proculdubio secundum. Plautus in Persa: Vide ut ingrediare auspicator. Terentius: Liquidum est auspiciu, tace, concede sis, iam ego illam adducam. Idem alibi: Auspicio liquido, aui sinistra atque ex sententia. εὐόρνευτες ἀναγορεύσθαι dicuntur à Graecis huiusmodi auspicia. Oscines autem aues dicebantur, quae ore & cantu auspiciu faciebant. Cicero ad Cecinnam Non

Non igitur ex alitis uolatu, nec ex cantu sinistro oscinis, ut in nostra disciplina est, nec ex tripudijs solistimis aut somnijs tibi auguror. Oscinum aliquæ à dextra parte, aliquæ à sinistra auspiciam faciebant, ut idem autor est in libro de Diuinatione. Oscines distinguuntur ab alitibus & præpetibus. Meminit Plinius libro decimo. Obstrepere est obturbare, ἀντεπικχεῖν, παρρηνοχλεῖν. Cicero pro Marcello: Sed tamen eiusmodi res nescio quo modo quæ leguntur, opstrepere clamore militum uidentur & tubarum sono, passim dixit more Græco παρρηνοχλεῖν. Sensus uero hic pro affectu animi & sententia accipitur, ut sæpe solet à Cicerone, quam γνώμῃ Græci dicunt & διάνοιαν. Fortasse hic Budæus per Oscinem oblocutorem quendam intelligit, qui incommodus esse & obturbator conatus est alicuius incepti, quod recte cessurum claris indicijs sperabatur.

• Pagina 152. uersu 21.

Nihil quicquam literarum tuleris,] Id est, pro ijs retuleris, & à me acceperis uel abstuleris. Ut omne tulit punctum apud Horatium, & ferre plures tribus Ciceroni. Sic Græci φέρειν μισθόν mercedem ferre, & referre præmium, & φέρειν δαύξον.

Pagina 153. uersu 19.

Nunc in flexu aut ætatis aut contentionis.] Translatio est à curriculo & stadio. Flexus ætatis est quæ ætas uergere incipit & inclinari. Flexus curriculi est meta. Ibi enim cursores flectunt cursum ut ad carceres contendant, unde sunt progressi. Cicero in proœmio de Oratore: Si infinitus formosorum rerum labor & ambitionis occupatio decursu ætatis & ætatis flexu constitisset. Et pro Cælio: In hoc flexu quasi ætatis (nihil enim occultabo fretus humanitate ac sapientia uestra) fama adolescentis paulum hæsit ad metas, notitia noua mulieris & infelici uicinitate & insolentia uoluptatum. In flexu, inquit, ætatis hæsit ad metas. Id est, quum

iam curriculum iuuenilium studiorum permensus esset, ibi in uoluptatis licentiam delapsus est: aliquantisperque immoratus est, ut illi qui in meta insistent non flectentes cursum, nec finem præmiumque assequuntur laboris.

Pagina 154. uersu 3.

Dares nomen primum.] Dare nomē est à delectu militum translatum. Cicero in Philip. Re & ueritate nobis milites sine ulla recusatione, summo etiam cum studio nomina dant. De quo uerbo ipse in annotationibus disseruit. Dare nomen sodalitati, est quum primū adoptantur in sodalitate, ut sint catechumeni antequam se deuoueāt & semel profiteantur.

Versu 5. Mœrentis' que philosophiæ censetur gestaminibus.] Mœrentem philosophiam appellat, quam poenitentium uitam uulgo dicunt, cuius gestamina sunt tunica uillosa, calcei ueteramentarij, cinctus ergastularius, uestis pulla habitusque & facies sordidatorum.

Versu 6. Ordinis nuncupatione hominum sese demittentium, in ordinemque cogentium humilitatis & egestatis.] Periphra sis eorum qui medicantes uocantur, qui pietatis instinctu studium omnino contrarium ciuilibus studijs colere & amplecti dicuntur. Quorum finis honorum bonorumue uel utrorumque est adeptio atque aceruus.

Versu 26. Vestrae professionis scitis astrictæ.] Scita sodalitatis appellat quæ uulgo regula dicitur.

Versu 28. Bonis imaginarijs fortunisque cedentium.] Bona fortunæ imaginem bonitatis habent, quæ reuera non bona sint.

Pagina 155. uersu 2.

In salebra sæpe resistere contingit.] Resistere est quod Cicero insistere uocat, id est ἐπιστάδα, hoc est, pedem in uestigio sistere, gressumque cohercere. A quo fit frequentatiuū restito, Livijs libro decimo: Resistentes Consules in conatione

eiones pertraxerunt. Plinius de leone: contemptim resistens; cedit in campis, & dum spectatur. Consectari autem philosophiam est *διώκεν*, hoc est uelle assequi. Hærerem in salebra, est translatum à uenatoribus: qui quum in loca confragosa inciderunt, insistere coguntur. Cicero in Finibus: Procliuius currit oratio, uenit ad extremum, hæret in salebra. Sic etiã in luto hærerem. Inde illud Plautinum: Nunc homo in medio luto est, hæret hæc res, nomen nescit, id est, explicare se non potest.

Institor Stygius uenditator illecebrarum in officina ditis patris fabrefactorum.] Institor est negociator & uenditator. Quintilianus: Quare quicquid erit sententijs popolare, uerbis nitidum, translationibus magnificum, compositione elaboratum, uelut institor quidam eloquentiæ intusendum & pertractandum dabit. Diabolus igitur uelut institor & ostentator est opulentiæ & diuitiarum, quæ à Plutone Græce, et dicitur Latine nomen habent ominosum quasi infernæ, non cœlestes. Ex uisceribus enim terræ quasi ex inferis eruuntur illa quæ hominum opinione magnopere exquirenda sunt, ob id omni ope ab hominibus comparantur, ijsque dæmones ut illicitis utuntur ad inescandos homines & capiendos.

Versu 226

Pagina 156. uersu 2.

Iustos ut dies nullos.] Iusti dies autore Macrobio dicebantur continui, xxx. dies quibus exercitu imperato uexillum ruffi coloris in arce positum erat. Præliares autem omnes quibus fas erat res repetere, & hostem lacessere. Erant & iusti dies, xxx. dies, qui concessi æris & debiti damnatis cõquirendæ pecuniæ causâ dabantur. Lege. xij tab. autore Gellio libro undeuicesimo. Sensus est igitur, humana conditione omnes dies esse præliares, quia nullus dies immunitatem habet, & uacationem ab hostili impetu; Nullique iusti dies

dantur, aut ad prælium meditandum, aut ad mortem pro-
uidendum. Omnis enim dies atque omnis hora tendit &
ad pugnam & ad fatum extremum. Quare semper para-
tos & expeditos & tanquam in procinctu confirmatos es-
se oportet.

Versu 9. Extra uallum secessus theoretici.] Theoretici sunt spe-
culationi & contemplationi addicti, sed proprie tamē theo-
ria est rerum diuinarum inspectio & spectaculum. Quare
secessum Theoriæ uocat monasterium deuotorum.

Versu 13. Limis intueri interdum munera sodalitia obeundo.]
Hoc dicit propterea, quod concionatores esse solent, & lo-
ca multa peragrarè, & domos priuatas adire eos necesse
est propter uictus quotidiani necessitatem. Limis autem
intueri ex affectu eorum dicit, qui inuiti faciunt, ut è peristy-
lijs suis exeant, & in publicum prodeant, quibus religio-
sum uidetur & piaculare oculos curiose circumferre quàm in
publico uersantur.

Versu 17. Aeternæ lucis cupiditate capite se quàm maxime immi-
nuere.] Tres sunt capitis imminutiones, maxima, media
& minima. Tria enim in uita ciuili habemus, libertatem, ci-
uitatem, cognitionē. ἐλευθερίαν, πολιτείαν, συγγένειαν, διὸ τρεῖς
εἰσι κατὰ σάσεως ἐναλλαγὰι, quare tres sunt status mutationes.
Maximam autem capitis imminutionem patiuntur, qui ci-
uitatem simul & libertatem amittunt, quod supra Budæus
significauit quàm inquit: Tribus rebus animum abdicantiū
quæ maxime cuiusq; propriæ sunt.

Versu 26. Eamq; informationē sacrosancti & anagogici Philoso-
phi deliniasse & suscepisse.] Anagogica philosophia est
quæ hominem mortalem in cœlū sublimia meditando sub-
uehit; anagogice ea pars interpretationis appellatur, quæ
sensus remotissimos atq; abstractissimos exquirat. Informa-
tio est ὑποτύπωσις, Cicero de Natura Deorum; Habebam
anim

animo insitam informationē quandam dei, & barbati quidam Iouis, galeatæ Mineruæ. Et uerbū informare est φανταξέειν ὑποτύποιω. Idem: Magnam turbam congregat ignotorum deorum, atq; ita ignotorū, ut ne cogitando quidem informare possimus, quum mens nostra quiduis uideatur posse cogitatione depingere. Et in Oratore: Ac primo informandus est ille nobis quem solum quidem uocant Atticum, id est, eius forma effingenda est. Deliniare etiā ὑποτυπῶσα dicitur, hoc est lineamenta formæ eius ducere.

Pagina 218. uersu 23.

Alia ratione.] Scilicet quàm finem rescribendi faciendo.

F I N I S.

r 3